

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Ακαδημαϊκό έτος: 2010-2011

Πτυχιακή Εργασία

ΘΕΜΑ: «Παιδί και παιχνίδι – η εξέλιξη του στο χρόνο με περίπτωση μελέτης τον νομό Λάρισας»

Επιβλέπουσα 1η: Νάκου Ειρήνη

Επιβλέπουσα 2η: Μπονότη Φωτεινή

Ονοματεπώνυμο: Τζιντζιόβα Μαρία

A.M.: 0207028 / 1638

Εξάμηνο: 8^ο

Βόλος 2011

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 9578/1
Ημερ. Εισ.: 21-06-2011
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2011
TZI

Ευχαριστίες:

Για την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω κάποιους ανθρώπους οι οποίοι αποτέλεσαν σημαντικοί σύμβουλοι, υποστηρικτές και καθοδηγητές στην όλη διαδικασία.

Αρχικά και πρώτα από όλους θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Νάκου Ειρήνη Αναπληρώτρια καθηγήτρια και Αναπληρώτρια Πρόεδρο του Τμήματος για την πολύτιμη βοήθεια της, τις συμβουλές της, την υπομονή της και την καθοδήγηση της. Αναλόγως ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς την κυρία Μπονώτη Φωτεινή, Επίκουρο Καθηγήτρια του τμήματος η οποία συνέβαλε στην δουλεία μου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Σημαντική ήταν η συναισθηματική και η υλική υποστήριξη πολλών οικείων μου ανθρώπων. Οι πιο σημαντικοί δεν θα μπορούσαν να είναι άλλοι από τους γονείς μου Στέλιο και Βάσω, που είναι δίπλα όλα αυτά τα χρόνια της σχολικής και ακαδημαϊκής μου πορείας συμβάλλοντας με κάθε τρόπο. Επίσης ο αδερφός μου Κωνσταντίνος ήταν το σημαντικότερο πρόσωπο από άποψη ηθικής υποστήριξης όπως και οι πολύ κοντινοί μου άνθρωποι Αγγελική και Φωτεινή.

Κλείνοντας, θα ήταν απαραίτητο να ευχαριστήσω όλους εκείνους που με βοήθησαν για να συλλέξω τα απαραίτητα εκείνα στοιχεία για την πραγματοποίηση της έρευνας μου και γενικώς συνέβαλλαν με τον οποιοδήποτε τρόπο σε αυτή την εργασία.

Περιεχόμενα:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ.....	8
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	9
1.2 ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ.....	11
1.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ.....	17
1.4 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ.....	20
1.5 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.....	22
1.6 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΩΣ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	26
1.7 ΕΙΔΗ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ.....	28
1.8 ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ.....	30
1.9 ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	32
1.10 ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΦΥΛΟΥ.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:ΜΕΘΟΔΟΣ.....	38
2.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	39
2.2 ΔΕΙΓΜΑ – ΧΡΟΝΟΣ – ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	41
3.1 Α΄ ΦΑΣΗ: Καταγραφή των παραδοσιακών παιδικών παιχνιδιών του νομού Λάρισας.....	42
3.2 Β΄ ΦΑΣΗ: Συνεντεύξεις ατόμων διαφόρων ηλικιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια.....	42
3.3 Γ΄ ΦΑΣΗ: Ερωτηματολόγια σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών για τα παραδοσιακά παιχνίδια.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	47
4.1 Α΄ ΦΑΣΗ: Καταγραφή των παραδοσιακών παιδικών παιχνιδιών του νομού Λάρισας.....	48
4.2 Β΄ ΦΑΣΗ: Συνεντεύξεις ατόμων διαφόρων ηλικιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια.....	60

4.3 Γ΄ ΦΑΣΗ: Ερωτηματολόγια σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών για τα παραδοσιακά παιχνίδια.....	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ:ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	78
5.1 Α΄ ΦΑΣΗ: Καταγραφή των παραδοσιακών παιδικών παιχνιδιών του νομού Λάρισας.....	79
5.2 Β΄ ΦΑΣΗ: Συνεντεύξεις ατόμων διαφόρων ηλικιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια	79
5.3 Γ΄ ΦΑΣΗ: Ερωτηματολόγια σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών για τα παραδοσιακά παιχνίδια.....	90
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	93
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	

Εισαγωγή

Το παιχνίδι είναι μια εκδήλωση όλων των εποχών. Από τους αρχαιότετους ακόμα χρόνους παρακίνησε την προσοχή και τη σκέψη των ανθρώπων και αποτέλεσε αντικείμενο παράστασης στην τέχνη καθώς και αντικείμενο περιγραφής στη λογοτεχνία και την ποίηση (Αντωνιάδης, 1994). «Το παιχνίδι είναι αρχαιότερο από τον πολιτισμό» (Huizinga, 1989,σελ.11) μια και η ύπαρξη πολιτισμού προϋποθέτει πάντα την ύπαρξη ανθρώπινης κοινωνίας, ενώ η ύπαρξη παιχνιδιού δεν απαιτεί παρόμοια προϋπόθεση.

Την αξία του ομαδικού παιχνιδιού την είχαν κατανοήσει σε μεγάλο βαθμό οι αρχαίοι Έλληνες, σα θετικό μέσο αυτοαγωγής. Στην αρχαιότητα μικροί και μεγάλοι αφιέρωναν μεγάλο μέρος από τον ελεύθερο χρόνο τους σε ομαδικά παιχνίδια και αγώνες.

Το παιχνίδι είναι η αγαπημένη δραστηριότητα των παιδιών και έχει τεράστια σημασία για την ανάπτυξη τους. Το παιχνίδι είναι κίνηση, χαρά, δράση, εμπειρίες, ζωή... Τα παλαιότερα χρόνια τα παιδιά έπαιζαν ανέμελα έξω στο ύπαιθρο, συμμετέχοντας σε ομαδικά παιχνίδια αυθόρμητα. Τα παιδιά στα χωριά ακόμα και σήμερα βρίσκουν ελεύθερους χώρους για να παίζουν ομαδικά, ενώ τα παιδιά της πόλης χρειάζονται κάποιες προϋποθέσεις για να οργανώσουν τα ομαδικά παιχνίδια τους. Στις πόλεις πρόκειται για ζωτικό κοινωνικό πρόβλημα η εξεύρεση και η δημιουργία ελεύθερων χώρων και παιδότοπων. Οι μεγάλοι θα μπορούσαν να βοηθήσουν τα σημερινά παιδιά να ζήσουν λίγο έστω από εκείνο το «θαύμα», τότε που ελεύθερα μέσα από τη μιμητική δραστηριότητα τα παιδιά εκτονώνονταν και εξισορροπούσαν. Οι γονείς που αναγκάζουν τα παιδιά να ζουν μέσα σε ένα διαμέρισμα και στα πλαίσια ενός κλειστού παιδότοπου τους στερούν πολλές χαρές αλλά και από αλληλεπιδράσεις με τα άλλα παιδιά και την φύση. Το παιδί μέσα στο ομαδικό παιχνίδι ζει με τον καλύτερο τρόπο τη παιδική του ηλικία, εκεί μέσα από τη δράση και τις συγκινήσεις, διαμορφώνει το χαρακτήρα του και ωριμάζει πνευματικά και συναισθηματικά.

«Στη παιδική ηλικία, την ηλικία της πλαστικότητας, ο άνθρωπος έχει δύο πρωταρχικά μέσα για να αναπτυχθεί: το παιχνίδι και τη μίμηση. Το παιδί δεν μπορεί να ταυτιστεί με τους μεγαλύτερους, να πάρει μέρος στις δραστηριότητές τους, αλλά ούτε ν' αναπτύξει ελεύθερα δική του δράση μέσα στην κοινωνία των μεγάλων.

Έτσι βρίσκει διέξοδο να αναπαρασταίνεται και να μιμείται στα παιχνίδια του τους ενήλικες, τη συμπεριφορά τους, τις ασχολίες τους, τις μεταξύ τους σχέσεις... Ότι βλέπει το παιδί στο περιβάλλον, αμέσως το μιμείται. Με τον τρόπο αυτό ιδιοποιείται τις γνώσεις και τις ικανότητες του περιβάλλοντος του. Ήδη το χαμόγελο του νεογέννητου είναι μια αυτόματη μίμηση της μητέρας που χαμογελάει και αυτή η αντανάκλαση δημιουργεί ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί μια επαφή, η οποία είναι σημαντική για τη ψυχική του ανάπτυξη» (Κουτούκη, 2006, <http://www.baby.gr/index.cfm/doc/181/cat/16>).

Τα παιδιά χρειάζονται ερεθίσματα: αντικείμενα για να αγγίζουν, να γευθούν, να μυρίσουν, να εξερευνήσουν, να περιεργασθούν, να παρατηρήσουν για να νιώσουν οικεία... Τα παιχνίδια προσφέρουν αυτά τα ερεθίσματα, αλλά όσο γοητευτικά και δημιουργικά κι αν είναι τα υλικά παιχνίδια, δεν είναι κι αυτά παρά ένα μικρό μέρος του πραγματικού κόσμου το οποίο τότε δεν θα έχουν την χαρά να μπορέσουν να το μετατρέψουν, να το αλλάξουν και να το κάνουν πραγματικά δικό τους. Τα σημαντικότερα παιχνίδια δεν μπορούν να κατασκευαστούν, αλλά είναι στην φύση και άλλα που μπορούν να χρησιμεύσουν στο παιχνίδι όπως: χώμα, σαλιγκάρια, σκουλήκια, άμμος, λουλούδια, γρασίδι. Μπορεί η βιομηχανία παιδικών και βρεφικών παιχνιδιών να μεγαλώνει συνεχώς, αλλά όλο και πιο λίγα παιχνίδια κερδίζουν τη προσοχή των παιδιών. Τα υπόλοιπα στοιβάζονται και παραπετιούνται ξεχασμένα γιατί κάποια στιγμή τα παιδιά τα κουράζει η στασιμότητά τους. Τα παιδιά από μωρά οδηγούνται στον καταναλωτισμό, συνεχώς περιμένουν ένα νέο αντικείμενο, ενώ οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις αυτής της σπατάλης είναι τεράστιες. Σήμερα τα περισσότερα παιδιά κατέχουν περισσότερα παιχνίδια από όσα μπορούν να οικειοποιηθούν και να αγαπήσουν.

Μακάρι τα ομαδικά λαϊκά παιχνίδια να ενταχθούν στα προγράμματα της δημόσιας εκπαίδευσης και ταυτόχρονα να δημιουργηθούν και οι κατάλληλοι χώροι στα σχολικά κτίρια. Το ομαδικό λαϊκό παιχνίδι έχει βαθιές ρίζες στην ιστορία του λαού μας. Οι πρόγονοι μας τα αντιμετώπιζαν όχι μόνο σα μέσο ψυχαγωγίας και ξεκούρασης, αλλά και διαπαιδαγώγησης. Σήμερα τα παιχνίδια μπορεί να περιλαμβάνουν επεξεργασία χημείας, ηλεκτρονικά παιχνίδια και παιχνίδια που συμπεριλαμβάνουν ηλεκτρικά εξαρτήματα ή εξαρτήματα που θερμαίνονται (Κουτούκη, 2006, <http://www.baby.gr/index.cfm/doc/181/cat/16>).

Από την τετραετή φοίτηση μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης και τις πρακτικές που πραγματοποιήθηκαν στα διάφορα εξάμηνα συνειδητοποίησα ότι το παιχνίδι είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής των παιδιών και ότι σιγά σιγά μετά χρόνια η έννοια του παιχνιδιού χάνει το νόημα της και μετατρέπεται σε εμπορευματοποίηση και υπερκαταναλωτισμό. Έτσι, επέλεξα στην πτυχιακή μου εργασία να ασχοληθώ με το παιχνίδι και πιο συγκεκριμένα με το πως μεταλλάσσεται στο πέρασμα των χρόνων και ποιες διαφορές υπάρχουν στην αντιμετώπιση των παιδιών απέναντι στο παιχνίδι. Κυρίαρχο μέλημα μου είναι να αποτυπώσω την αλλαγή που έχει επέλθει με τα χρόνια στο συναισθηματικό δέσιμο των παιδιών με τα παιχνίδια και την επαφή τους με τα παραδοσιακά παιχνίδια. Ως περίπτωση μελέτης διάλεξα τον νομό Λάρισας καθώς είναι από εκεί η καταγωγή μου αλλά και ο μόνιμος τόπος διαμονής μου, και καθώς γνωρίζω την πλούσια ιστορία του νομού στα παιχνίδια.

Η εργασία μου αποτελείται από πέντε κεφάλαια: Το πρώτο κεφάλαιο πραγματεύεται το θεωρητικό υπόβαθρο του θέματος, το οποίο χωρίζεται σε 10 υποκεφάλαια τα οποία πραγματεύονται ορισμούς, θεωρίες για το παιχνίδι, τα είδη των παιχνιδιών, τα χαρακτηριστικά του, τη συμβολή του στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, την διαδικασία του παιχνιδιού ως πλαίσιο μάθησης και τον ρόλο των εκπαιδευτικών και το παιχνίδι ως αντικείμενο, το παιχνίδι στο σχολείο αλλά και την διαφορετικότητα ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια έτσι όπως αντιμετωπίζουν το παιχνίδι, τέλος γίνεται και αναφορά στις φιλίες που αναπτύσσονται με κίνητρο το παιχνίδι. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην μεθοδολογία της έρευνας, περιλαμβάνει τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν, τον στόχο και τις αρχικές υποθέσεις, το δείγμα, τον χρόνο και τη διάρκεια της έρευνας, καθώς και τη μέθοδο που χρησιμοποιήσαμε. Το τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη μέθοδο συλλογής των δεδομένων. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ανάλυση των δεδομένων και το πέμπτο κεφάλαιο η συζήτηση των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Η λέξη παιχνίδι έχει τις ρίζες της στην αρχαία ελληνική γλώσσα, η οποία είχε τρεις τουλάχιστον διαφορετικές λέξεις για το παιχνίδι. Η συνηθέστερη από τις τρεις ήταν η λέξη παιδιά που σήμαινε «ό,τι ανήκει ή αναφέρεται στο παιδί» (Huizinga, 1989, σελ. 51). Η λέξη παιδιά, καθώς και τα παράγωγα της: παίζειν, παίγμα και παίγνιον χρησιμοποιούνταν δια να δηλώσουν όχι μόνο τα παιχνίδια των παιδιών, αλλά και κάθε είδος παιχνιδιού ακόμα και το υψηλότερο και το ιερότερο, όπως για παράδειγμα, τις ιερές τελετουργίες. Όλες οι παραπάνω λέξεις εμπεριείχαν την έννοια της ξεγνοιασιάς, της ευθυμίας και της χαράς. (Huizinga, 1989)

«Όλοι γνωρίζουμε ότι τα παιδιά παίζουν και πιστεύουμε ότι το παιχνίδι γενικά συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού. Παρ' ότι όμως ο όρος «παιχνίδι» φαίνεται να έχει μια σημασία που είναι αποδεκτή από όλους γενικά, οι ασχολούμενοι με τη μελέτη του παιχνιδιού δεν έχουν κατορθώσει να δώσουν έναν ευρύτερα αποδεκτό ορισμό του. Υπάρχουν πολλά ερωτήματα σχετικά με ό,τι μπορούμε να συμπεριλάβουμε στον ορισμό του παιχνιδιού» (Hayes, 1998 σελ. 202)

Η απάντηση στο ερώτημα τι είναι παιχνίδι προϋποθέτει την κοινή αναγνώριση κάποιων καθολικών χαρακτηριστικών που διαφοροποιούν το παιχνίδι από άλλες δραστηριότητες. Ορισμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι δεν είναι απαραίτητο να δοθεί ένας ορισμός για το παιχνίδι. Άλλοι πάλι προσπαθούν να αποδώσουν τον ορισμό του παιχνιδιού με σαφήνεια. «Οι προσπάθειες ορισμού του παιχνιδιού έχουν ταξινομηθεί από τους Kenneth Rubin, Greta Fein, και Brian Vandenberg σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες: το παιχνίδι ορίζεται: α) ως μια σειρά χαρακτηριστικών που προκύπτουν από τις βιολογικές ή ψυχολογικές προδιαθέσεις του παιδιού, β) ως παρατηρήσιμη συμπεριφορά και γ) ως συγκεκριμένο – πλαίσιο» (Αυγητίδου, 2001, σελ.13).

Το πρόβλημα στις προσπάθειες ορισμού και ταξινόμησης του παιχνιδιού δεν είναι στην ίδια καθαυτή την προσπάθεια, σύμφωνα με την Helen Schwatzman, αλλά σε μια «τριπλά απειλή» που εμφανίζεται για το παιχνίδι όταν: α) οι ορισμοί προέρχονται από υποθετικές και αυθαίρετες ερευνητικές πρωτοβουλίες να διευκρινιστεί η φύση του παιχνιδιού, με μικρή αντίστοιχη προσπάθεια να συγκεντρωθούν πληροφορίες ή δεδομένα για το παιχνίδι, β) διατυπώνονται ορισμοί και ταξινομήσεις του παιχνιδιού χωρίς να ακολουθούνται από περαιτέρω ερευνητική

δραστηριότητα και γ) στη διαδικασία θεωρητικοποίησης του παιχνιδιού, το παιχνίδι υφίσταται μεταφορικές μεταμορφώσεις, οι οποίες κάποια στιγμή σταματούν να αναγνωρίζονται, με αποτέλεσμα το παιχνίδι να ανάγεται σε ψυχολογικό ή γνωστικό φαινόμενο. Επιπλέον, αυτή η «τριπλή απειλή» εμπεριέχει τον κίνδυνο να μεταφέρει το κέντρο βάρους της προσοχής μας σε διάφορες αξιολογικές κρίσεις και όχι στην πραγματική ουσία που είναι τι βιώνουν τα ίδια τα παιδιά στο παιχνίδι και τι ερεθίσματα λαμβάνουν. «Τα ερωτήματα που μας απασχολούν και οριοθετούν τη συζήτηση των διαφόρων θεωριών για το παιχνίδι διατυπώνονται ως εξής: α) ποιες λειτουργίες επιτελεί το παιχνίδι, β) με ποιον τρόπο υποστηρίζεται η σημασία του παιχνιδιού, γ) ποια ερευνητικά ερωτήματα για το παιχνίδι προκύπτουν από τις απαντήσεις της κάθε θεωρίας στα α) και β), και δ) ποιοι πιθανοί δείκτες θα προσανατόλιζαν έρευνα του παιχνιδιού» (Αυγητίδου, 2001, σελ.15).

Το παιχνίδι είναι η παγκόσμια γλώσσα των παιδιών. Μέσα απ' αυτό μπορούν και εκφράζονται πιο ευέλικτα, σωστά και πολύπλευρα. Πολλοί είναι αυτοί που έχουν τονίσει, πως το παιδί με το παιχνίδι δείχνει τη σωματική, συναισθηματική και κοινωνική του εξέλιξη, καθώς και με τον τρόπο με τον οποίο προσπαθεί να χειρισθεί την πραγματικότητα. «Η ουσία ή το περιεχόμενο του παιχνιδιού είναι η λειτουργική ευχαρίστηση, η χαρά της δραστηριότητας της αντίληψης, της νόησης, του μυϊκού συστήματος και μάλιστα η συμμετοχή όλων αυτών των ικανοτήτων και των ψυχικών λειτουργιών σε αυτή τη δραστηριότητα.» (Παπαδόπουλος, 1991, σελ.113) Η ευχαρίστηση αποτελεί το πρωταρχικό και κυριότερο στοιχείο του παιχνιδιού, χωρίς αυτήν δε νοείται παιχνίδι. Το παιδί θέλει να χαρεί τη ζωή με το παιχνίδι αλλά και διαμέσου αυτού να γνωρίσει τη ζωή (Αντωνιάδης, 1994).

1.2 ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Οι θεωρίες που διατυπώθηκαν για το παιχνίδι και θα ακολουθήσουν χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες, εξαιτίας του διαφορετικού τρόπου με τον οποίο προσεγγίζει ο καθένας το παιχνίδι.

Μια από τις πιο γνωστές θεωρίες που έχουν διατυπωθεί είναι η ψυχαναλυτική θεωρία του Freud. Στα πλαίσια της Ψυχαναλυτικής θεωρίας, το παιχνίδι αποτελεί ένα ασφαλές πλαίσιο στο οποίο τα παιδιά μπορούν να αποδεσμευτούν από τους περιορισμούς της πραγματικότητας και να εκδηλώσουν μη αποδεκτές (π.χ. επιθετικές) συμπεριφορές και συναισθήματα, που θα ήταν επικίνδυνο να τα εκφράσουν σε καθημερινές καταστάσεις (Freud 1961, αναφέρεται στο Hayes, 1998). Οι ψυχαναλυτές ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την έκφραση αρνητικών ή απαγορευμένων συναισθημάτων μέσω του παιχνιδιού. Ο Freud (1964) υποστηρίζει ότι τα παιδιά εκτελούν και επαναλαμβάνουν προβληματικές καταστάσεις στο παιχνίδι. Στο παιχνίδι το παιδί είναι ικανό να αντιμετωπίσει το άγχος και την αγωνία που του προκαλούν ορισμένες καταστάσεις. Η επανάληψη της εμπειρίας μέσα από το παιχνίδι είναι μια απόπειρα αλλαγής της απόφασης ή απόπειρα κυριαρχίας πάνω σε μια δύσκολη κατάσταση (Garvey, 1990, αναφέρεται στο Αντωνιάδης, 1994).

Είναι φανερό ότι το παιδί στο παιχνίδι του επαναλαμβάνει οτιδήποτε του έκανε μεγάλη εντύπωση στην πραγματική ζωή και λειτουργώντας έτσι, απενεργοποιεί τη δύναμη της εντύπωσης, κάνοντας τον εαυτό του κυρίαρχο της κατάστασης. Αρχικά, το παιδί βρίσκεται σε μια παθητική κατάσταση, 'συντετριμμένο' από την εμπειρία, όμως επαναλαμβάνοντας την μέσα στο παιχνίδι του, όσο δυσάρεστη κι αν ήταν, αναλαμβάνει έναν ενεργητικό ρόλο και προσπαθεί να χειριστεί την κατάσταση. (Braun, 1991)

Η καθαρτική λειτουργία του παιχνιδιού το καθιστά τόσο μέσο διάγνωσης όσο και θεραπείας της συμπεριφοράς του παιδιού. Η ψυχαναλυτική θεωρία ή θεωρία της Κάθαρσης, όπως αλλιώς λέγεται, και διατυπώθηκε το 1924 από τον Freud και συμπληρώθηκε από τον Erikson το 1950 κι έχει τις ρίζες της στη θεωρία της κάθαρσης του Αριστοτέλη προσανατολίζει τους ερευνητές να αναρωτηθούν ποιες επιθυμίες και ποια συναισθήματα εκφράζει το παιδί μέσα από το παιχνίδι, ποια θέματα επιλέγει και με ποιο τρόπο το παιδί χειρίζεται ρόλους και τραυματικές καταστάσεις. Η αναγωγή του παιχνιδιού σε τρόπο διάγνωσης της συμπεριφοράς των παιδιών αλλά και σε διαδικασία θεραπείας χρησιμοποιείται και σήμερα με πιθανές θεραπευτικές ιδιότητες, ιδιαίτερα σε κλινικές περιπτώσεις παιδιών. Παρά τα όποια

θεραπευτικά αποτελέσματα, η ψυχαναλυτική θεωρία παραπέμπει σε μια ιδιαίτερη ερμηνεία του περιεχομένου και της διαδικασίας του παιχνιδιού σε σχέση με τις δυνατότητες που προσφέρει στα παιδιά να εκπληρώσουν τις επιθυμίες τους, να κυριαρχήσουν στα συναισθήματα τους και να αποκτήσουν ρόλους που εκ των πραγμάτων δεν μπορούν να διεκδικήσουν εκτός παιχνιδιού. Η θέση του Freud, ότι το παιχνίδι σταματά με την εμφάνιση της λογικής σκέψης, επειδή η λογική σκέψη δεν επιτρέπει την ελεύθερη έκφραση των επιθυμιών, μπορεί να παραπέμψει στην αντιπαραβολή του μικρού παιδιού με τον «πρωτόγονο» άνθρωπο, που δρα με βάση τα ένστικτα και τις επιθυμίες του, και του ενηλίκου με τον έλλογο άνθρωπο. Ο Freud θεωρεί ότι το παιχνίδι δεν είναι απλώς ένα αναπτυξιακό επίτευγμα ή ένα μέσο για να περάσει το παιδί την ώρα του, αλλά είναι σημαντικό «γιατί απηχεί τις προσπάθειες του παιδιού να συμφιλιωθεί με τα συγκινησιακά του βιώματα» (Hoxter, 1996, σελ.95). Αποτελεί μια γέφυρα ανάμεσα στην εσωτερική και εξωτερική πραγματικότητα του παιδιού.

«Σύμφωνα με τη γνωστική – εξελικτική θεωρία του Piaget «το παιχνίδι μπορεί να έχει μια συγκεκριμένη μορφή, εφόσον η ηλικία των μετεχόντων σ' αυτό είναι ορισμένη και οι ικανότητες των παιδιών είναι περιορισμένες» (Αυγητίδου, 2001, σελ. 18).

Ο Piaget ενδιαφέρθηκε για τη σχέση του παιχνιδιού με την ανάπτυξη της γνώσης των αντικειμένων στο φυσικό κόσμο και όχι για το χαρακτήρα των συμβολικών μορφών που δημιουργούνται σ' αυτό. Σύμφωνα με τον Piaget, το παιδί μαθαίνει επενεργώντας και αντιδρώντας στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

«Συμπερασματικά, η απόδοση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών παιχνιδιού ανά ηλικία και η σταδιακή ανέλιξη του είδους τους σε πολυπλοκότητα και απαιτήσεις θέτει ένα κανονιστικό και στατικό πλαίσιο για τις προσδοκίες μας από τα παιδιά και το τι περιμένουμε να συναντήσουμε ως ερευνητές στο παιχνίδι διαφορετικών ηλικιακών ομάδων» (Hayes, 1998).

Η θεωρία του Vygotsky για το παιχνίδι ακολουθείται από πολλούς σύγχρονους ερευνητές. Οι σχετικές του απόψεις είναι σύντομες, αλλά αρκετά πρωτοποριακές. Υποστήριξε ότι το παιχνίδι δεν είναι ο καθοριστικός παράγοντας της συνολικής ανάπτυξης του παιδιού στην προσχολική ηλικία, αλλά αποτελεί ένα μόνο παράγοντα, μια μόνο ειδική διάσταση (Braun, 1991). «Το παιχνίδι είναι το μέσο εκείνο με το οποίο το παιδί αναπτύσσει το βασικό πλαίσιο για την κατανόηση του περιβάλλοντος» (Hayes, 1998, σελ.218). Ο Vygotsky (1966) εξετάζει το παιχνίδι στα

πλαίσια της ανάπτυξης και της λειτουργίας των ανώτερων νοητικών διαδικασιών. Οι ανώτερες νοητικά διαδικασίες διαμορφώνονται κοινωνικά και μεταδίδονται πολιτισμικά (Αυγητίδου, 2001.σελ.20). Ο Vygotsky εξηγεί ότι η σχέση ατόμου και κοινωνίας ορίζεται από πολιτισμικές δυνάμεις που εκδηλώνονται με δύο τρόπους: α) με τις ενεργητικές προσπάθειες του ατόμου να αλλάξει το κοινωνικό και υλικό περιβάλλον και β) με τις κοινωνικές σχέσεις, στο πλαίσιο των οποίων συμβαίνουν αλλαγές του κοινωνικού και υλικού περιβάλλοντος. Υποστηρίζει ότι τα παιδιά, προκειμένου να αλλάξουν το κοινωνικό και υλικό τους περιβάλλον, χρησιμοποιούν και προσαρμόζουν καταλλήλως τα πολιτισμικά εργαλεία, όπως την γλώσσα στο παιχνίδι τους, αλλά πολλές φορές πάλι τα μεταμορφώνουν και τα επεκτείνουν στη διαδικασία αυτής προσαρμογής. Κύριο χαρακτηριστικό του παιχνιδιού αποτελεί η φανταστική κατάσταση. Ο Vygotsky (1994) δίνει έμφαση στο νόημα που αποδίδουν τα παιδιά σε αντικείμενα, σύμφωνα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους, το οποίο κυριαρχεί στην άμεση αντίληψη του αντικειμένου. «Η σχέση μεταξύ φαντασίας και ρεαλιστικής σκέψης είναι σύνθετη και μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερες μορφές γνωστικής λειτουργίας στην ενήλικη ζωή» (Newman & Holzman, 1993). Έτσι, σύμφωνα με τον Vygotsky το παιδί με τους ενδιάμεσους μηχανισμούς και την χρήση συμβόλων μπορεί να αναπτύξει τις εσωτερικές αναπαραστάσεις για τα αντικείμενα και τη χρήση τους.

«Συμπερασματικά, οι διαφορές της θεωρίας του Vygotsky για το παιχνίδι από αυτή του Piaget μπορούν να συνοψιστούν σε τέσσερα σημεία:

- 1ο) Το παιχνίδι επηρεάζεται από το συγκεκριμένο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο ύπαρξης του
- 2ο) Τα παιδιά διαχειρίζονται συναισθηματικά και νοητικά την πραγματικότητα μέσω της φαντασιακής κατάστασης που δημιουργούν στο παιχνίδι
- 3ο) Δεν υπάρχουν παιχνίδια χωρίς κανόνες αλλά ούτε και παιχνίδια χωρίς φαντασιακή κατάσταση, οπότε η τυπολογία του παιχνιδιού του Piaget αμφισβητείται και
- 4ο) Ο Vygotsky ξεπερνά την κονστρουκτιβιστική αντίληψη ότι τα παιδιά μαθαίνουν επιδρώντας και αντιδρώντας στα φυσικά και κοινωνικά τους περιβάλλοντα και τονίζει τη μεταμορφωτική ικανότητα των παιδιών να αλλάζουν ή να επεκτείνουν τα πολιτισμικά εργαλεία σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα, τις επιθυμίες τους και το βαθμό ανάπτυξης τους. Στην τελευταία αυτή θέση του Vygotsky στηρίζεται η απομάκρυνση μας από την

παραδοσιακή θεωρία της κοινωνικοποίησης, ως εσωτερίκευσης του ενήλικου κόσμου, σε μια θεωρία ερμηνευτικής αναπαραγωγής της ενήλικης κουλτούρας» (Αυγητίδου, 2001 σελ 21).

Έχουν αναπτυχθεί κάποιες θεωρίες που επιχείρησαν να καθορίσουν τη βιολογική λειτουργία του παιχνιδιού και κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η διατήρηση ή η κατανάλωση υπερχειλίζουσας ζωτικής ενέργειας κατά το παιχνίδι. Σχεδόν όλες αυτές οι θεωρίες επηρεάστηκαν από τη θεωρία της «φυσικής επιλογής» του Δαρβίνου (Αντωνιάδης, 1994, Garvey 1990). Οι σημαντικότερες από αυτές τις θεωρίες είναι οι εξής:

Η Θεωρία της Πλεονάζουσας Ενεργητικότητας, η οποία διατυπώθηκε από τον Spencer το 1873. Θεωρούσε ότι το παιχνίδι είναι αποτέλεσμα της υπερβολικής ενεργητικότητας, η οποία συσσωρεύεται στο παιδί και πρέπει να ελευθερωθεί. Η βάση αυτής της θεωρίας είναι ότι συγκεντρώνεται ενέργεια στον οργανισμό του παιδιού σαν αποτέλεσμα της παρατεταμένης αδράνειας του και αυτή η πλεονάζουσα ενέργεια πρέπει με κάποιο τρόπο να απελευθερωθεί. «Το παιχνίδι είναι η διέξοδος της πλεονάζουσας ενέργειας που παράγει ο ανθρώπινος οργανισμός» (Hayes, 1998, σελ.208). Η θεωρία της πλεονάζουσας ενεργητικότητας αποβλέπει στην αποφόρτιση της ενέργειας που είναι υπερβολική και πλεονάζει.

Επίσης ο Spencer υποστήριζε ότι το παιδί διέρχεται μια σειρά αναπτυξιακών σταδίων στο καθένα από τα οποία ασχολείται και με διαφορετικό είδος παιχνιδιού. Κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου, το παιχνίδι του παιδιού συνίσταται σε μια επιφανειακή αισθητηριακή και κινητική δραστηριότητα. Το παιδί σε αυτό το χρονικό διάστημα αναπτύσσει τις δεξιότητες του – απολαμβάνει να παρακολουθεί διάφορα αντικείμενα, να τα πιάνει, και γενικώς να πειραματίζεται με αισθητικοκινητικές δραστηριότητες.

«Από τη στιγμή που το παιδί αναπτύξει τις κινητικές του δεξιότητες, θα ασχοληθεί με το παιχνίδι που ο Spencer περιγράφει ως «καλλιτεχνικό» ή «αισθητικό». Το παιδί αρχίζει να δημιουργεί και να χειρίζεται τα αντικείμενα: πλάθει, ζωγραφίζει, κτίζει πύργους με τουβλάκια και άλλες παρόμοιες δραστηριότητες. Στη συνέχεια, σύμφωνα πάντα με τον Spencer, το παιδί περνά σε υψηλότερο επίπεδο συντονισμένου παιχνιδιού, όπως είναι τα οργανωμένα από κανόνες παιχνίδια. Ο Spencer επίσης προσδιόρισε έναν τέταρτο τύπο παιχνιδιού: τη μίμηση. Υποστήριξε ότι τα παιδιά, όταν παίζουν, εκτελούν πράξεις τις οποίες βλέπουν από τους ενήλικους,

και μερικές φορές χειρίζονται διάφορα αντικείμενα σαν να είναι κάποια άλλα» (Hayes, 1998. Σελ. 202-203).

Μια ακόμη κλασική θεωρία είναι η θεωρία της αυτοαγωγής ή προπαρασκευαστικής εξάσκησης. Ο Γερμανός φιλόσοφος Groos στην αρχή μελέτησε το παιχνίδι των ζώων (1898) κι αργότερα το παιχνίδι των ανθρώπων (1901) και υποστήριξε ότι δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στο παιχνίδι του παιδιού και στα παιχνίδια των ζώων. Διέκρινε τόσο στη μάχη – παιχνίδι των ζώων όσο και στη μιμητική συμπεριφορά των παιδιών, την προετοιμασία για τη ζωή του ενηλίκου. Παρατήρησε ότι το παιχνίδι φέρνει στην επιφάνεια τα πρωτόγονα ένστικτα. Τα καλλιεργεί και συντελεί στην ανάπτυξη τους προετοιμάζοντας έτσι το παιδί ή το ζώο για την ηλικία της ωριμότητας. Η θεωρία αυτή υποστήριξε ότι το παιχνίδι βοηθάει στην απόκτηση και την τελειοποίηση των δεξιοτήτων. Όπως αναφέρει ο Αντωνιάδης (1994), η ίδια θεωρία υποστηρίζεται από τον J.S. Bruner (1972) και από τον Gould (1981).

Επίσης η θεωρία της 'Ανακεφαλαίωσης' σύμφωνα με την οποία ο ψυχολόγος G. Stanley Hall παρατήρησε ότι η παιχιδιάρικη συμπεριφορά αλλάζει με την ηλικία και, στηριζόμενος στο βιογενετικό νόμο του Haeckel, υποστήριξε ότι το παιχνίδι των παιδιών αντανakλά την πορεία της εξέλιξης από την προϊστορική εποχή ως σήμερα. "Η ιστορία του ανθρώπινου γένους ανακεφαλαιώνεται στην ανάπτυξη του κάθε παιδιού." (Carvey, 1990, σελ. 11) Το παιχνίδι αποτελεί ωφέλιμη λειτουργία για το είδος και όχι για το άτομο και χρησιμεύει για την εξάλειψη διαφορών στοιχειωδών λειτουργιών, που σήμερα είναι άχρηστες ή και ανεπιθύμητες.

Γνωστή είναι και η θεωρία της αναψυχής, η οποία υποστηρίχθηκε από τον Patrick (1916) και σύμφωνα με την οποία το παιχνίδι αποτελεί τρόπο ξεκούρασης και χαλάρωσης. Το παιδί καταφεύγει στο παιχνίδι για να βρει ηρεμία, γαλήνη και ευχαρίστηση. «Με τον τρόπο αυτό ανανεώνει τις δυνάμεις του και αποκτά ενέργεια για να συνεχίσει τις δραστηριότητες του» (Κοντογιάννη, 2000, σελ.34).

Επιπρόσθετα, αναπτύχθηκαν θεωρίες για το παιχνίδι βασισμένες στον Μπιχεβιορισμό. Ο Μπιχεβιορισμός στηριζόταν στην αντικειμενική παρατήρηση της συμπεριφοράς που γίνεται αντιληπτή σε πειραματικές συνθήκες. «Οι σημαντικότερες Μπιχεβιοριστικές θεωρίες για το παιχνίδι είναι οι παρακάτω: 1) Παιχνίδι μέσα από δευτερογενείς ενισχύσεις, 2) Παιχνίδι σαν μιμητική μάθηση, 3) Παιχνίδι σαν εξερεύνηση και διερεύνηση, 4) Παιχνίδι σαν ανάγκη για επάρκεια, 5) Παιχνίδι σαν αναζήτηση του νέου, του σύνθετου και του αβέβαιου» (Αντωνιάδης, 1994, σελ.31-

32). Αργότερα αναπτύχθηκαν οι γνωστικές θεωρίες του παιχνιδιού. Αντίθετα με τις Ψυχαναλυτικές και Μπιχεβιοριστικές θεωρίες, οι γνωστικές υποστηρίζουν ότι τόσο οι βιολογικοί παράγοντες όσο και το περιβάλλον είναι ίσης σημασίας μεταβλητές που επηρεάζουν τη συμπεριφορά του ατόμου και δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη μελέτη της γλώσσας, των συμβόλων και της σκέψης. Οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι των Γνωστικών θεωριών είναι οι Σοβιετικοί ψυχολόγοι L. S. Vygotsky, D. W. Elkonin, A. N. Leontiew, A.W. Zaporozjets, οι οποίοι ασχολήθηκαν με την κοινωνική προέλευση του παιδικού παιχνιδιού. Σε αυτούς οφείλεται ο εξής επιστημονικός ορισμός του παιχνιδιού: "Το παιδικό παιχνίδι στις βασικές του μορφές, σαν παιχνίδι άσκησης και σαν παιχνίδι με ρόλους, είναι ιστορικό φαινόμενο. Η εμφάνισή του καθορίζεται από την ιστορική εξέλιξη της κοινωνίας, από την αλλαγή της θέσης του παιδιού στο κοινωνικό σύστημα, στην πορεία της κοινωνικής του εξέλιξης." (Αντωνιάδης, 1994, σελ.26)

1.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Έχει ασκηθεί κριτική σχετικά με τη σύνδεση ορισμένων σταδίων νοητικής ανάπτυξης με συγκεκριμένα είδη παιχνιδιού επειδή κάποια θεωρούνται ανώτερα από άλλα, όπως για παράδειγμα τα παιχνίδια με κανόνες που αντιστοιχούν στην ανάπτυξη της ενήλικης σκέψης θεωρούνται ανώτερα (Schwartzman, 1978).

«Η κατηγορία όμως του κοινωνικού παιχνιδιού σύμφωνα με την Parten, το 1932 κατατάσσεται σε πέντε κατηγορίες:

- Το μοναχικό παιχνίδι (το παιδί παίζει μόνο του και δεν δίνει προσοχή στις δραστηριότητες των άλλων παιδιών).
- Το παιχνίδι του θεατή (το παιδί παρατηρεί τα άλλα παιδιά και μπορεί και μπορεί να αντιδράσει σε αυτό που κάνουν, αλλά δεν παίρνει μέρος στο παιχνίδι τους).
- Το παράλληλο παιχνίδι (το παιδί παίζει μόνο του αλλά κοντά στα άλλα παιδιά, τα οποία ασχολούνται με ανάλογα παιχνίδια και παίζουν με τον ίδιο ουσιαστικά τρόπο. Στην πραγματικότητα, ακόμη τα παιδιά δεν μοιράζονται τίποτα και γενικά ενεργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο).
- Το συντροφικό παιχνίδι (το παιδί παίζει με άλλα παιδιά, συζητά σχετικά με την κοινή τους δραστηριότητα και ανταλλάσσει παιχνίδια – αθύρματα με το κάθε παιδί που επιδίδεται σε παρόμοιες δραστηριότητες. Ωστόσο, ακόμα δεν υπάρχει κατανομή εργασίας και διαχωρισμός ρόλων, ούτε και καθυπόταξη των ατομικών διαφερόντων για το καλό της ομάδας).
- Το συνεργατικό παιχνίδι (το παιδί συμμετέχει μαζί με τα άλλα παιδιά σε οργανωμένα παιχνίδια, όπου υπάρχει σαφής διαχωρισμός ρόλων και συντονισμός των ενεργειών για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού. Σε αυτό το είδος παιχνιδιού υπάρχει το στοιχείο της συμμετοχής στην ομάδα.

Η Parten υποστήριξε ότι τα παιδιά προχωρούν σταδιακά από το ένα είδος παιχνιδιού στο άλλο με την πρόοδο της ηλικίας και της ωρίμανσης, αλλά ότι στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για ξεχωριστά και ευδιάκριτα στάδια, αφού επικαλύπτονται σε μεγάλο βαθμό. Παρ' όλα αυτά, το μοναχικό παιχνίδι και το παιχνίδι του θεατή είναι ίσως πιο συνηθισμένα για παιδιά 2 ετών, ενώ το συντροφικό και το συνεργατικό παιχνίδι παρατηρούνται συνήθως σε παιδιά ηλικίας 5 ετών» (Hayes, 1998, σελ. 204-205).

Επίσης πολλοί ερευνητές, από το είδος των δραστηριοτήτων στο παιχνίδι, έχουν κατατάξει τις δραστηριότητες παιχνιδιού σε κατηγορίες. Ακολουθώντας κριτήρια τόσο μορφής όσο και περιεχομένου.

Γνωστή είναι η διάκριση που κάνει ο Piaget, ο οποίος συσχετίζει το παιχνίδι με τα εξελικτικά στάδια της νοητικής ανάπτυξης. Η κατηγοριοποίηση αυτή γίνεται με κριτήριο τη συμμετοχή ή όχι συμπαίκτη.

«Έτσι, διακρίνει το παιχνίδι σε:

- Παιχνίδι άσκησης ή κινητικό παιχνίδι. Το παιχνίδι άσκησης εμφανίζεται στο στάδιο της αισθησιοκινητικής ανάπτυξης (0-2 ετών). Το παιχνίδι άσκησης περιλαμβάνει το εξερευνητικό παιχνίδι του νεαρού βρέφους και με τον τρόπο αυτό προχωρά στην εξερεύνηση του περιβάλλοντος. Το παιδί ασχολείται με αντικείμενα του άμεσου περιβάλλοντος. Έτσι, το παιχνίδι του γίνεται λειτουργικό, δεν διέπεται από κανόνες και χαρακτηρίζεται από κίνηση κι εναλλαγή.
- Συμβολικό παιχνίδι, το οποίο εμφανίζεται στο προσυλλογιστικό στάδιο (2-6 ετών) και είναι περισσότερο παράλληλο. Σ' αυτό το στάδιο το παιδί χρησιμοποιεί διάφορα σύμβολα, αναλαμβάνει διαφόρους ρόλους και μιμείται καταστάσεις. Υποκρίνεται ότι ένα αντικείμενο έχει κάποιο άλλο νόημα από αυτό που έχει στην πραγματικότητα. Αποδίδει σε άψυχα αντικείμενα ζωή και τους αναθέτει ρόλους. Το συμβολικό παιχνίδι περιλαμβάνει το υποκριτικό, το φανταστικό και το κοινωνικό- δραματικό παιχνίδι.
- Οργανωμένα παιχνίδια με κανόνες, τα οποία εμφανίζονται στο στάδιο της συγκεκριμένης σκέψης (7-11 ετών). Είναι το ομαδικό, κοινωνικό παιχνίδι των παιδιών, στο οποίο οι διάφορες συμπεριφορές όσων παίζουν καθορίζονται από κανόνες. Κύριο χαρακτηριστικό τους ο συναγωνισμός.

Για τα παιχνίδια με κανόνες απαιτούνται τουλάχιστον δύο παιδιά που προϋποθέτει την ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων και της πραγματικότητας» (Κιτσαράς, 1991, σελ.98)

Συγκεκριμένα οι τύποι παιχνιδιού που προσδιορίζονται για κάθε ηλικία είναι το αισθησιοκινητικό παιχνίδι ή παιχνίδι άσκησης, το οποίο πρόκειται για επαναλαμβανόμενες κινήσεις του σώματος που μπορεί να συνοδεύονται από τη

χρήση υλικών παιχνιδιών, αυτό το είδος παιχνιδιού επιτρέπει στο παιδί να αποκτήσει τον έλεγχο του περιβάλλοντος του, μαθαίνοντας να συντονίζει τους μυς του με τις ενέργειες του και να ερμηνεύει τα αισθητηριακά δεδομένα. Το συμβολικό παιχνίδι στο οποίο το παιδί αποδίδει φανταστικές ιδιότητες σε ένα αντικείμενο και παίζοντας διαφόρους ρόλους προσποιούμενο ένα άλλο πρόσωπο. Καθώς το παιδί προχωρά στο στάδιο της συγκεκριμένης σκέψης, αρχίζει πλέον να μετέχει σε παιχνίδια με κανόνες, αυτό είναι το κοινωνικό παιχνίδι (Piaget 1962, αναφέρεται στο Hayes, 1998). «Η τυπολογία αυτή του παιχνιδιού προέκυψε από παρατηρήσεις που έκανε ο Piaget στο παιχνίδι των ίδιων του των παιδιών, παιδιών μιας μεγαλοαστικής οικογένειας της Γενεύης στη δεκαετία του '50, γεγονός που δεν φαίνεται να τον επηρέασε στη γενίκευση της. Η γενίκευση αυτή δείχνει ότι ο Piaget έδινε έμφαση στην επίδραση του φυσικού αλλά όχι και του κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των παιδιών.

Η Hetzer μελέτησε την ανάπτυξη του παιδικού παιχνιδιού από την άποψη του σκοπού και του αποτελέσματος και εντόπισε τέσσερα εξελικτικά στάδια:

1. Το παιδί επιδίδεται σε ασυνάρτητες δραστηριότητες, οι οποίες δεν αποβλέπουν σε συγκεκριμένο στόχο.
2. Το παιδί ξεκινά συνήθως χωρίς συγκεκριμένο πλάνο, αλλά όταν τελειώσει το έργο του, ανακαλύπτει ότι αυτό που δημιούργησε αντιπροσωπεύει κάτι ή μοιάζει με κάτι και το ονομάζει.
3. Το παιδί αρχίζει χωρίς πλάνο, αλλά κατά την διάρκεια της δραστηριότητας θέτει κάποιον στόχο, τον οποίο συνήθως πραγματοποιεί.
4. Το παιδί θέτει εκ των προτέρων ένα συγκεκριμένο στόχο τον οποίο προσπαθεί να υλοποιήσει. Όταν τα παιδιά φτάνουν σε αυτό το σημείο είναι σε θέση να περάσουν στο στάδιο του παιχνιδιού στο χώρο εργασίας (Ματσαγγούρας, 1999).

1.4 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του παιχνιδιού είναι ότι δίνει χαρά και ευχάριστη διάθεση σε αυτόν που παίζει. Το παιχνίδι μπορεί να χαρακτηριστεί διασκεδαστικό από αυτόν που παίζει ακόμα και όταν δεν παρουσιάζει σημάδια φαιδρότητας. Χαρακτηρίζεται από έντονη ζωνρότητα και συνδυάζεται με την κίνηση.

Τα παιδιά αγαπούν το παιχνίδι διότι σε αυτό βρίσκει διέξοδο η φαντασία τους. Μέσω του παιχνιδιού το παιδί απελευθερώνεται από περιβαλλοντικούς περιορισμούς. «Η φανταστική κατάσταση διαμορφώνει την πραγματικότητα ανάλογα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες των παιδιών» (Αυγητίδου, 2001, σελ. 21). Το παιχνίδι είναι «απρόβλεπτο ως προς την εξέλιξη και την κατάληξη του» (Γερμανός, 1998, σελ.58). Παρ' όλα αυτά τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να μπουν στον κόσμο του μη πραγματικού, και το παιχνίδι τους να εξελίσσεται με δραστηριότητες που καταλαμβάνουν πραγματική θέση στο χώρο και το χρόνο, καθώς έχει διάρκεια, αρχή και τέλος.

«Ο Garvey (1977) υποστήριξε ότι η συμπεριφορά των παιδιών κατά την διάρκεια του παιχνιδιού είναι μη πραγματική: το παιδί υποδύεται – δραματοποιεί ή προσποιείται ότι εκτελεί κάποια δραστηριότητα, αντί να την εκτελεί πραγματικά. Αν και αυτές οι μορφές συμπεριφοράς έχουν σχέση με τις πραγματικές δεν είναι ακριβώς ίδιες. Ένα επιπρόσθετο χαρακτηριστικό του παιχνιδιού, το οποίο πρόσθεσε ο Garvey (που όμως δεν είναι αποδεκτό από όλους τους ερευνητές), είναι η ενεργός συμμετοχή του ατόμου σε αυτό που απαιτείται: αυτός που παίρνει μέρος σε ένα παιχνίδι πρέπει να ασχοληθεί ενεργά με αυτό. Όταν παρακολουθεί παθητικά ένα παιχνίδι ένα παιδί λέει η Hayes, δεν σημαίνει ότι παίζει. Στην περίπτωση αυτή ο Garvey διακρίνει το παιχνίδι από άλλες μη σκόπιμες δραστηριότητες, όπως είναι η ονειροπόληση, μολονότι μερικές φορές είναι δυνατόν να συνδέονται μεταξύ τους. Ο ίδιος ερευνητής υποστήριξε ότι το παιχνίδι είναι ανεξάρτητο από έξωθεν επιβαλλόμενους κανόνες. Με αυτόν τον τρόπο ο Garvey διέκρινε το φυσικό παιχνίδι από τα οργανωμένα με κανόνες.» (Hayes, 1998, σελ. 207)

Επιπλέον το παιχνίδι μπορεί να χαρακτηριστεί αυθόρμητο και εθελοντικό. «Δεν είναι υποχρεωτικό, δεν υπάρχουν καταναγκασμοί, αλλά επιλέγεται ελεύθερα» (Hayes, 1998). Οι Froebel (1887) και Rubin (1983) και συνεργάτες θεωρούν ότι το

παιχνίδι είναι οικειοθελές, αυθόρμητο και αυτεξούσιο. Όμως το παιχνίδι μπορεί να είναι αγωνιώδες, αιμοχαρές και ανελεύθερο σύμφωνα με τον Huizinga (1955).

Το παιχνίδι μπορεί από τη μία να είναι μια ελεύθερη και συνειδητή δραστηριότητα, αλλά μη σοβαρή. «Όταν παίζουμε, δεν κάνουμε κάτι στα σοβαρά», λέει ο Bateson (Hayes, 1998 σελ. 217). Παρ' όλα αυτά τα παιδιά όταν παίζουν ασχολούνται αποκλειστικά μ' αυτό, σαν να μην υπάρχει τίποτα άλλο γύρω τους.

«Συμπερασματικά, η εξέταση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του παιχνιδιού δεν είναι τόσο απλή όσο φαίνεται εξ αρχής. Υπάρχουν χαρακτηριστικά που είναι κοινά σε όλα τα είδη παιχνιδιού και άλλα που δεν είναι. Οι περισσότεροι άνθρωποι, για παράδειγμα, θα συμφωνούσαν πιθανότατα με την άποψη ότι το παιχνίδι προκαλείται από εσωτερικά κίνητρα, ότι δηλαδή οι άνθρωποι παίζουν από ευχαρίστηση, και όχι για κάποιους εξωτερικούς λόγους. Είναι όμως αμφισβητήσιμο το αν μπορούμε να ξεχωρίσουμε το φυσικό από το οργανωμένο παιχνίδι.» (Hayes, 1998 σελ. 208)

1.5 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

«Στον ψυχισμό του παιδιού συμβαίνουν σημαντικές αλλαγές μέσω του παιχνιδιού. Αυτές οι αλλαγές προετοιμάζουν το έδαφος για τη μετάβαση του παιδιού σε ένα νέο επίπεδο ανάπτυξης (Leontiev 1981). Μέσα από την αλληλεπίδραση με συνομηλίκους και ενήλικους, το παιδί χειρίζεται σήματα και σύμβολα, ώστε να αναπαραστήσει τον πολιτισμό. Σύμφωνα με την ιστορική – πολιτισμική θεωρία, τα σήματα ασκούν επιρροή στην ανάπτυξη των ανώτερων διανοητικών λειτουργιών, όταν αυτά αποτελούν μέρος μιας ανθρώπινης αλληλεπίδρασης» (Leontiev 1978, στο Vygotsky 1978).

Επίσης τα παιδιά στο πλαίσιο του παιχνιδιού αναπτύσσουν ιδέες και εκτελούν πράξεις που έξω από το παιχνίδι δεν θα μπορούσαν να τις πραγματοποιήσουν, διότι θα ήταν πιο εξελιγμένες από το υπάρχον επίπεδο ανάπτυξης στο οποίο θα βρίσκονταν τα παιδιά. Όπως υποστηρίζει και ο Vygotsky το παιχνίδι δημιουργεί μια κεντρική ζώνη στην εξέλιξη του παιδιού. Με τη βοήθεια του το παιδί ξεπερνά τις δυνατότητες της ηλικίας του, εξελίσσεται ακόμη περισσότερο πέρα από την καθημερινή του συμπεριφορά (Τσιαντζή, 1998). Μέσω του παιχνιδιού το παιδί ανεβάζει τα στάνταρ που έχει για τον εαυτό του και μεταφέρεται στη ζώνη της εγγύτερης ανάπτυξης, την οποία ο Vygotsky προσδιόρισε ως: «η απόσταση μεταξύ πραγματικού αναπτυξιακού επιπέδου, όπως αυτό καθορίζεται από την αυτόνομη επίλυση προβλημάτων, και του επιπέδου της δυναμικής ανάπτυξης, όπως αυτό καθορίζεται από την επίλυση προβλημάτων με καθοδήγηση από ενήλικους ή σε συνεργασία με περισσότερους ικανούς συνομηλίκους» (Vygotsky 1978, στο Αυγητίδου, 2001, σελ. 275).

«Μέσα από αυτό το είδος συνεργασίας, το παιδί θα αναβαθμίσει τις πράξεις του σε ένα περισσότερο προηγμένο επίπεδο, πράγμα που θέτει σε κίνηση νέες διαδικασίες ανάπτυξης» (Αυγητίδου 2001, σελ. 275). Σύμφωνα με τον Vygotsky οι μιμήσεις μπορούν εξίσου να ανήκουν στην ζώνη της εγγύτερης ανάπτυξης, καθώς έχουν παρόμοιο αποτέλεσμα. «Το παιδί μπορεί να μιμηθεί πράξεις που υπερβαίνουν τις δυνατότητες του, αλλά όχι απεριόριστα» (Αυγητίδου 2001, σελ. 275)

Σύμφωνα με τον Garvey (1990), το παιχνίδι έχει συνδεθεί με τη δημιουργικότητα, τη λύση προβλημάτων, την εκμάθηση της γλώσσας και με μια σειρά από άλλα γνωστικά φαινόμενα. Αρκετοί παιδαγωγοί έχουν αναπτύξει τις απόψεις σχετικά με το θέμα, όπως ο Froebel που αναγνωρίζει το παιχνίδι «όχι μόνο

σαν μέσο εκτόνωσης και ψυχαγωγίας, αλλά αν μέσο παιδαγωγίας» (Ματσαγγούρας, 1982, σελ.23). Όπως και η Montessori, θεωρούσε ότι το «παιδί αναπτύσσεται μέσα από παιχνίδι, μαθαίνει επενεργώντας πάνω στο άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον του, καθοδηγούμενο από τα λάθη και τις επιθυμίες του» (Ματσαγγούρας, 1982, σελ.25).

Στις καθημερινές, πραγματικές καταστάσεις της ζωής, η συμπεριφορά του παιδιού είναι διαμετρικά αντίθετη από τη συμπεριφορά του στο παιχνίδι. Στο παιχνίδι η δράση υποτάσσεται στο νόημα, ενώ στην πραγματική ζωή η δράση κυριαρχεί του νοήματος. Επομένως στο παιχνίδι έχουμε "το αρνητικό" θα λέγαμε της κανονικής συμπεριφοράς του παιδιού. Γι' αυτό το παιχνίδι δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η κυρίαρχη μορφή δραστηριότητας του παιδιού ούτε ως το πρότυπο της καθημερινής του δραστηριότητας. (Braun, 1991, Vygotsky, 1997) Το παιχνίδι δεν αποτελεί το επικρατέστερο είδος δραστηριότητας του παιδιού, γιατί δε θα μπορούσε η συμπεριφορά του να καθοδηγείται πάντοτε από το νόημα. Το παιδί δηλαδή, δε θα μπορούσε να μη συμπεριφέρεται αυθόρμητα. Αυτή η αυστηρή υποταγή στους κανόνες, η οποία φαίνεται να είναι τελείως αδύνατη στη ζωή, επιτυγχάνεται στο παιχνίδι. Επομένως το παιχνίδι δημιουργεί μια ζώνη επικείμενης ανάπτυξης του παιδιού. Το παιδί στο παιχνίδι του ξεπερνά την ηλικία του, μετακινείται πέρα από την καθημερινή του συμπεριφορά. Άρα το παιχνίδι αποτελεί μια μέγιστη πηγή ανάπτυξης, που περιέχει όλες τις αναπτυξιακές τάσεις συμπυκνωμένες.

Επίσης ο Vygotsky παραλληλίζει τη σχέση παιχνίδι-ανάπτυξη με τη σχέση αγωγή-ανάπτυξη. Και το παιχνίδι αλλά και η αγωγή δημιουργούν μια ζώνη επικείμενης ανάπτυξης. Και στα δύο πλαίσια τα παιδιά επεξεργάζονται κοινωνικά διαθέσιμες γνώσεις και δεξιότητες και μετά τις εσωτερικεύουν. Το παιχνίδι όμως προσφέρει ένα πολύ πιο ευρύ πεδίο για τις αλλαγές των αναγκών και της συνείδησης. Το παιδί μέσα στο παιχνίδι προβάλλει τον εαυτό του στις δραστηριότητες των ενηλίκων μέσα στο συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο ζει. Ακόμα προβάλλει τους μελλοντικούς ρόλους και τις αξίες όπως το ίδιο τις αντιλαμβάνεται μέσα από τις δραστηριότητες και τις σχέσεις των ενηλίκων. Το παιχνίδι προηγείται της ανάπτυξης, γιατί το παιδί μέσα από το παιχνίδι αποκτά δεξιότητες, κίνητρα και στάσεις απαραίτητα για την κοινωνική του προσαρμογή και συμμετοχή. (Braun, 1991, Vygotsky, 1997) Ειδικά στην προσχολική ηλικία το παιχνίδι αποτελεί το υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης. Το παιδί εξελίσσεται μέσα από τις δραστηριότητες του παιχνιδιού. Μόνο υπ' αυτήν την έννοια μπορεί το παιχνίδι να θεωρηθεί ως η

κυρίαρχη δραστηριότητα, που καθορίζει την ανάπτυξη του παιδιού. Συγκεκριμένα, τα παιδιά χρησιμοποιούν (στην προσχολική ηλικία) το συμβολικό παιχνίδι και όπως υποστηρίζει και ο Vygotsky και Bruner το συμβολικό παιχνίδι είναι βασικό και απαραίτητο για τη νοητική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού. Παρόμοια και η Isaacs (1963) λέει πως «το συμβολικό παιχνίδι, καθώς και το υποκριτικό οδηγεί τα παιδιά στην κατάκτηση εννοιών» (Κοντογιάννη, 2000, σελ. 45-46). «Μέσα από το παιχνίδι ενισχύονται η ικανότητα σκέψης, η ικανότητα γενίκευσης, ταξινόμησης, η ικανότητα να διακρίνει ομοιότητες και διαφορές. Το παιδί προχωρά σε πειράματα, προβλέψεις, παρατηρήσεις» (Σιβροπούλου, 2004, σελ.33-35). «Το παιδί ικανοποιεί την ανάγκη του για γλωσσική επικοινωνία, αυξάνει το λεξιλόγιό του, μαθαίνει να οργανώνει μια φράση συντακτικά και γραμματικά ορθά» (Κιτσαράς, 2001, σελ.180-181). Οι Piaget, Vygotsky και Bruner θεωρούν ότι μια ακόμα συνέπεια του συμβολικού και του υποκριτικού παιχνιδιού σε σχέση με την ταυτότητα του παιδιού είναι αυξανόμενη κατανόηση του εαυτού. Το παιδί δοκιμάζει και εξασκείται σε μια ποικιλία ρόλων ακόμα και υποδυόμενο τον ίδιο του τον εαυτό (Κοντογιάννη, 2000).

Η κίνηση, η δράση που είναι χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας που αρέσουν στα παιδιά, έτσι το παιχνίδι το βοηθά στην σωματική ανάπτυξη του. «Το κινητικό παιχνίδι καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των παιχνιδιών των παιδιών και το προτιμούν σε σχέση με άλλες δραστηριότητες του προγράμματος της ημέρας» (Διαφέρμου, Κουλούρη, Μπασαγιάννη, 2006, σελ.336). «Τα κινητικά παιχνίδια που επιλέγουν τα παιδιά πραγματοποιούνται κυρίως σε υπαίθριο χώρο, έτσι τα παιδιά στο διάλειμμα έχουν την δυνατότητα να τρέξουν, να χοροπηδήσουν, να αναπνεύσουν φρέσκο αέρα. Αυτός ο τύπος παιχνιδιού συνδέεται με την υγιεινή ζωή, την εκγύμναση και την άθληση» (Διαφέρμου, Κουλούρη, Μπασαγιάννη, 2006, σελ. 27)

Με τα ομαδικά παιχνίδια που απαιτούν γρήγορες κινήσεις, αποκτώντας ευκαμψία αρθρώσεων, αντοχή στην κόπωση κι επιδεξιότητα. Ενδυναμώνουν το νευρικό σύστημα, διευκολύνουν τη λειτουργία της αναπνοής, εντείνουν την κυκλοφορία του αίματος κι επιφέρουν μια χαλάρωση και ισορροπία.

Τα παιδιά μέσω της κίνησης τους εκφράζουν τις ανάγκες και τα συναισθήματά τους κι ακόμη αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και τους άλλους γύρω τους. Γνωρίζουν το σώμα τους και τις αντοχές τους. Μέσω των κινητικών παιχνιδιών αναπτύσσουν συνείδηση του σώματος τους, αντίληψη της κίνησης τους σε σχέση με

τους άλλους, μαθαίνουν να εκφράζονται δημιουργικά με το σώμα τους. «Είναι σημαντικό πως η ενεργός συμμετοχή στις κινητικές δραστηριότητες είναι ένας σημαντικός παράγοντας κοινωνικής αποδοχής σε όλο το φάσμα της παιδικής ηλικίας, τόσο για τα αγόρια όσο και για τα κορίτσια» (Διαφέρμου, Κουλούρη, Μπασαγιάννη, 2006, σελ.336-338).

Σύμφωνα με τον Freud, μιλώντας για κοινωνική ανάπτυξη εννοούμε «μια αμφίπλευρη διαδικασία κατά την οποία τα παιδιά εισάγονται στην ευρύτερη κοινότητα και συγχρόνως διαφοροποιούνται ως ξεχωριστά άτομα» (Cole & Cole, 2002 σελ.186). «Τα παιδιά μαθαίνουν πολλά για τους ρόλους που αναμένονται να παίξουν και για το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τους ρόλους αυτούς, πώς να ελέγχουν τα επιθετικά τους συναισθήματα και πώς να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων» (Cole & Cole, 2002, σελ.188).

Το παιχνίδι δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να δημιουργήσουν ομάδες, αν παίξουν με περισσότερα από ένα παιδιά. Όταν τα παιδιά δρουν σε ομάδες προωθείται η κοινωνικοποίηση τους και η συνολική τους ανάπτυξη, καθώς μαθαίνουν να συνεργάζονται, να σέβονται, να ακούν το ένα το άλλο, να υποχωρούν αλλά και αναλαμβάνουν προτεραιότητες. Το παιδί γίνεται αποδεκτό και όντας μέρος μίας ομάδας νιώθει μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση (Διαφέρμου, Κουλούρη, Μπασαγιάννη, 2006). «Το παιχνίδι συμβάλλει στην μείωση του εγωκεντρισμού, στην κατανόηση του ρόλου και της αναγκαιότητας των κοινωνικών κανονισμών και την ανάπτυξη της εμπάθειας (με το συμβολικό κυρίως παιχνίδι)» (Ματσαγγούρας, 1982, σελ.188). Επιπλέον, «οι ρόλοι που υποδύεται ένα παιδί στο κοινωνικό παιχνίδι, το βοηθά στη δημιουργία στερεότυπων συμπεριφοράς και συντελούν και στην αποθεραπεία ψυχικά διαταραγμένων παιδιών» (Ματσαγγούρας, 1982, σελ. 189).

Αλλά και συναισθηματικά το παιχνίδι αλλάζει ολοκληρωτικά το παιδί. Καταστέλλονται τα εγωιστικά ένστικτα, ασκείται αυτοπειθαρχία, αυτοκυριαρχία, υπομονή, επιμονή, καλλιεργούνται αρετές όπως τιμιότητα, δικαιοσύνη, σεβασμός, ειλικρίνεια, αυτοθυσία, αλληλοσεβασμός, αλτρουισμός και γενικότερα συμβάλλει καθοριστικά για μια ηθική προσωπικότητα.

Συμπερασματικά το παιχνίδι μπορούμε να αντιληφθούμε πόσο σημαντικό είναι για τα παιδιά και την ολόπλευρη ανάπτυξη τους. Στην συνέχεια θα εξετάσουμε και άλλους τομείς στους οποίους συμβάλλει το παιχνίδι.

1.6 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΩΣ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

«Οι τρόποι με τους οποίους έχει ερμηνευτεί η αξία του παιχνιδιού, είτε αυτοί προέρχονται από την ψυχανάλυση, τη γνωστική και εξελικτική ψυχολογία, την παιδαγωγική ή την κοινωνιολογία, έχουν συσχετιστεί με την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού» (Αυγητίδου, 2001, σελ. 29).

Για πολλά χρόνια η αξία του παιχνιδιού δεν ήταν απαραίτητο να αποδειχτεί. Η άποψη, που διαμορφώθηκε μεταξύ 1930 και του 1970, ότι το αυθόρμητο παιχνίδι δεν είναι απλώς σημαντικό αλλά αποτελεί μια ουσιώδη συνισταμένη της κοινωνικής και διανοητικής ανάπτυξης του παιδιού, αποδόθηκε από τον Peter K. Smith (2001) με τον όρο «έθος του παιχνιδιού». «Το έθος του παιχνιδιού υποστήριζε ότι οι ενήλικοι θα πρέπει να σέβονται το αυθόρμητο παιδικό παιχνίδι και την πρωτοβουλία των παιδιών και να αποφεύγουν τη δόμηση ή κατεύθυνση του. Η άποψη αυτή αντανάκλασε τη γενική αίσθηση της εποχής ότι το παιχνίδι είναι απαραίτητο για τη μάθηση και άρα απαραίτητο για το σχολείο, χωρίς να βασίζεται σε αρκετές ερευνητικές αποδείξεις» (Αυγητίδου, 2001, σελ. 30).

Ο Peter K. Smith υποστηρίζει λοιπόν πως διαφορετικά είδη παιχνιδιών συντελούν στην ανάπτυξη του παιδιού. Παράλληλα όμως θίγει το σημαντικό ζήτημα της θέσης που κατέχει το παιχνίδι στην εκπαιδευτική διαδικασία και το ρόλο των εκπαιδευτικών ως ενηλίκων σ' αυτό. Καθώς μέσα από πραγματοποίηση αναλυτικών προγραμμάτων προσχολικής ηλικίας που στηρίζονται είτε στο ελεύθερο παιχνίδι είτε σε ισχυρά δομημένες δραστηριότητες, υποστηρίζει πως προκύπτουν πολλά θετικά από την παρέμβαση των ενηλίκων όπως η ενίσχυση των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πραγματοποίηση του παιχνιδιού. Βασίζεται τόσο στις θεωρίες των Vygotsky και Bruner όσο και σε αποτελέσματα ερευνών για να δείξει ότι κάποια παιδιά δεν είναι ικανά να αναπτύξουν κοινωνικό – δραματικό παιχνίδι χωρίς την παρέμβαση των ενηλίκων. Στην περίπτωση αυτή η συμμετοχή του ενηλίκων συνεισφέρει τόσο στη γνωστική όσο και στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, επειδή συνδέει το κοινωνικό – δραματικό παιχνίδι με την ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικότητας αλλά και των ικανοτήτων που θεωρούνται απαραίτητες στην εκπαιδευτική διαδικασία (Αυγητίδου, 2001).

«Σύγχρονες επιμέρους έρευνες έχουν συνδέσει το παιχνίδι με την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων (Sylva 1997), την εγγραμματοσύνη (Christie 1991, Roskos και Christie 2000), τον αυτό - έλεγχο (Saltz 1997), τις κοινωνικές δεξιότητες (Rubin 1980), τη δημιουργικότητα (Dansky 1980) και πολλά άλλα γνωστικά και κοινωνικά οφέλη» (Αυγητίδου, 2001, σελ. 30).

Η ιδέα της εκπαίδευσης των παιδιών στο παιχνίδι ξεκίνησε από την Sarah Smilansky (1968). Η εκπαίδευση περιελάμβανε επίσκεψη σε εκπαιδευτικούς χώρους, και η παρατήρηση τους οι οποίοι να αποτελούν αφορμή για την δημιουργία κοινωνικού - δραματικού παιχνιδιού μετά την επιστροφή στην τάξη (φαρμακείο, ιατρείο, μανάβικο κλπ).

Ο ρόλος του ενηλίκων διαφοροποιείται ανάλογα με τη μορφή που παίρνει η εκπαίδευση στο παιχνίδι. «Στην εκπαίδευση στο δραματικό παιχνίδι, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμμετάσχουν στο παιχνίδι, να αναλάβουν ένα ρόλο και να ενισχύσουν τη συμμετοχή των παιδιών. Μπορεί, όμως, και να προτείνουν λεκτικά στα παιδιά τι να κάνουν, χωρίς να συμμετέχουν, προκειμένου να τα βοηθήσουν να αναπτύξουν ένα ρόλο. Επίσης, η εκπαίδευση στο παιχνίδι μπορεί να εστιάσει σε δραστηριότητες υποκριτικού περιεχομένου, όπου οι εκπαιδευτικοί ζητούν από τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν το σώμα τους ή αντικείμενα προκειμένου να απεικονίσουν διαφορετικά συναισθήματα και καταστάσεις» (Αυγητίδου, 2001, σελ. 32-33).

Συνοψίζοντας, αξίζει να διευκρινιστεί πως οι ερευνητές και οι παιδαγωγοί υποστηρίζουν την συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο παιχνίδι με πολύ διακριτικό τρόπο καθώς στόχος είναι να εμπλουτίσουν και να υποστηρίξουν το παιχνίδι και όχι να περιορίσουν τις ενέργειες των παιδιών. Χρειάζεται λοιπόν ιδιαίτερη προσοχή, καθώς η συμμετοχή των ενηλίκων μπορεί να υποστηριχτεί μόνο σ' ένα πλαίσιο παραδοχής των δυνατοτήτων των παιδιών στο παιχνίδι τους (Αυγητίδου, 2001).

1.7 ΕΙΔΗ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Έχουν υπάρξει πολλές απόπειρες ταξινόμησης των παιχνιδιών. Τα ταξινομούμε χρησιμοποιώντας γενικές περιγραφές των δημοφιλών σήμερα τύπων, που περιλαμβάνουν παιχνίδια δράσης, περιπέτειας, στρατηγικής, άθλησης, προσομοίωσης, ρόλων, επιτραπέζια παιχνίδια, παιχνίδια λογικής και παιχνίδια λέξεων. Η σημασία τέτοιων κατηγοριών είναι αρκετά προφανής. Ωστόσο αυτές οι κατηγορίες δεν είναι αμοιβαία αποκλειστικές. Πολλά παιχνίδια εμπίπτουν σε περισσότερες της μίας κατηγορίας (Alessi & Trollip, 2005).

Αν και δεν υπάρχει απόλυτος τρόπος κατηγοριοποίησης ενός παιχνιδιού - μια και πολλές φορές αυτά συνδυάζουν πολλά και διαφορετικά στυλ - έχουν δημιουργηθεί ορισμένες κατηγορίες, στις οποίες μπορούμε να εντάξουμε όλους σχεδόν τους τίτλους. Σύμφωνα με τον Crawford (1996), οι αλλαγές που γίνονται στη βιομηχανία παιχνιδιών είναι τόσο γρήγορες, που καθιστούν οποιαδήποτε προσπάθεια κατηγοριοποίησης να γίνεται ανεπαρκής και πεπαλαιωμένη σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Μερικές από τις σύγχρονες γενικές κατηγορίες που μπορούν να συμπεριλάβουν πολλά παιχνίδια είναι οι παρακάτω:

- ☒ Τα επιτραπέζια μορφωτικά παιχνίδια, που προωθούν τη νοημοσύνη και την ικανότητα αυτοσυγκέντρωσης, εξάσκηση στην αριθμητική, καλλιέργεια στην μνήμη. Βοηθούν στην ανάπτυξη ιδεών και απόψεων όπως η διαφορετικότητα, η συνεργασία, η ταύτιση, η τιμιότητα, ο σεβασμός στους κανόνες. Προσφέρουν γνώση και ψυχαγωγία καθώς μετά το τέλος του παιχνιδιού έχουν αποκτήσει γνώσεις ή δεξιότητες αλλά συνάμα έχεις διασκεδάσει.
- ☒ Τα κουρδιστά, ηλεκτρικά παιχνίδια μέσω των οποίων το παιδί μπορεί να λάβει ερεθίσματα με σκοπό να γνωρίσει τους γύρω του και τον εαυτό του, να συνηθίσει στην ανταπόκριση σε ήχους και κινήσεις. Καλό θα ήταν τα παιχνίδια αυτά να λειτουργούν ως συμπληρωματικά και όχι ως βασικά.
- ☒ Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια (video games, playstation) τα οποία είναι στατικά και τυποποιημένα. Είναι διάδοχοι των παιχνιδιών της προηγούμενης δεκαετίας, με περισσότερες δυνατότητες, ήχου και εικόνας. Αντικαθιστούν έντυπους ήρωες με ψηφιακούς που μένουν αναλλοίωτοι στο χρόνο.

Υπάρχουν και αρκετές διακρίσεις του παιχνιδιού και έχουν να κάνουν με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται κάθε φορά:

- Παιχνίδια αγοριών και κοριτσιών
- Γλωσσικά παιχνίδια
- Θεατρικά παιχνίδια
- Οργανωμένα παιχνίδια
- Ελεύθερα παιχνίδια
- Πνευματικά παιχνίδια
- Αυθόρμητα ή κατευθυνόμενα παιχνίδια
- Ατομικά ή ομαδικά
- Φυσικά παιχνίδια
- Το παιχνίδι αντικείμενο (παιχνίδια που έχουν κατασκευαστεί από άνθρωπο) (Τσιαντζή, 1996, σελ. 42-45).

1.8 ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Το παιδί, από τους πρώτους μήνες της ζωής του, επιδιώκει την επαφή και την επικοινωνία με το εξωτερικό περιβάλλον. Η διαδικασία αυτή αρχίζει πολύ νωρίς. Το παιδί πιάνει με τα χέρια του αντικείμενα που βρίσκονται στο κοντινό του περιβάλλον, όπως το μπουκάλι με το γάλα, το πιάτο, το κουτάλι, τα δάχτυλα της μητέρας του, την μπάλα. Όλα αυτά είναι αντικείμενα με τα οποία το παιδί παίζοντας αντιλαμβάνεται και μαθαίνει τον κόσμο. Κάθε αντικείμενο που πιάνει μπορεί να λειτουργήσει παρωθητικά για το παιδί, μπορεί δηλαδή να ξυπνήσει την περιέργειά του και να ενεργοποιήσει τη διάθεση να το αντιληφθεί (Πανταζής, 1997). Αυτή την ενασχόληση του παιδιού με τα αντικείμενα του περιβάλλοντος μπορούμε να την ονομάσουμε παιχνίδι. Τα αντικείμενα αυτά είναι μέσα-παιχνιδιού. Με τη βοήθειά τους μπορούν τα παιδιά να προσαρμοστούν στον αντικειμενικό κόσμο των μεγάλων. Για τα παιδιά μπορούν να γίνουν μέσα-παιχνιδιού όλα τα αντικείμενα: έπιπλα, σκεύη, υλικά, εργαλεία, χαρτιά, εφημερίδες. Τα παιδιά μαθαίνουν τις λειτουργικές τους ικανότητες παίζοντας, π.χ. πώς ανοίγει και κλείνει η πόρτα. Το πρότυπο συμπεριφοράς σ' αυτά τα απλά παιχνίδια είναι πάντα οι ενήλικες. Η ενασχόληση των παιδιών με τα αντικείμενα, τα παρωθεί να ανακαλύψουν και άλλες δυνατότητες. Όταν το παιδί δημιουργεί με τη βοήθεια ενός παιχνιδιού-αντικειμένου ένα παιχνίδι, δημιουργεί έναν κόσμο στον οποίο ανακαλύπτει τόσο την καθημερινή όσο και την φανταστική πραγματικότητα, δηλαδή επιτυγχάνεται η συνένωση του εξωτερικού με τον εσωτερικό κόσμο του παιδιού (Πανταζής, 1997). Το παιχνίδι – αντικείμενο μπορεί να κατασκευαστεί από τα ίδια τα παιδιά, τα οποία μπορούν να κατασκευάζουν τα παιχνίδια μόνα τους. Σκαλίζουν σε φλούδες δέντρων πλοία, κατασκευάζουν κουκλόσπιτα, αυτοκίνητα κ.α. κάθε διαδικασία κατασκευής κάνει το παιδί ικανό να χρησιμοποιεί διάφορα εργαλεία: να κόβει με το ψαλίδι, να χρησιμοποιεί το μαχαίρι, να χρωματίζει. Επιπλέον αυξάνει και την αυτοπεποίθηση του παιδιού και δημιουργείται μια ιδιαίτερη συναισθηματική σχέση με τα παιχνίδια του. Το ασυνήθιστο στο παιχνίδι – αντικείμενο είναι ότι συνυπάρχουν δύο πραγματικότητες. Η καθημερινή πραγματικότητα (εξωτερικός κόσμος): άνθρωποι, ζώα, φυτά και εκείνη που δημιουργεί η φαντασία του παιδιού (εσωτερικός κόσμος), η οποία όμως προϋποθέτει τις επιθυμίες του, τα συναισθήματα του και εκφράζεται με τη διπλή σημασία που δίνεται από το παιδί στο παιχνίδι – αντικείμενο (Πανταζής, 1997). Όταν το παιδί δημιουργεί με τη βοήθεια ενός παιχνιδιού– αντικειμένου ένα παιχνίδι,

δημιουργεί έναν κόσμο στον οποίο ανακαλύπτει τόσο την καθημερινή όσο και τη φανταστική πραγματικότητα, δηλαδή επιτυγχάνεται η συνεύρεση του εξωτερικού με τον εσωτερικό κόσμο του παιδιού. Το παιχνίδι του παιδιού, όσο απλό και αν φαίνεται με την πρώτη ματιά, εμπεριέχει έναν ολόκληρο κόσμο. Έναν κόσμο γεμάτο σημασίες, λειτουργίες και γεγονότα. Για να δημιουργηθεί όμως ο κόσμος αυτός, χρειάζονται αντικείμενα της καθημερινής ζωής, υλικά από το φυσικό περιβάλλον, φυσικά υλικά ή παιχνίδια-αντικείμενα. Με τη βοήθεια αυτών των μέσων-παιχνιδιού δημιουργείται ο κόσμος παιχνιδιών του παιδιού.

Έτσι ο κόσμος του παιδιού δημιουργείται μέρα με την μέρα αφήνοντας σε κάθε παιχνίδι τα σημάδια της χρήσης του από τα παιδιά και με αυτό τον τρόπο αποκτά μεγαλύτερη συναισθηματική αξία και μεγαλύτερη ιστορική, κοινωνική και πολιτισμική σημασία από ένα όμοιο αχρησιμοποίητο ή νεοκατασκευασμένο παιχνίδι. Ακόμα όμως και τα βιομηχανικά τυποποιημένα παιχνίδια, κατά τον κύκλο της ζωής τους, αποκτούν ιδιαίτερες ατομικές και κοινωνικές αξίες και σημασίες, ίχνη των οποίων αποτυπώνονται στην εξωτερική τους μορφή. Αυτό όμως απαιτεί την ανθρώπινη εμπλοκή, πράγμα που φθίνει με το πέρασμα του χρόνου. Το φαινόμενο αυτό καλούμαστε να διαπιστώσουμε μέσω της παρούσας εργασίας. Το παιχνίδι ως αντικείμενο τι θέση κατέχει στην ζωή του ανθρώπου - και ιδίως του παιδιού - και με τι μορφή (βιομηχανικό ή χειροποίητο), σε τι βαθμό συνδέονται οι άνθρωποι μαζί του συναισθηματικά και κατά πόσο προλαβαίνουν να φάνουν τα σημάδια του χρόνου και της χρήσης πάνω του (Ειρ. Νάκου, 2001).

1.9 ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Γνωρίζουμε ελάχιστα πράγματα σχετικά με το χαρακτήρα των πράξεων των παιδιών στη διάρκεια του διαλείμματος και των σχέσεων μεταξύ των συνομήλικων. Και παρ' ότι είναι δύσκολο να καθοριστεί ποσοτικά, φαίνεται ότι η άποψη που κυριαρχεί σχετικά με τη συμπεριφορά των παιδιών κατά την ώρα του διαλείμματος είναι αρνητική. Καθώς δίνεται έμφαση στην απαράδεκτη συμπεριφορά που μπορεί να εκδηλωθεί από τα παιδιά και η τάση που πάντα υπήρχε αλλά αυξάνεται ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια να αναγνωρίζουμε σημάδια παλικάρισμών και αδικαιολόγητης επιθετικής συμπεριφοράς προερχόμενη συνήθως από απορριπτόμενα παιδιά. Υπάρχει επίσης η κατηγορηματική άποψη ότι η συμπεριφορά έξω από το σχολείο έχει χειροτερέψει τα τελευταία 5 χρόνια και το παιχνίδι ως δραστηριότητα έχει αντικατασταθεί από βίαιη συμπεριφορά και πράξεις κυριαρχίας μεταξύ των συνομήλικων (Αυγητίδου, 2001).

Η Sluckin (1981) υποστήριξε ότι η αυλή του σχολείου στα διαλείμματα προσφέρει στα παιδιά την ευκαιρία για αλληλεπίδραση μεταξύ των συνομηλίκων, στο πλαίσιο της οποίας παίρνουν πολλά μαθήματα για τη ζωή των ενηλίκων.

Τα παιχνίδια του διαλείμματος συμβάλλουν στην απόκτηση της ταυτότητας του φύλου, της ενδυνάμωσης ταυτότητας των αγοριών έναντι των κοριτσιών, στην ανάπτυξη φιλίας αλλά και στην κοινωνική θέση (Grudgeon, 1993).

Μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Ladd και Price (1993) για να αποδείξουν ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας αλλά και μέχρι τα μέσα του δημοτικού στόχο έχουν μέσω του παιχνιδιού στην αυλή του σχολείου να εδραιώσουν την θέση τους στο χώρο αλλά και στην σχέση τους με τους άλλους. Ειδικότερα το παιχνίδι στην αρχή της σχολικής χρονιάς αποτελεί προφητεία για την κοινωνική θέση που θα έχουν αργότερα κατά την διάρκεια του έτους (Αυγητίδου, 2001).

Οι δραστηριότητες κατά το διάλειμμα εμφανίζουν μια βασική διαφοροποίηση μεταξύ της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της δευτεροβάθμιας (Blatchford 1996). Στο δεύτερο στάδιο μιας μελέτης που αφορούσε παιδιά ηλικίας 16 ετών, τα οποία είχαν μελετηθεί και όταν ήταν 11 ετών, η κυριότερη μεταβολή που παρατηρήθηκε ήταν ότι όλα τα άλλα παιχνίδια εκτός του ποδοσφαίρου είχαν εκλείψει και μόνο ένας μαθητής ανέφερε το κυνηγητό. Στην ηλικία των 16 ετών, η πιο δημοφιλής

δραστηριότητα ήταν η συζήτηση με φίλους, οι βόλτες και οι γνωριμίες (72%) (Αυγητίδου, 2001). Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα παιχνίδια αντικαθίστανται από σκέψεις και συναισθήματα για το ποιοι είναι και το τι θέλουν να κάνουν, η κοινωνική ζωή των μαθητών αποκτά ιδιαίτερο νόημα και βαθύτερη σημασία για την ανάπτυξη της συναίσθησης και της αυτογνωσίας.

Μια ακόμη μελέτη σχετικά με τις μεταβολές στα παιχνίδια που παίζουν τα παιδιά μετά την ηλικία των 8 ετών στο σχολείο, αποκάλυψε ένα σταδιακό περιορισμό της γκάμας των παιχνιδιών και την εμφάνιση κάποιων επικρατέστερων (Blatchford, 1998, Αυγητίδου, 2001).

1.10 ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΦΥΛΟΥ

Το παιχνίδι είναι πολύ σημαντικό για τα μικρά παιδιά και οι διαφορές στις μικρές αυτές ηλικίες είναι δυνατόν να συμβάλλουν στη δημιουργία διαφορών σε μετέπειτα συμπεριφορές και δεξιότητες. Η διαίρεση των φύλων και οι διαφορές που προκύπτουν υπήρξαν θέματα που απασχόλησαν πολλούς ερευνητές διατυπώνοντας θεωρίες και προσπαθώντας να ερμηνεύσουν τις αιτίες που οδηγούν τα δύο φύλλα να συμπεριφέρονται τόσο διαφορετικά μεταξύ τους. Γενικά το παιχνίδι των αγοριών χαρακτηρίζεται από περισσότερη σωματική δράση και ενεργητικότητα συγκριτικά με το παιχνίδι των κοριτσιών, καθώς και τα αγόρια καταλαμβάνουν περισσότερο χώρο από ότι τα κορίτσια.

Στη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, οι Maccoby και Jacklin (1974) διαπίστωσαν ότι υπάρχει μια συστηματική τάση τα αγόρια να είναι σωματικά περισσότερο δραστήρια από τα κορίτσια.. Τα κορίτσια αρχίζουν να μιλούν νωρίτερα σε σχέση με τα αγόρια και ο λόγος τους είναι πιο εμπλουτισμένος. Υπάρχουν επίσης δεδομένα που δείχνουν ότι, κατά τα μέσα της σχολικής ηλικίας, τα κορίτσια είναι καλύτερα στην ανάγνωση από ό, τι τα αγόρια. Από το δεύτερο έτος της ζωής και μετά, οι διαφορές φύλου είναι εμφανείς στο είδος των παιχνιδιών που επιλέγουν τα παιδιά και στο είδος των δραστηριοτήτων τους μέσα στο παιχνίδι. Για παράδειγμα, συστηματική παρατήρηση παιδιών δύο έως τεσσάρων ετών στο νηπιαγωγείο και στις ομάδες του παιχνιδιού αποκάλυψε ότι τα αγόρια έπαιζαν συχνότερα από ότι τα κορίτσια με αυτοκινητάκια, κύβους, εργαλεία και μπάλες, ενώ τα κορίτσια ασχολούνταν περισσότερο με τη ζωγραφική και το σχέδιο και έπαιζαν πιο συχνά με κούκλες και οικιακά σκεύη, και με παιχνίδια όπως κουζίνες και σίδερα σιδερώματος (Huston, 1983 στο Turner, 1998). Επίσης, τα αγόρια διαφέρουν από τα κορίτσια και στα θέματα που προτιμούν όταν υποδύονται διάφορους ρόλους στα παιχνίδια τους. Τα κορίτσια υιοθετούν συχνότερα ρόλους που σχετίζονται με διαπροσωπικές σχέσεις, όπως «μαμά και παιδί», οικιακές δραστηριότητες και ενασχολήσεις, όπως είναι το μαγείρεμα και τα ψώνια. Τα αγόρια υιοθετούν συχνότερα ρόλους φανταστικούς και περιπέτειας, όπως τέρατα, αστροναύτες και ήρωες της τηλεόρασης. Από έρευνες τους, οι Maccoby και Jacklin συμπέραναν ότι, σε γενικές γραμμές, υπήρχαν λίγες σταθερές και σαφείς διαφορές ως προς την κοινωνική συμπεριφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Υπάρχει όμως μια εκπληκτικά σταθερή διαφορά: ήδη, από την

προσχολική περίοδο, τα αγόρια δείχνουν περισσότερη επιθετικότητα από ό,τι τα κορίτσια. Αν και η κατεύθυνση της διαφοράς των δύο φύλων ως προς την επιθετικότητα είναι συνεπής-σταθερή σε πολλές έρευνες, το μέγεθος της διαφοράς δεν είναι μεγάλο (Hyde, 1984 στο Turner, 1998). Επιπλέον, υπάρχει μεγαλύτερη διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα ως προς τη σωματική επιθετικότητα παρά ως προς τη λεκτική επιθετικότητα. Ο διαχωρισμός των δύο φύλων κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού γίνεται πιο έντονος από τη προσχολική προς τη μέση σχολική ηλικία (Maccoby, 1974). Από την προσχολική περίοδο και έπειτα, τα παιδιά έχουν την τάση να παίζουν με άλλα παιδιά του ίδιου φύλου. Παρατηρήσεις σε ομάδες παιχνιδιού και σε νηπιαγωγεία έχουν δείξει ότι κατά το διάστημα του ελεύθερου παιχνιδιού, δηλαδή όταν τα παιδιά επιλέγουν μόνα τους τις δραστηριότητες τους και δεν επιδίδονται σε οργανωμένες από άλλους δραστηριότητες, περίπου τα δύο τρίτα των συμπαικτών είναι του ίδιου φύλου (Hartup, 1983 στο Turner, 1998).

Ο Grudgeon (1993) σε έρευνα του, υποστήριξε ότι τα παιχνίδια και η γλώσσα της αυλής του σχολείου συμβάλλουν στην απόκτηση της ταυτότητας του φύλου και, όσον αφορά τα κορίτσια, σε μια μορφή ενδυνάμωσης εναντίον των αγοριών. Ίσως τα παιχνίδια-δραστηριότητες που δίνονται στα αγόρια να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της ικανότητας τους για ανεξάρτητη συμπεριφορά και εξερευνητική λύση προβλημάτων, και να τους προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες για συμμετοχή σε έναν διαρκώς διευρυνόμενο κοινωνικό περίγυρο. Αντίθετα, οι δραστηριότητες που ενισχύονται στα κορίτσια συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περισσότερου δομημένου κόσμου, ο οποίος απαιτεί λιγότερη δημιουργικότητα και περισσότερη συμμόρφωση. Μια άλλη διαφορά ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια, είναι η συχνότητα του «σκληρού» παιχνιδιού, όπως η πάλη, η πυγμαχία και το κυνηγητό. Τα αγόρια προτιμούν αυτό τον τύπο παιχνιδιού από ότι τα κορίτσια.

Τα αγόρια συνήθως παίζουν ποδόσφαιρο, άλλα παιχνίδια με μπάλα, χαρτάκια και σκάκι. Τα κορίτσια συνήθως συζητούν με φίλους, κάνουν γνωριμίες ή τα μαθήματα τους και ακούν μουσική (Αυγητίδου, 2001).

Χρήσιμο είναι να αναφερθεί και η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η οποία υποστηρίζει ότι τα παιδιά διαμορφώνουν την ταυτότητα του φύλου και το σχετικό ρόλο μέσα από μια διαδικασία μάθησης, που απαιτεί παρατήρηση, μίμηση και ενίσχυση (Bandura, 1969). Ακόμη, καθώς το περιβάλλον θυμίζει στο παιδί διαρκώς ότι είναι αγόρι ή κορίτσι και το ενισχύει αντίστοιχα να ασχολείται με ανδρικά ή

γυναικεία πράγματα, αυτό καταλήγει σιγά σιγά να σκέφτεται για τον εαυτό του ως αγόρι ή κορίτσι.

Τέλος, ο Kohlberg θεωρεί την απόκτηση της ταυτότητας του φύλου ως προϊόν γνωστικής διαδικασίας και αποτέλεσμα γνωστικής ανάπτυξης και «ότι η ανάπτυξη της ταυτότητας του φύλου περνάει από τρία στάδια: *Βασική ταυτότητα του ρόλου του φύλου, σταθερότητα του ρόλου, και μονιμότητα του ρόλου.*

Έχουν δημιουργηθεί τα στερεότυπα ανάμεσα στα δύο φύλα που όμως συντηρούνται και μέσω των εκπαιδευτικών και των υπολοίπων ενηλίκων και με τον τρόπο που παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ ο άνδρας και η γυναίκα σε συγκεκριμένους ρόλους.

Τα στερεότυπα και οι συμπεριφορές που εκδηλώνονται από την μικρή ηλικία αναπαράγονται και στην μετέπειτα ενήλικη ζωή γι' αυτό και το σχολείο καλείται να ανατρέψει την παρούσα κατάσταση ενισχύοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο φύλων.

Η Parten είναι πολύ γνωστή για τις έρευνες της σχετικά με τις διαφορές που παρουσιάζονται στο παιχνίδι ανάμεσα στα δύο φύλα και πάνω στις δικές της παρατηρήσεις στηρίχθηκαν και άλλες μεταγενέστερες έρευνες. Αποτελέσματα πολλών ερευνών μας μαρτυρούν πως τα παιδιά διαφορετικού φύλου επιλέγουν ουδέτερες γωνιές για να παίζουν μαζί (βιβλιοθήκη, οικοδομικό υλικό κλπ). Ακόμη, φαίνεται ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας προτιμούν να παίζουν με παιδιά του ίδιου φύλου και να παίζουν με παιχνίδια που 'ταιριάζουν' στο φύλο τους και η συμπεριφορά τους να είναι κοινωνικά αποδεκτή (Δεληγιάννη – Κουϊμτζή, 1986).

Τα αγόρια φαίνεται να είναι πιο ζωνρά, πιο απείθαρχα και επιθετικά πάνω στο παιχνίδι ενώ τα κορίτσια διακρίνονται περισσότερο από πειθαρχία, ηρεμία, τάξη και υπομονή. Ακόμη τα αποτελέσματα ερευνών διαπιστώνουμε ότι εξαρτώνται από κοινωνικά στερεότυπα (Μαραγκουδάκη, 1995).

Ωστόσο οι νηπιαγωγοί πολλές φορές ενισχύουν τα κοινωνικά στερεότυπα καθώς ενθαρρύνουν τα κορίτσια να παίζουν με το κουκλόσπιτο ή τα εικαστικά και τα αγόρια με το οικοδομικό υλικό και τα αυτοκινητάκια, πράγμα που ούτως ή αλλιώς τα δύο φύλα τα επιλέγουν από μόνα τους.

«Στο πλαίσιο του σχολείου, το φύλο προσλαμβάνει γιγαντιαίες διαστάσεις ως σημαίνουν σύμβολο της διαφοράς μεταξύ των παιδιών, λειτουργώντας ως ο άλλος μείζων κοινωνικός ταξινομητής, εκτός από την ηλικία, μέσω του οποίου οι ενήλικοι συλλαμβάνουν εννοιολογικά και διευθετούν την κατηγορία παιδιά» (Αυγητίδου, 20001, σελ.84).

Φυσικά όμως όταν τα παιδιά πηγαίνουν για πρώτη φορά στο σχολείο γνωρίζονται ελάχιστα ή καθόλου. Είναι απλώς φυσιολογικό το ότι παίζουν όλα μαζί, πριν αρχίσουν να αναπτύσσουν συμπάθειες και ιδιαίτερες προτιμήσεις για το άλλο φύλο. Σε αυτή την φάση, το παιχνίδι είναι πάνω απ' όλα ένα κίνητρο για εξοικείωση με τα άλλα παιδιά. Ωστόσο, με το πέρασμα το χρόνου, τα περισσότερα παιδιά αρχίζουν να δείχνουν προτιμήσεις σε συγκεκριμένα παιχνίδια, γωνιές και παιδιά. Η επανάληψη των συγκεκριμένων μοτίβων σε καθημερινή βάση διαμορφώνει συμπάθειες, προτιμήσεις και φιλίες (Αυγητίδου, 2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

ΜΕΘΟΔΟΣ

2.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Από τα όσα γνωρίζουμε ως τώρα και από τα όσα αναφέρθηκαν στο θεωρητικό κεφάλαιο συνειδητοποίησα ότι το παιχνίδι είναι η βασική δραστηριότητα ενός παιδιού και ιδιαίτερα της προσχολικής εκπαίδευσης. Το παιχνίδι έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα και μπορεί να εξεταστεί από πολλές πλευρές.

Βασικός στόχος της έρευνας αυτής είναι να μελετήσουμε κατά πόσο το παραδοσιακό παιχνίδι έχει χάσει την θέση του στην καθημερινή ζωή των παιδιών και τι στάση κρατούν οι ενήλικες (γονείς, εκπαιδευτικοί). Για να μπορέσουμε όμως να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα θέτουμε αρχικά κάποια ερευνητικά ερωτήματα τα οποία, στο πλαίσιο της πτυχιακής αυτής εργασίας θα μελετήσουμε σε σχέση με τον Νομό Λάρισας.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

- Ποια είναι τα σημαντικότερα παραδοσιακά παιχνίδια του νομού Λάρισας;
- Ποια είναι η στάση ατόμων διαφορετικών ηλικιών απέναντι στα παιδικά παραδοσιακά παιχνίδια;
- Ποια η στάση των σημερινών παιδιών απέναντι στα παραδοσιακά παιχνίδια;

Τα ερωτήματα αυτά συνδέονται με τις εξής υποθέσεις:

1. Τα σημερινά παιδιά δεν ενδιαφέρονται για τα παραδοσιακά παιχνίδια
2. Τα περισσότερα παιδιά δεν γνωρίζουν ούτε ονομαστικά τα παραδοσιακά παιχνίδια.
3. Τα παραδοσιακά ομαδικά παιχνίδια έχουν αντικατασταθεί στην καθημερινότητα των παιδιών από ατομικά βιομηχανοποιημένα παιχνίδια.
4. Διαφορές σχετικά με τα παραδοσιακά παιχνίδια παρουσιάζονται ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και την γεωγραφική θέση των υποκειμένων.

2.2 ΔΕΙΓΜΑ – ΧΡΟΝΟΣ – ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα Μαρτίου – Απριλίου 2011. Η έρευνα αποτελείται από τρεις διαδοχικές φάσεις.

Η Α' φάση επιχειρούμε να καταγράψουμε τα παιχνίδια παλαιότερων χρόνων (από τον Β' Παγκόσμιο) στον νομό Λάρισας. Στο διάστημα αυτό επισκέφτηκα αρκετούς ανθρώπους για να συλλέξω πληροφορίες σχετικά με τα παιχνίδια που υπήρχαν στο νομό Λάρισας, επισκέφτηκα το Λαογραφικό Μουσείο και συμβουλευθήκα το βιβλίο του Βύρωνα Σκρουμπή (1997, σελ. 135-140) που πραγματεύεται ιστορικές και λαογραφικές αναφορές για τον νομό.

Στην Β' φάση πραγματοποίησα 8 συνεντεύξεις με άτομα ηλικίας 25 -83 ετών. Στόχος μου ήταν η διερεύνηση των στάσεων των εν λόγω ατόμων μέσα από το πέρασμα του χρόνου απέναντι στα παραδοσιακά παιχνίδια αλλά και τα σύγχρονα. Οι συνεντεύξεις είχαν μέση χρονική διάρκεια 10 λεπτά και είχαν ως κύριο θέμα τους τα παιχνίδια που έπαιζαν όταν ήταν μικροί οι συνεντευξιζόμενοι και τα αντίστοιχα συναισθήματα τους. Γενικότερα η συζήτηση αφορούσε βιώματα και εμπειρίες του παρελθόντος με κυρίαρχο στόχο την αντιπαραβολή με το σήμερα.

Στην Γ' και τελευταία φάση της έρευνας δημιούργησα ένα ερωτηματολόγιο και το έδωσα προς συμπλήρωση σε 44 παιδιά ηλικίας 10-15 ετών εκ των οποίων τα 22 προέρχονται από επαρχιακές περιοχές του νομού και τα άλλα 22 από παιδιά που ζουν το κέντρο της Λάρισας. Τα ερωτηματολόγια επιλέχθηκαν ως εργαλείο έρευνας για τα μικρότερα σε ηλικία άτομα λόγω έλλειψης άφθονου χρόνου. Θέλαμε να έχουμε δείγμα για την έρευνα μεγάλης ηλικιακής κλίμακας ώστε να μπορέσουμε να παρατηρήσουμε τυχόν διαφορές ή ομοιότητες.

Στην παρούσα έρευνα οι μέθοδοι που χρησιμοποιήσαμε ήταν η συγκέντρωση και η καταγραφή των παραδοσιακών παιχνιδιών του νομού Λάρισας, η συνέντευξη, και το ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα των οποίων και ο σχολιασμός ακολουθούν στα
επόμενα
κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

3.1 Α΄ ΦΑΣΗ: Καταγραφή των παραδοσιακών παιδικών παιχνιδιών του νομού Λάρισας

Για να μπορέσω να συγκεντρώσω μια αντιπροσωπευτική λίστα με παραδοσιακά παιχνίδια του νομού Λάρισας απευθύνθηκα στο λαογραφικό μουσείο της περιοχής. Καθώς όμως από πλευράς εκθεμάτων δεν μπορούσα να συγκεντρώσω οποιαδήποτε πληροφορία οι υπεύθυνες του χώρου μου αφηγήθηκαν και μου μεταβίβασαν ό,τι πληροφορίες είχαν συγκεντρώσει ως πολιτιστικός φορέας. Στην συνέχεια μου πρότειναν το βιβλίο του Βύρωνα Σκρουμπή (1997, σελ. 135 – 140) «Ιστορικές – λαογραφικές αναδρομές» όπου βρήκα αναλυτικότερα τα σημαντικότερα τοπικά παιχνίδια. Επίσης από το λαογραφικό μουσείο μου πρότειναν και ανθρώπους που θα μπορούσαν να συνεργαστώ με σκοπό την διεκπεραίωση της εργασίας μου. Οι πληροφορίες που συνέλεξα αναφέρονται και αναλύονται στο Τέταρτο Κεφάλαιο.

3.2 Β΄ ΦΑΣΗ: Συνεντεύξεις ατόμων διαφόρων ηλικιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια

Στην δεύτερη φάση πραγματοποίησα οκτώ συνεντεύξεις με ανθρώπους που κατοικούν στον νομό Λάρισας με στόχο την καταγραφή στάσεων για τα παραδοσιακά παιχνίδια. Μέσω των συνεντεύξεων προσπάθησα επίσης να διαπιστώσω πολλά από τα θεωρητικά κομμάτια της εργασίας μου. Ο καθένας από τους ανθρώπους που μου έδωσαν συνέντευξη προσπάθησε να με βοηθήσει στο έπακρο και να μου μεταβιβάσει πληροφορίες και βιώματα του παρελθόντος με μοναδικό στόχο την πραγματοποίηση και την διεκπεραίωση με τον όσο το δυνατό καλύτερο τρόπο της εργασίας μου. Οι άνθρωποι με τους οποίους μίλησα προέρχονται από ποικίλα κοινωνικά στρώματα, διαφορετικές περιοχές του νομού Λάρισας και διαφορετικές ηλικίες. Σε αυτούς απευθύνθηκα μέσω του λαογραφικού μουσείου (που μου σύστησε κάποιους από αυτούς) και μέσω γνωστών και οικείων μου προσώπων. Στόχος μου μέσω των διαφορών που υπήρχαν μεταξύ τους ήταν να μπορέσω να καλύψω όσο μπορώ περισσότερους αστάθμητους παράγοντες και να συγκεντρώσω ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της κοινωνίας.

Το θέμα μου ήταν τα παιχνίδια της Λάρισας (τα παραδοσιακά σε αντιδιαστολή με τα σύγχρονα). Η συζήτηση με το κάθε άτομο διαφοροποιούνταν

ανάλογα με την ηλικία του και τα ενδιαφέροντα του ώστε να διευκολύνεται στις απαντήσεις του. Οι ερωτήσεις μου προσπάθησα να είναι όσο πιο κατανοητές και απλές γινόταν για να παίρνω τις απαντήσεις που ζητούσα αλλά και για να μην φέρω σε δύσκολη θέση κάποιον από τους ανθρώπους που με τόση καλή διάθεση θέλησαν να συνεισφέρουν στην δουλειά μου.

3.2.1 ΔΕΙΓΜΑ:

Οι ηλικίες και τα φύλα των συμμετεχόντων αρχίζοντας από τον μικρότερο είναι τα εξής:

- 25 ετών, άνδρας
- 28 ετών, γυναίκα
- 38 ετών, γυναίκα
- 55 ετών, άνδρας
- 67 ετών, γυναίκα
- 78 ετών, άνδρας
- 80 ετών, γυναίκα
- 83 ετών, άνδρας

3.2.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ:

Στηρίχθηκα σε ημιδομημένες συνεντεύξεις, όπου έχοντας καταγράψει κάποιες ερωτήσεις που θα τις απηύθυνα σε όλους τους συνεντευξιαζόμενους πραγματοποίησα συζητήσεις μέσω των οποίων θα κατάφερνα να διαπιστώσω στάσεις, πεποιθήσεις αλλά και πραγματικά γεγονότα σχετικά με τα παιχνίδια οκτώ διαφορετικών ανθρώπων.

3.3 Γ' ΦΑΣΗ: Ερωτηματολόγια σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών για τα παραδοσιακά παιχνίδια

3.3.1 ΔΕΙΓΜΑ:

Χρησιμοποιήσαμε 22 παιδιά που ζουν στο κέντρο της Λάρισας και 22 παιδιά σε επαρχιακές περιοχές. Τα ερωτηματολόγια χορηγήθηκαν προς απάντηση σε 44 παιδιά με μοναδικό κριτήριο τα μισά να προέρχονται από επαρχιακές περιοχές του νομού Λάρισας (όπου τα παιδιά έχουν διαφορετικά ερεθίσματα, περισσότεροι χώροι, λιγότερα μαγαζιά) και τα άλλα μισά να προέρχονται από την πόλη της Λάρισας.

3.3.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ:

Θέλοντας να έχουμε μεγαλύτερο δείγμα ατόμων για την έρευνα μας και κυρίως μεγαλύτερη ηλικιακή κλίμακα (και αυτό με τις συνεντεύξεις ήταν αδύνατο λόγω έλλειψης χρόνου) δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο που αποτελείται από 6 ερωτήσεις και αφορά μια γρήγορη ανασκόπηση της σχέσης των παιδιών ηλικίας 10-15 ετών με τα παιχνίδια και κυρίως τα ομαδικά παραδοσιακά. Ακολουθεί το ερωτηματολόγιο με την μορφή που χορηγήθηκε:

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια;

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια

- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι;

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι;

Ναι

Ποιο:

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια;

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους;

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί:

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games;

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Η πρώτη ερώτηση του ερωτηματολογίου είχε να κάνει με μια λίστα όλων των παραδοσιακών παιχνιδιών του νομού Λάρισας που συγκεντρώσαμε στην Α' φάση και ζητούσαμε από τα παιδιά να κυκλώσουν αυτά τα οποία ξέρουν. Στην δεύτερη ερώτηση ζητούσαμε από τα παιδιά να μας πουν αν έχουν προσπαθήσει ποτέ να κατασκευάσουν το δικό τους παιχνίδι ακόμα και με την βοήθεια κάποιου ενήλικα. Στην τρίτη ερώτηση τα παιδιά καλούνται να απαντήσουν αν είχαν ή αν έχουν κάποιο αγαπημένο παιχνίδι. Ενώ η τέταρτη ερώτηση ζητούσε αν ο ερωτηθέντας επιθυμεί περισσότερους υπαίθριους χώρους για παιχνίδι στις γειτονιές. Η πέμπτη ερώτηση αφορούσε την προτίμηση των παιδιών να παίζουν ομαδικά ή ατομικά και αν επιθυμούν περισσότερο την αλληλεπίδραση με τα άλλα παιδιά ή όχι. Η έκτη και τελευταία ερώτηση πραγματευόταν την σχέση των παιδιών με τον υπολογιστή και να δηλώσουν σε κλίμακα επί τοις εκατό πόσο πιστεύουν ότι τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και οι υπολογιστές έχουν αντικαταστήσει τα ομαδικά παιχνίδια.

Θέλαμε να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν όντως διαφορές στην αντιμετώπιση των παιχνιδιών αλλά και στην καθημερινότητα αυτών των παιδιών, όπως υποθέταμε. Σε μερικές περιπτώσεις οι γονείς ήταν παρόντες και μας έδιναν περισσότερες πληροφορίες γύρω από τις απαντήσεις των παιδιών. Η συμμετοχή των παιδιών και η προθυμία να βοηθήσουν στην έρευνα ήταν μεγάλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

4.1 Α΄ ΦΑΣΗ: Καταγραφή των παραδοσιακών παιδικών παιχνιδιών του νομού Λάρισας

Η ζωή των παιδιών από τα χρόνια της τουρκοκρατίας, μέχρι και τον 2ο Παγκόσμιο πόλεμο αλλά και μετά την απελευθέρωση ήταν πολύ περιορισμένη. Χωρίς κανένα μέσο ψυχαγωγίας από αυτά που υπάρχουν σήμερα (ραδιόφωνο, τηλεόραση, κέντρα ψυχαγωγίας κλπ), τα αγόρια και τα κορίτσια, στον ελεύθερο χρόνο έπαιζαν διάφορα παιχνίδια, μερικά από τα οποία παίζονται μέχρι σήμερα. Πριν από κάθε παιχνίδι, για να βρουν ποιος από τους παίκτες ή ομάδα θα άρχιζε πρώτος, ένας απ' αυτούς έλεγε τα παρακάτω στιχάκια κουνώντας εναλλάξ το χέρι του από τον ένα παίκτη στον άλλο.

α) Α μπέμπα μπλομ	β) Αραβέ ζονί
του κίσε μπλομ	καφετά ραβανί
Α μπέμπα μπλομ	πι πο ντο
του κίσε μπλομ	σοτερά γκιζό
μπλιμ μπλομ.	

Πρώτος άρχιζε αυτός στον οποίο σταματούσε το χέρι στο τέλος της τελευταίας λέξης.

Τα πιο γνωστά απ' τα παιχνίδια αυτά κατ' αλφαβητική σειρά είναι τα εξής:

1. Ο αραμπάς

Ήταν ένα πολύ απλό και χωρίς νόημα παιχνίδι με το οποίο έπαιζαν τα πολύ μικρά αγόρια και κορίτσια. Έδεναν ένα σχοινάκι σ' ένα άδειο κυλινδρικό κονσερβοκούτι και το έσερναν νομίζοντας ότι μεταφέρουν κάποιο μικρό όχημα (καροτσάκι).

2. Η γαιδούρα

Το παιχνίδι αυτό, που το έλεγαν και "γομάρι" το έπαιζαν μόνο τα αγόρια που χωρίζονταν σε δυο ομάδες από 4-5 άτομα η καθεμιά. Για να δουν ποια ομάδα θα κάνει πρώτη τη γαιδούρα έριχναν ένα νόμισμα κορόνα - γράμματα κι όποια έχανε, τη σχημάτιζε ως εξής: Ο αρχηγός κολλούσε το κεφάλι του σ' έναν τοίχο ή δένδρο κι έσκυβε το σώμα του σχηματίζοντας ορθή γωνία. Ο δεύτερος έκανε το ίδιο πιάνοντας

τον αρχηγό απ' τη μέση και βάζοντας το κεφάλι προς το μέρος της κοιλιάς του. Το ίδιο έκαναν και οι υπόλοιποι παίκτες, έτσι ώστε, στο τέλος, σχηματιζόταν κάτι σαν το "γομάρι".

Ο αρχηγός της κερδισμένης ομάδας έπαιρνε φόρα και ακουμπώντας τα χέρια του στη ράχη της γαϊδούρας πηδούσε όσο μπορούσε πιο μακριά για να φθάσει στην πλάτη του αρχηγού της. Με τον ίδιο τρόπο πηδούσαν και οι άλλοι παίκτες. Όταν τελείωναν το "καβαλίκεμα" χωρίς να πέσει κανένας, ο αρχηγός της σήκωνε το δεξί χέρι και δείχνοντας μερικά ή όλα τα δάχτυλα ρωτούσε τον αρχηγό της "γαϊδούρας" να βρει πόσα ήταν φωνάζοντας χιουμοριστικά.

Τσέγκι - τσέγκι ουρανοί, βάλτ' τον κόλο σ' να καεί με λαμπάδα με κερί πόσα είν' απάν'.

Άλλο ποιηματάκι που φώναζαν ήταν:

*Καμπάνα καμπανίζει τα μάρμαρα τσακίζει να κατεβούν οι φράγκοι να φάν τα
μακαρόνια με τα χρυσά πιρόνια κα κα караβάνα πόσα είν' απάν;*

Αν ο αρχηγός της γαϊδούρας εύρισκε τον αριθμό των δαχτύλων, τότε οι δυο ομάδες άλλαζαν θέση, ενώ σε αντίθετη περίπτωση το παιχνίδι συνεχιζόταν με γαϊδούρα την ίδια ομάδα.

3. Τα γκίλια

Μ' αυτό το παιχνίδι έπαιζαν αγόρια στους δρόμους που τον παλιό καιρό ήταν άδαιοι, αφού δεν υπήρχαν αυτοκίνητα ή άλλου είδους οχήματα. Δυο ήταν τα σύνεργα του. Ένα στεφάνι (γκίλι) τσίγκινο ή σιδερένιο που το έπαιρναν από μικρά κρασοβάρελα και ένα συρμάτινο "τιμόνι" που στο κάτω μέρος σχημάτιζε ένα Π που το έλεγαν "κλούτσα". Με αυτό κουμαντάριζαν το γκίλι για να κυλάει και να μην πέφτει. Επίσης χρησιμοποιούσαν ρόδες από παλιά ποδήλατα και για κλούτσα είχαν μια μικρή βέργα που έμπαινε στο κοίλο μέρος τους. Η ευχαρίστηση σ' αυτό το παιχνίδι ήταν να κυλάει το γκίλι πολλή ώρα χωρίς να πέφτει. Όταν οι παίκτες ήταν περισσότεροι από δυο, έμπαιναν στη γραμμή ο ένας πίσω από τον άλλο και παρουσίαζαν έτσι ένα ωραίο θέαμα. Μερικοί χρησιμοποιούσαν και γκίλια με δυο μικρές ρόδες που τις στερέωναν μεταξύ τους με χονδρό σύρμα απ' το οποίο έφτιαχναν και το τιμόνι. Η λέξη "γκίλι" προέρχεται μάλλον από παραφθορά του ρήματος κυλάω.

4. Η γλίστρα

Ένα στενόμακρο τμήμα με λεία κατηφορική επιφάνεια τη λένε γλίστρα, γιατί όλα τα αντικείμενα λόγω της βαρύτητας γλιστρούν προς τα κάτω. Ανέβαιναν στην επάνω άκρη και καθιστά γλιστρούσαν ως την κάτω άκρη. Ήταν διασκεδαστικό παιχνίδι, μόνο που όσοι έπαιζαν, γύριζαν στα σπίτια τους με τρύπιο παντελόνι, λόγω της τριβής.

5. Η κεραμίδα

Την έλεγαν και "γκουργκουλίτσα" απ' το "γκουργκιλάω" που σημαίνει κατρακυλώ. Μ' αυτήν έπαιζαν αγόρια και κορίτσια την εποχή που μάζευαν τα αμύγδαλα (τέλος Αυγούστου, Σεπτέμβριο). Χρησιμοποιούσαν μια κεραμίδα, απ' αυτές που έβαζαν στις στέγες των σπιτιών, που την στήριζαν κάπου, ώστε να έχει κάποια κλίση με το έδαφος. Όλοι οι παίκτες έβαζαν στη σειρά στο κάτω μέρος της από ένα αμύγδαλο σε απόσταση 30-50 εκατ. Κάθε παίκτης έριχνε από το επάνω μέρος της κεραμίδας ένα άλλο αμύγδαλο που αν χτυπούσε ένα απ' αυτά που βρίσκονταν κάτω τα κέρδιζε όλα, ενώ σε αντίθετη περίπτωση και το αμύγδαλο αυτό παρέμεινε μαζί με τ' άλλα και το παιχνίδι συνεχιζόταν μ' άλλον παίκτη. Σπάνια αντί για αμύγδαλα χρησιμοποιούσαν και καρύδια.

6. Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)

Ήταν το πιο άγριο και επικίνδυνο παιχνίδι, με το οποίο "διασκεδάζαν" τα μεγαλύτερα αγόρια της παλιάς εποχής. Σ' αυτό έπαιρναν μέρος δυο ομάδες που προέρχονταν από δυο κοντινές συνοικίες. Η μια ήταν οι "κλέφτες" και η άλλη οι "χωροφύλακες". Ο "πόλεμος" αυτός γινόταν συνήθως τις πρώτες βραδινές ώρες, δηλαδή όταν σκοτείνιαζε. Ο αριθμός των ατόμων που "πολεμούσαν" δεν ήταν σταθερός για τις δυο ομάδες. Συνήθως ανερχόταν σε 5- 8 άτομα. Δεν ήταν γνωστή η αιτία αυτής της "μάχης". Πάντως άρχιζε με την εισβολή ανθρώπων της μιας ομάδας στους δρόμους της άλλης και με καταιγισμό από πέτρες που κουβαλούσαν στις τσέπες τους οι αντίπαλοι. Τις έριχναν με "μίσος" και δύναμη "κι όποιον πάρει ο χάρος". Η μάχη κρατούσε περίπου μια ώρα και μετά οι "στρατοί" γύριζαν στα σπίτια τους. Κατά τη μάχη σε ορισμένες περιπτώσεις, υπήρχαν και "θύματα" με αίματα από το τρύπημα στο κεφάλι.

7. Κουκουναροπόλεμος

Κάτι παρόμοιο με τον παραπάνω πετροπόλεμο ήταν και ο κουκουναροπόλεμος που δεν γινόταν στους δρόμους της πόλης, πάντοτε το απόγευμα της Κυριακής, όταν μετά το φαγητό τα αγόρια πήγαιναν για διασκέδαση στα αλώνια που ήταν έξω από τον Τύρναβο και στη συνέχεια ανηφόριζαν προς το βουναλάκι. Κι εδώ ήταν δυο ομάδες από διαφορετικές συνοικίες. Όταν συναντιόταν οι "πολεμιστές" άρχιζαν βιαστικά να μαζεύουν κουκουνάρια από κυπαρίσσια και να τα εκσφενδονίζουν στους αντίπαλους, προσπαθώντας οι μεν να εκτοπίσουν τους δε, προς τα κάτω, ώστε να έχουν το πλεονέκτημα να βρίσκονται από πάνω. Η "μάχη" ήταν κι εδώ σκληρή και διαρκούσε αρκετή ώρα μέχρις ότου οι "πολεμιστές" κουράζονταν κι άρχιζαν να διαλύονται. Οι απώλειες ήταν λιγότερες, γιατί με τα κουκουνάρια δεν άνοιγαν κεφάλια, αλλά και οι αντίπαλοι μπορούσαν να προστατευτούν πίσω από τα δένδρα.

8. Το κουτσό

Με το παιχνίδι αυτό έπαιζαν τα κορίτσια και σπάνια τ' αγόρια στα διαλείμματα του σχολείου ή σ' άλλες ελεύθερες ώρες. Διάλεγαν ένα μέρος με επίπεδη επιφάνεια (τσιμέντο, πεζοδρόμιο κλπ) όπου ζωγράφιζαν με κιμωλία ή κεραμίδι ένα ορθογώνιο σχήμα που το χώριζαν σε μικρότερα παραλληλόγραμμα τμήματα. Σ' αυτό ρίχνοντας ένας ένας οι παίκτες μια αμάδα ή σημάδα (ένα κομματάκι από κεραμίδι) και προσπαθούσαν κουτσαίνοντας να την μετακινήσουν σ' όλα τα τμήματα. Αν το κατόρθωναν σχημάτιζαν ένα μεγάλο Χ σ' ένα από τα τμήματα που το έλεγαν "καπότα". Ο δεύτερος παίκτης που συνέχιζε έκανε το ίδιο και έπρεπε για να μη χάσει να περάσει την αμάδα από το τμήμα με την "καπότα", και να πάει στο επόμενο τμήμα. Κάθε παίκτης είχε δικαίωμα να παίζει από μια φορά, κι όταν τελείωναν όλοι, άρχιζαν απ' την αρχή. Ο παίκτης που η ομάδα του σταματούσε σε μια γραμμή (πλευρά του ορθογώνιου σχήματος) έχανε κι έβγαине απ' το παιχνίδι.

9. Το κρυφό

Είναι ένα πολύ κοινό παιχνίδι που έπαιζαν αγόρια και κορίτσια, συνήθως το απόγευμα. Ένα από τα παιδιά αυτά ήταν ο "φύλακας" ο οποίος τα "φύλαγε", δηλαδή πήγαινε σ' ένα σταθερό σημείο (δένδρο, τοίχο, πόρτα κλπ) και εκεί με την πλάτη γυρισμένη προς τα έξω και με κλεισμένα τα μάτια άρχιζε να μετράει από το 1 μέχρι

τα 20, 30, 40 ή και 50, ενώ τα άλλα παιδιά έτρεχαν να κρυφτούν στη γύρω περιοχή. Μόλις τελείωνε το μέτρημα, ο φύλακας έτρεχε προς κάθε κατεύθυνση να βρει κάποιον από τους παίχτες. Όταν τον έβρισκε, έτρεχε γρήγορα - γρήγορα να φτάσει στο μέρος που φύλαγε και έλεγε "φτού", οπότε τη θέση του έπαιρνε αυτός που αποκαλύφθηκε. Στην αντίθετη περίπτωση τα "φύλαγε" ο ίδιος και το παιχνίδι συνεχιζόταν. Με το παιχνίδι αυτό παίζουν και τώρα, κυρίως τα μικρά παιδιά.

10. Το μπιζ ή νταμπατζούζ

Παιζόταν κυρίως από αγόρια. Ένα απ' αυτά που τα "φύλαγε" στεκόταν με γυρισμένη την πλάτη και με το δεξιό του χέρι έκρυβε το δεξιό μάτι ώστε να μη βλέπει, ενώ το αριστερό με την παλάμη ανοιχτή το έβαζε κάτω από τη μασχάλη προς το μέρος των άλλων παιχτών που συγκεντρώνονταν από πίσω του. Ένας απ' αυτούς χτυπούσε με δύναμη την παλάμη αυτού που τα "φύλαγε" κι όλοι μαζί φώναζαν νταμπατζούζ (μπιζ - μπιζ). Ο πρώτος παίχτης γύριζε γρήγορα και προσπαθούσε να βρει ποιος τον χτύπησε. Εάν τον έβρισκε τότε άλλαζαν θέση, ενώ σε αντίθετη περίπτωση το παιχνίδι συνεχιζόταν με τον ίδιο παίχτη να τα "φυλάγει".

11. Οι μπίλιες

Το παιχνίδι αυτό το έπαιζαν αγόρια κυρίως το καλοκαίρι. Χρησιμοποιούσαν μπίλιες που τις έλεγαν "καντήλες". Αυτές δεν είχαν καμιά σχέση με τα καντήλια που ανάβουν στις άγιες εικόνες. Οι μπίλιες ήταν γυάλινοι σφαιρικοί βόλοι. Μερικές τις έλεγαν και γκαζόζες ή γκαζιές, αφού χρησιμοποιούνταν ως τάπες για να κλείνουν τα μπουκάλια που περιείχαν το αναψυκτικό "γκαζόζα". Αργότερα εμφανίστηκαν στο εμπόριο μπίλιες διαφόρων μεγεθών και χρωμάτων, καθώς και μεταλλικές.

Η διαδικασία του παιχνιδιού ήταν η εξής: Χάραζαν στο χώμα, με ένα κομματάκι κεραμίδας, έναν κύκλο (σόϊλα) με διάμετρο 30-40 εκατ. Μέσα σ' αυτόν οι παίχτες έβαζαν από μια μπίλια ο καθένας, που την έριχνε από απόσταση 3-4 μ. Τη σειρά των παιχτών στο παιχνίδι την καθόριζε η απόσταση της μπίλιας από την περιφέρεια του κύκλου. Έτσι, πρώτος άρχιζε αυτός που η μπίλια του ήταν πιο κοντά στην περιφέρεια και ανάλογα ακολουθούσαν οι υπόλοιποι. Από το ίδιο σημείο άρχιζε το καθαυτό παιχνίδι. Ο πρώτος παίχτης γονάτιζε με το δεξί του πόδι στο χώμα και έβαζε τη μπίλια ανάμεσα στο δείκτη και στον αντίχειρα του χεριού του. Στη συνέχεια με τον

αντίχειρα χτυπούσε με δύναμη τη μπίλια, όπως ο επικρουστήρας στο όπλο και την εκσφενδόνιζε προς τον κύκλο, με σκοπό να χτυπήσει μια μπίλια από αυτές που ήταν μέσα και να την βγάλει έξω, οπότε και την κέρδιζε.

Τότε πολλοί παίκτες φώναζαν την ακαταλαβίστικη φράση "σανά κουζά κοζ μερμερέ". Αν επιτύγχανε συνέχιζε, ενώ αν αποτύγχανε σταματούσε και άρχιζε ο δεύτερος, τρίτος κλπ παίχτης μέχρι να βγουν όλες οι μπίλιες από τον κύκλο, οπότε το παιχνίδι συνεχιζόταν από την αρχή.

12. Ο μπίτσκας

Ήταν παιχνίδι που το έπαιζαν μόνο αγόρια. Ο μπίτσκας ήταν ένα τενεκεδένιο κουτί (κονσερβοκούτι) ή στην ανάγκη ένα κομμάτι από χονδρό ξύλο. Στο μέρος που έπαιζαν, έφτιαχναν ένα μικρό λάκκο (γούρνα) όπου έβαζαν τον μπίτσκα. Γύρω από αυτόν και σε απόσταση 1 περίπου μέτρου, βρισκόταν οι παίκτες που κρατούσαν στα χέρια τους ένα χοντρό ξύλο (βέργα χοντρή) μήκους 80 περίπου εκατοστών. Μπροστά από κάθε παίκτη υπήρχε μια γουρνίτσα όπου ακουμπούσαν το ένα άκρο της βέργας. Ένας από τους παίκτες φύλαγε τον μπίτσκα, ενώ ένας άλλος προσπαθούσε με τη βέργα του να τον βγάλει έξω από τη γούρνα. Ο φύλακας με τη βέργα του προσπαθούσε να απομακρύνει τη βέργα του παίκτη που έκανε την επίθεση και να κρατήσει τον μπίτσκα στη γουρνίτσα του. Αν το κατάφερνε, τότε άλλαζαν θέση και η φύλαξη γινόταν από τον επιτιθέμενο, ενώ στην περίπτωση που ο επιτιθέμενος κατόρθωνε να βγάλει τον μπίτσκα από την γούρνα του, το παιχνίδι συνεχιζόταν απ' την αρχή.

13. Η σβούρα

Με το παιχνίδι αυτό έπαιζαν κυρίως τα αγόρια. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούσαν τη σβούρα ή όπως την έλεγαν "σφούρλα". Ήταν ένα μικρό ξύλινο όργανο που το αγόραζαν από τα ψιλικατζίδικα και κατέληγε σε μια ακίδα (μυτερό καρφάκι). Γύρω του ο παίχτης τύλιγε σ' όλη την επιφάνεια ένα λεπτό σπάγκο (σφόρα) και σ' αυτήν την κατάσταση το έριχνε με κάποια δύναμη στο έδαφος (σβαγγάνιζε) όπου άρχιζε να περιστρέφεται. Η επιτυχία του ήταν όταν η "σφούρλα" στριφογύριζε για πολλή ώρα. Οι παίκτες προσπαθούσαν να την πάρουν στην παλάμη του χεριού τους και να στριφογυρίσει. Μεγάλη επιτυχία είχαν όταν την πετούσαν επάνω σε άλλη

φούρλα ώστε να στριφογυρίζουν μαζί.

Άλλος τρόπος που έπαιζαν με τη σβούρα ήταν και ο εξής: Χάραζαν στο έδαφος έναν κύκλο διαμέτρου 20-30 εκατοστών. Ένας παίχτης έριχνε τη φούρλα του προσπαθώντας να τη βάλει και να γυρίσει στον κύκλο. Αν δεν το κατόρθωνε την άφηνε μέσα σ' αυτόν. Μετά ένας ένας οι άλλοι παίχτες έριχναν τις σβούρες τους γρήγορα - γρήγορα και προσπαθούσαν να τις πάρουν στην παλάμη τους και να χτυπήσουν εκείνη που βρίσκονταν ακίνητη στον κύκλο. Όταν την χτυπούσαν έλεγαν ότι έκαναν "μουγκά".

14. Ο κακαρδάκος

Ήταν ένα παρόμοιο παιχνίδι με τη σβούρα που το κατασκεύαζαν μόνοι τους οι παίχτες. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούσαν άδεια καρούλια (κουβαρίστρες) της κλωστής, που τα έκοβαν στα δύο. Στο κάτω μέρος τοποθετούσαν ένα καρφάκι ή μια βελόνα γραμμοφώνου που πολλές φορές τρυπούσε τα χέρια των κατασκευαστών. Τα καρούλια ήταν μικρά όταν τα έπαιρναν από τις νοικοκυρές και μεγαλύτερα από τους ραφτάδες. Κι εδώ περιτύλιγαν σ' όλη την επιφάνεια λεπτό σπάγκο και με δεξιοτεχνία τον έριχναν στο έδαφος, οπότε ένιωθαν τα ίδια συναισθήματα με εκείνα της σβούρας.

15. Τα σένγκια

Με το παιχνίδι αυτό έπαιζαν κυρίως τα αγόρια. Το έλεγαν και βασιλιάδες ή βασιλιάδια. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούσαν το κόκαλο από πρόβατα η κατσίκες που βρίσκεται στο γόνατο του πισινού ποδιού. Διάλεγαν το πιο μεγάλο και σταθερό σένγκι που το έλεγαν "νουμά". Ο παίχτης ήταν όρθιος και έριχνε το νουμά στο έδαφος. Όταν αυτός στεκόταν όρθιος (κάζα) τότε κέρδιζε κι έπαιρνε όλα τα σένγκια που οι παίχτες έβαζαν για ν' αρχίσει το παιχνίδι. Η ανάποδη θέση της "κάζας" ήταν η "τσιούφα", ενώ όταν ο νουμάς βρίσκονταν σε οριζόντια θέση το επάνω μέρος το έλεγαν "ντουτ" και το κάτω "λακ". Για να στηρίζεται καλύτερα ο νουμάς, έβαζαν στην κοιλότητα του "μολυβάρα" δηλαδή μολύβι που μάζευαν από τον χώρο της σκοποβολής που έκανε ο στρατός στην τοποθεσία "πλάγια" δεξιά από τον Αη-λιά. Για να στερεωθεί η μολυβάρα άνοιγαν με "τσαγκαρσούλι" 2-3 τρύπες στο κοίλο τμήμα του νουμά και εκεί την έριχναν με κουταλάκι, αφού προηγουμένως την έλιωναν.

16. Τα σκαμνάκια

Ήταν ένα παιχνίδι που το έπαιζαν μόνο τα αγόρια, ως εξής: Ένας από τους παίκτες έσκυβε το σώμα του σχηματίζοντας ορθή γωνία, ενώ ένας άλλος πηδούσε από πάνω του ακουμπώντας τα χέρια στο σώμα του σκυμμένου. Αμέσως, μετά το πήδημα κι ο δεύτερος παίκτης έπαιρνε την ίδια θέση, δηλαδή έσκυβε όπως ο πρώτος, ένα περίπου μέτρο μακριά από αυτόν. Ένας τρίτος παίκτης συνέχιζε όπως ο δεύτερος, πηδώντας εναλλάξ τους δυο άλλους και το παιχνίδι συνεχιζόταν με αυτόν τον τρόπο από τους υπόλοιπους παίκτες. Όταν τελείωναν όλοι οι παίκτες, σηκώνόταν ο πρώτος και πηδούσε όλους τους άλλους, ενώ το ίδιο έκανε ο δεύτερος, τρίτος κ.ο.κ. Το παιχνίδι σταματούσε όταν οι παίκτες κουράζονταν.

17. Η σφεντόνα

Ήταν ένα είδος ψυχαγωγίας μόνο για αγόρια που το έλεγαν "λάστιχο". Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούσαν μια διχάλα από κλαδί δένδρου ή από χοντρό σύρμα. Στις δυο άκρες της διχάλας έδεναν σταθερά δυο λάστιχα, μήκους 30 και πλάτους 0,5 εκατ. περίπου που έκοβαν από παλιές σαμπρέλες που είχαν τα ποδήλατα. Στις δυο άλλες άκρες από τα λάστιχα αυτά έδεναν ένα μικρό κομμάτι από δέρμα (πετσί) που χρησίμευε για να βάζουν τη "σφαίρα" που ήταν ένα μικρό πετραδάκι. Μ' αυτό το "όπλο" κυνηγούσαν ως εξής: Όταν πλησίαζαν στο μέρος όπου πήγαιναν πουλιά (δένδρα, σπίτια κλπ) έβαζαν στο πετσί μια πετρούλα που είχαν στην τσέπη τους, στη συνέχεια τέντωναν τη σφεντόνα (το λάστιχο) και σημάδευαν το στόχο, ώστε να εκσφενδονισθεί η πέτρα με δύναμη. Η χαρά του κυνηγού ήταν μεγάλη όταν έβρισκε το στόχο και σκότωνε ένα πουλί. Πάντως τις πιο πολλές φορές, οι περισσότεροι κυνηγοί γύριζαν στα σπίτια τους με άδεια χέρια. Τα πουλιά που κυνηγούσαν ήταν σπουργίτια (τσόνια) που πήγαιναν στις στέγες των σπιτιών και σε δένδρα στις αυλές, κοτσύφια και σπίνιοι το χειμώνα, σε δένδρα έξω από την πόλη.

18. Το σχοινάκι

Το έπαιζαν κυρίως τα κορίτσια. Ήταν ένα σχοινάκι μήκους 1,5-2 μέτρων ανάλογα με το ύψος που είχε η παιχτριά. Αυτή το κρατούσε με τα χέρια της στις δυο άκρες και το ανεβοκατέβαζε, ενώ προσπαθούσε να το πηδήσει όσο πιο πολλές φορές μπορούσε. Όταν δεν το κατόρθωνε έπαιζε μ' αυτό (πηδούσε) άλλη κοπέλα κ.ο.κ.

Παραλλαγή του παραπάνω ήταν και το εξής: Ένα μεγαλύτερο σχοινί, μήκους 3 περίπου μέτρων το κρατούσαν στα δυο άκρα δυο κοπέλες που το ανεβοκατέβαζαν γρήγορα, ενώ μια άλλη προσπαθούσε με τον ίδιο ρυθμό να μπει μέσα και να χορέψει μαζί του. Όταν δεν το κατόρθωνε τότε συνέχιζε άλλη κοπέλα κ.ο.κ.

19. Η τσίλικά

Το παιχνίδι αυτό το έπαιζαν τα αγόρια τις ελεύθερες ώρες ενώ στα χρόνια της ιταλογερμανικής κατοχής (1941-44) και οι μεγάλοι, όταν οι κατοχικές αρχές έκλειναν τους ανθρώπους στα σπίτια νωρίς το απόγευμα. Τότε πολλοί κάτοικοι έβγαιναν από τα σπίτια τους και έπαιζαν στους δρόμους ή στις αλάνες. Κάθε παίχτης κρατούσε ένα κομμάτι ξύλου (40-50 εκατ.) που το έλεγαν τσίλικά και με αυτό χτυπούσε με δύναμη ένα μικρότερο (25-30 εκατ.), το τσιλικόξυλο, που στις άκρες ήταν στενότερο, για να πάει όσο πιο μακριά μπορούσε. Άλλος τρόπος ήταν να χτυπούν το τσιλικόξυλο με την τσίλικά που την ανεβοκατέβαζαν και να μετρούν πόσες φορές αυτό διατηρούνταν στον αέρα χωρίς να πέσει κάτω.

20. Τα τρίγωνα

Τις τρεις εβδομάδες που διαρκούσαν οι αποκριές μεταξύ των άλλων εκδηλώσεων ήταν τα τρίγωνα και τα φουσέκια (φσέκια). Ήταν αυτοσχέδιοι μικροί εκρηκτικοί μηχανισμοί, που τους κατασκεύαζαν άνδρες αλλά και μεγάλα αγόρια. Και στις δυο περιπτώσεις χρησιμοποιούσαν μπαρούτι, βραδύκαυστο φυτίλι και χαρτί περιτυλίγματος. Στα τρίγωνα έβαζαν ορισμένη ποσότητα μπαρούτι στο χαρτί (λαδόκολλα) που το έκοβαν και το τύλιγαν σφιχτά πολλές φορές ώστε να σχηματιστεί ένα τρίγωνο. Την τελευταία άκρη του χαρτιού την κολλούσαν, ενώ στο μέσον της μεγάλης πλευράς του τριγώνου άνοιγαν μια μικρή τρύπα όπου τοποθετούσαν ένα μικρό κομμάτι από φυτίλι. Για να τα χρησιμοποιήσουν ανάβαν το φυτίλι και τα πετούσαν στον αέρα όπου έσκαζαν με κρότο, που μερικές φορές ήταν έντονος και τρόμαζε τους γύρω παρευρισκομένους.

21. Τα φυσέκια

Είχαν κι αυτά τα ίδια υλικά με τη διαφορά ότι με το χαρτί αντί για τρίγωνα σχημάτιζαν έναν κύλινδρο, μήκους 10 και διαμέτρου 1,5-2 εκατοστών. Μέσα σ' αυτόν τοποθετούσαν μπαρούτι και τον έκλειναν σφιχτά με χαρτιά. Στο επάνω μέρος άνοιγαν μια τρύπα και τοποθετούσαν ένα κομμάτι φυτίλι. Όταν άναβαν το φυτίλι και πετούσαν το φυσέκι στο έδαφος αυτό έκανε διάφορους ελιγμούς και τελικά έσκαγε με μεγάλο κρότο. Οι ελιγμοί ήταν ανεξέλεγκτοι και πολλές φορές έφταναν στα πόδια των ανθρώπων που έντρομοι έτρεχαν να απομακρυνθούν από αυτό.

Τα φυσέκια, εκρηκτικά υλικά είχαν εκτός από το μπαρούτι και "σαφσιάρα" που την έφτιαχναν από ξηρούς βλαστούς μελιτζάνας, τους οποίους έτριβαν (στουμπούσαν) στο ντουμπέκι. Έτσι στους χάρτινους κυλίνδρους τοποθετούσαν στο ένα άκρο το φυτίλι και τους γέμιζαν με σαφσιάρα και μπαρούτι. Επίσης δημιουργούσαν και βαρελότα που ήταν σφαιρικά. Από τα τρίγωνα, τα φυσέκια και τα βαρελότα μερικές φορές υπήρχαν και θύματα, αφού όταν έσκαγαν άκαιρα, προκαλούσαν εγκαύματα στους χρήστες.

22. Τα φίτσια

Ήταν ένα απλό παιχνίδι που το έπαιζαν αγόρια και κορίτσια. Μέσα σ' έναν κύκλο (σούλα) έβαζαν μικρά κομμάτια από κεραμίδες το ένα επάνω στο άλλο, ώστε να σχηματίζεται ένας μικρός σωρός "κούκος". Οι παίκτες από μια μικρή απόσταση με ένα άλλο μεγαλύτερο κομμάτι κεραμίδας προσπαθούσαν να ρίξουν και να βγάλουν έξω από τον κύκλο όσο πιο πολλά κεραμιδάκια από τον κούκο, τα οποία κι έπαιρναν. Έτσι κέρδιζε εκείνος που "μάζεψε" περισσότερα κεραμίδια.

23. Τα χελιδόνια

Ήταν μια χάρτινη κατασκευή που δημιουργούσαν τα αγόρια με φύλλα που έκοβαν από τα τετράδια τους. Στην αρχή με εύκολο τρόπο κατασκεύαζαν το σώμα του πουλιού και μετά τοποθετούσαν την ουρά του, ώστε τελικά να μοιάζει με χελιδόνι. Με υψωμένο το δεξί χέρι το έριχναν με δύναμη προς τα επάνω, ώστε να "πετάξει". Όσο πιο πολύ μακριά και ψηλά πετούσε, τόσο πιο ευχαριστημένος και περήφανος ήταν ο παίχτης. Παραλλαγή των χελιδονιών ήταν και οι σαΐτες που τις πετούσαν συνήθως για να χτυπήσουν κάποιο άλλο αγόρι ή κορίτσι.

24. Οι ψηλές

Και αυτό το παιχνίδι παιζόταν από αγόρια που χωρίζονταν σε δυο ομάδες. Κάθε ομάδα είχε 4-5 αγόρια. Της πρώτης ομάδας τα αγόρια αγκαλιάζονταν όρθια, σχηματίζοντας κύκλο, με σκυμμένα τα κεφάλια. Ένας άλλος παίχτης οριζόταν φύλακας. Αυτός κρατούσε ένα μεγάλο λουρί από το ένα άκρο ενώ το άλλο άκρο το κρατούσε ένας παίχτης της πρώτης ομάδας. Οι παίχτες της δεύτερης ομάδας έπαιρναν θέσεις σε διάφορα σημεία και σε απόσταση 2-3 μ. γύρω από τους παίχτες της πρώτης ομάδας. Όταν άρχιζε το παιχνίδι, οι παίκτες της δεύτερης ομάδας επιχειρούσαν, πηδώντας (ένας - ένας) να καβαλήσουν στην πλάτη ή στους ώμους των παιχτών της πρώτης ομάδας. Εάν το κατόρθωναν, όλοι έμεναν εκεί, μερικά λεπτά και στη συνέχεια κατέβαιναν και ξανάρχιζαν τις προσπάθειες. Ο φύλακας τρέχοντας γύρω από τους παίκτες της πρώτης ομάδας και κρατώντας πάντοτε το λουρί, προσπαθούσε να "πιάσει" κάποιον από τους επιτιθέμενους της δεύτερης ομάδας. Εάν το κατόρθωνε, τελείωνε μια φάση του παιχνιδιού και οι δυο ομάδες άλλαζαν θέσεις.

25. Κορώνα - γράμματα

Ήταν ένα παιχνίδι που έπαιζαν τα αγόρια τις Κυριακές, τις γιορτές και ιδίως τις χριστουγεννιάτικες αργίες, μετά τη λήξη της θείας λειτουργίας στο προαύλιο της εκκλησίας. Οι παίκτες σχημάτιζαν κύκλο και ο καθένας έβαζε μπροστά του ένα χρηματικό ποσό. Ένας άλλος, η "μάννα", έριχνε ψηλά ένα νόμισμα που όταν έπεφτε κάτω αν έδειχνε κορώνα, δηλαδή αν ήταν η όψη με την ανάγλυφη εικόνα, έπαιρνε όλα τα χρήματα των παικτών, ενώ αν ήταν γράμματα πλήρωνε σ' αυτούς τα αντίστοιχα ποσά που είχαν βάλει. Αυτό συνεχιζόταν πολλές φορές και με τη "μάννα" να εναλλάσσεται από παίκτες που συνήθως είχαν αρκετά χρήματα. Η αστυνομία απαγόρευε αυτό το παιχνίδι, γι' αυτό όταν μερικές φορές οι παίκτες έβλεπαν να έρχονται από μακριά χωροφύλακες έτρεχαν να εξαφανιστούν για να μη συλληφθούν, φωνάζοντας ο ένας στον άλλο "σύρμα, σύρμα". Στα τυχερά παιχνίδια οι αντίπαλοι έλεγαν τραγουδώντας τις παρακάτω παρακλήσεις.

Ήρθε μια μανιά απ' το Βόλο

έφερε το χάσι - χάσι

Παναγία μ' να τα χάσει

και, ήρθε μια μανιά απ' το Βόλο

έφερε το ρύζι - ρύζι Παναγία μ' να κερδίσει.

26. Το χαρτοπαίγνιο

Άλλο τυχερό παιχνίδι ήταν τα χαρτιά που έπαιζαν μόνο αγόρια. Δεν ήταν συνηθισμένο, αλλά κάπως σπάνιο επειδή το έπαιζαν σε σπίτια και τότε ήταν δύσκολο να βρεθεί ελεύθερο σπίτι. Συνηθισμένο παιχνίδι ήταν το 31, όπως παίζεται και σήμερα. Αρχιζε την Κυριακή ή τις γιορτινές μέρες, μετά το μεσημέρι και κρατούσε 3-5 ώρες. Τα ποσά που έπαιζαν ήταν μικρά αφού οι παίκτες ήταν νεαρής ηλικίας και είχαν μικρό χαρτζιλίκι. Καμιά φορά, όταν κέρδιζε κάποιος μικρός από την παρέα, έτρωγε καρπαζιές από τους μεγαλύτερους συμπαίκτες του.

27. Το τσικάκι

Ήταν ένα τυχερό παιχνίδι που το έπαιζαν αγόρια και κορίτσια. Κάθε παίκτης έβαζε στο έδαφος ένα ή δυο μικρής αξίας νομίσματα (συνήθως δεκάρες). Στη συνέχεια ένας - ένας χτυπούσε τα νομίσματα αυτά με μια μικρή λεπτή πέτρα ή με μεγάλο νόμισμα (καρναντάνα ή αργεντινή) που την έλεγαν νουμά ή λουμάδα. Όσα νομίσματα γύριζαν απ' την άλλη πλευρά τα έπαιρνε ο παίκτης που τα χτυπούσε. Στη συνέχεια έκαναν το ίδιο και οι άλλοι παίκτες μέχρι να τελειώσουν όλα τα νομίσματα, οπότε το παιχνίδι ξανάρχιζε απ' την αρχή.

Εκτός από τα παραπάνω παιχνίδια τα παιδιά έπαιζαν και με τα παρακάτω, τα οποία είναι πιο γνωστά ακόμα και σήμερα.

Το κυνηγητό, τις κουμπάρες, περνά - περνά η μέλισσα, ένα λεπτό κρεμμύδι - γκέο - βαγκέο, τα αστέρια (χαρταετοί), τσίγκο κολέτα.

Πηγή: Σκρουμπής Βύρων «Ιστορικές - Λαογραφικές αναφορές», 1997, σελ. 135-140.

4.2 Β'ΦΑΣΗ: Συνεντεύξεις ατόμων διαφόρων ηλικιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια

Χρήσιμο θα ήταν να εξετάσουμε την κάθε συζήτηση – συνέντευξη ξεχωριστά αλλά ταυτόχρονα και ως σύνολο και στην συνέχεια ίσως μπορέσουμε να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα. Επισημαίνονται οι διαφορές που προκύπτουν ανάμεσα στα άτομα αλλά και σε σχέση με το σήμερα. Οι ερωτήσεις που πραγματοποιούνται έγιναν στο πλαίσιο ημιδομημένων συνεντεύξεων και ακολουθούν σε πίνακες με τα αποτελέσματα – απαντήσεις του κάθε συνεντευξιαζόμενου, ο κάθε πίνακας αντιστοιχεί και σε κάθε μία ερώτηση την οποία απηύθυνα σε όλους τους συνεντευξιαζόμενους και οι αριθμοί κάτω από τις κατηγορίες απαντήσεων τον αριθμό του συνεντευξιαζόμενου:

- 1: Πρώτη συνέντευξη - Συνεντευξιαζόμενος ηλικίας 83 ετών
- 2: Δεύτερη συνέντευξη – Συνεντευξιαζόμενη ηλικίας 80 ετών
- 3: Τρίτη συνέντευξη – Συνεντευξιαζόμενος ηλικίας 78 ετών
- 4: Τέταρτη συνέντευξη – Συνεντευξιαζόμενη ηλικίας 67 ετών
- 5: Πέμπτη συνέντευξη – Συνεντευξιαζόμενος ηλικίας 55 ετών
- 6: Έκτη συνέντευξη – Συνεντευξιαζόμενη ηλικίας 38 ετών
- 7: Έβδομη συνέντευξη – Συνεντευξιαζόμενη ηλικίας 28 ετών
- 8: Όγδοη συνέντευξη – Συνεντευξιαζόμενος ηλικίας 25 ετών

Πίνακας 1: Ερώτηση 1^η : Υπήρχαν παιχνίδια ως αντικείμενα;

Ναι	Όχι
	1
	2
3	
4	
5	
6	
7	
8	
Σ:	2

Στον πίνακα 1 υπάρχουν δύο κατηγορίες απαντήσεων στην ερώτηση σχετικά με τα παιχνίδια ως αντικείμενα, η θετική και η αρνητική. Παρατηρούμε πως η

πλειοψηφία των απαντήσεων είναι θετική, γεγονός που έχει σχέση με την ηλικία των συνεντευξιαζόμενων, καθώς οι δύο πρώτοι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν αρνητικά.

Πίνακας 2: Ερώτηση 2^η : Φτιάχνετε μόνοι σας παιχνίδια;

Ναι	Όχι
1	
2	
3	
4	
5	
	6
	7
	8

Σ:

5

3

Στον πίνακα 2 όπου συναντάμε την δεύτερη ερώτηση επίσης οι κατηγορίες των απαντήσεων είναι δύο και αφορούν την άρνηση ή την κατάφαση του ερωτήματος. Εδώ παρατηρούμε την πλειοψηφία των ερωτηθέντων να απαντά θετικά σχετικά με την κατασκευή παιχνιδιών, ενώ οι τρεις τελευταίοι συνεντευξιαζόμενοι με την αρνητική τους απάντηση εκφράζουν την αλλαγή στον τρόπο κατασκευής παιχνιδιών, λόγω της αύξησης των μαγαζιών με παιχνίδια και τη μη αναγκαιότητα εμπλοκής του παιδιών στην κατασκευή των παιχνιδιών τους.

Πίνακας 3 : Ερώτηση 3^η : Παίζατε περισσότερο ομαδικά ή ατομικά;

Ομαδικά	Ατομικά
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

Σ:

8

0

Ο πίνακας 3 που απεικονίζει μία σύμπτωση απόψεων σχετικά με την ανάγκη όλων των ερωτηθέντων να βρίσκονται με φίλους την ώρα του παιχνιδιού.

Πίνακας 4: Ερώτηση 4^η : Μαγαζιά παιχνιδιών υπήρχαν;

Ναι	Μερικά	Όχι
		1
		2
	3	
		4
	5	
6		
7		
8		

Σ: 3 2 3

Στον τέταρτο πίνακα οι κατηγορίες των απαντήσεων για την τέταρτη ερώτηση είναι τρεις και εκφράζουν την εξέλιξη και την ανάπτυξη των μαγαζιών με παιδικά παιχνίδια. Αυτό γίνεται αντιληπτό διότι όσο μειώνεται η ηλικία του συνεντευξιαζόμενου η απάντηση του γίνεται θετική. Ενώ οι πρώτες απαντήσεις όπου είναι από ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας είναι αρνητικές.

Πίνακας 5: Ερώτηση 5^η : Είχατε συναισθηματικό δέσιμο με τα παιχνίδια; Γιατί όχι;

Ναι	Όχι
	1 Δεν είχαμε παιχνίδια ως αντικείμενα
2	
3	
	4 Φτιάχναμε άλλο
5	
6	
	7 Δεν είχα δικά μου παιχνίδια
	8 Αγόραζα καινούργια

Σ: 4 4

Στον πέμπτο πίνακα έχουμε ένα ισομερή διαχωρισμό απόψεων των συνεντευξιαζόμενων. Οι μισοί έχουν απαντήσει θετικά (ότι δηλαδή είχαν συναισθηματικό δέσιμο με τα παιχνίδια τους) ενώ οι άλλοι μισοί απάντησαν αρνητικά. Σε αυτόν τον πίνακα δεν παρατηρούμε την ίδια τάση με τους προηγούμενους πίνακες όπου οι απαντήσεις διαμορφωνόταν ανάλογα με την ηλικία.

Πίνακας 6: Ερώτηση 6^η : Παίζατε αγόρια – κορίτσια μαζί;

Ξεχωριστά	Μαζί	Και τα δύο
1		
		2
3		
	4	
		5
	6	
	7	
	8	

Σ. 2

4

2

Ο παραπλάνω πίνακας μας παρουσιάζει τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων σχετικά με την σύνθεση των ομάδων που οργάνωναν για να παίζουν όσον αφορά το φύλο. Παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι έχουν απαντήσει ότι επέλεξαν να παίζουν και με τα δύο φύλα.

Πίνακας 7: Ερώτηση 7^η : Υπήρχαν παιχνίδια που υπάρχουν σήμερα; Ποια;

Ναι	Όχι
	1
	2
	3
4 Κρυφτό, κυνηγητό, μήλα	
5 Όλα τα παιχνίδια που έχουν σχέση με την μπάλα (ποδόσφαιρο κλπ)	
6 Τα περισσότερα υπάρχουν (ενδεικτικά: κούκλες)	
7	
8	

Σ. 2

5

3

Στον έβδομο πίνακα παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων για το αν υπήρχαν παιχνίδια που διατηρούνται μέχρι σήμερα. Τα αποτελέσματα ήταν μάλλον αναμενόμενα καθώς απάντησαν θετικά οι πέντε μικρότεροι σε ηλικία άνθρωποι που έχουν μια κοντινή επαφή με το σήμερα.

Πίνακας 8: Ερώτηση 8^η : Παίζατε περισσότερο στο σπίτι ή στις γειτονιές;

Στο σπίτι	Γειτονιές
	1
	2
	3
	4
	5
	6
7	
	8

α.

β.

γ.

Ο πίνακας οκτώ ο οποίος αναπαριστά τις απαντήσεις στην ερώτηση σχετικά με την συνήθεια των ερωτηθέντων να παίζουν περισσότερο στις γειτονιές ή στο σπίτι είναι ιδιαίτερα κατατοπιστικός σχετικά με τον τρόπο ζωής των παιδιών σε παλιότερα χρόνια. Αναμέναμε πως η πλειοψηφία θα απαντούσε στις γειτονιές όπως φαίνεται και να ισχύει από τον πίνακα.

Πίνακας 9: Ερώτηση 9^η : Υπήρχε διάκριση στα παιχνίδια που παίζατε στο σχολείο με αυτά που παίζατε στην γειτονιά;

Ναι	Όχι
	1
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

α.

β.

γ.

Στη ερώτηση σχετικά με το αν υπήρχε διαφοροποίηση στα παιχνίδια του σχολείου με αυτά της γειτονιάς δεν περιμέναμε (πλην των δύο μικρότερων ηλικιακά ατόμων) να δεχθούμε απαντήσεις συντριπτικά θετικές από τους συνεντευξιαζόμενους. Γεγονός που μάλλον αποδεικνύει την τάση του σχολικού πλαισίου να επιβάλει φόρμες και κανόνες στους μαθητές ακόμα και εν ώρα διαλείμματος.

Πίνακας 10: Ερώτηση 10^η : Πόσα παιχνίδια της λίστας μου αναφέρει;

Πολλά 24 - 16	Αρκετά 15 - 9	Λίγα 8 - 4	Ελάχιστα 3 - 0
	1		
		2	
3			
	4		
	5		
		6	
			7
			8

2. 1. 3 2 2.

Στον δέκατο και τελευταίο πίνακα των συνεντεύξεων παρουσιάζεται μία κατηγοριοποίηση των ατόμων ανάλογα με το πόσα παραδοσιακά παιχνίδια (της Α' φάσης) μου ανέφεραν στον διάλογο μας. Παρατηρούμε ότι οι δύο τελευταίες συνεντεύξεις που αντιπροσωπεύουν τους δύο μικρότερους ηλικιακά ανθρώπους είναι στην κατηγορία με την ελάχιστα παιχνίδια (τα οποία ανέφεραν). Ενώ οι μεγαλύτεροι ηλικιακά βρίσκονται σε κατηγορίες πολλά παιχνίδια και αρκετά.

4.3 Γ' ΦΑΣΗ: Ερωτηματολόγια σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών για τα παραδοσιακά παιχνίδια

Σε αυτό το υποκεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν σε 22 παιδιά επαρχιακών περιοχών και 22 παιδιά της πόλης της Λάρισας. Ακολουθούν δέκα πίνακες οι οποίοι παρουσιάζουν τι απάντησε το κάθε παιδί σε καθεμία από τις 10 ερωτήσεις του ερωτηματολογίου: Οι αριθμοί κάτω από τις κατηγορίες των απαντήσεων αντιπροσωπεύουν τα ερωτηματολόγια των παιδιών.

Ερώτηση 1^η : Ποια από τα παρακάτω παραδοσιακά παιχνίδια γνωρίζετε;

Πίνακας 11.1 : Παιδιά επαρχιακών περιοχών

Πολλά 24-16	Αρκετά 15-9	Λίγα 8-4	Σχεδόν κανένα 3-0
	1		
			2
			3
			4
	5		
	6		
	7		
			8
	9		
	10		
			11
		12	
	13		
	14		
	15		
			16
	17		
			18
	19		
	20		
		21	
	22		

α. ο β. γ. δ.

Στον πίνακα (11.1) απεικονίζεται η πρώτη ερώτηση μας έκανε εντύπωση πως από τα 24 παραδοσιακά παιχνίδια που είχε ο κατάλογος τα παιδιά απαντήσανε σε ποσοστό 60% (13 από τα 22 παιδιά) πως γνωρίζουν τα 10 παιχνίδια. Ένα ποσοστό αρκετά ενθαρρυντικό καθώς αναμέναμε πολύ λιγότερα παιχνίδια που να είναι ακόμα

γνωστά ακόμα και αν δεν επιλέγονται στην καθημερινότητα των παιδιών. Δύο παιδιά γνωρίζανε 7 παιχνίδια και τα υπόλοιπα παιδιά ξέρανε 1-3 παιχνίδια. Ούτε ένα από τα ερωτηματολόγια όμως δεν μας έδειξε ότι κάποιο από τα παιδιά που ερωτήθηκαν δεν ήξεραν ούτε ένα παραδοσιακό παιχνίδι.

Πίνακας 11.2: Παιδιά της πόλης της Λάρισας

Πολλά 24-16	Αρκετά 15-9	Λίγα 8-4	Κανένα 3-0
			1
			2
		3	
			4
		5	
			6
			7
		8	
			9
		10	
		11	
			12
		13	
			14
		15	
		16	
			17
		18	
			19
		20	
		21	
			22

2.

ο

ο

11

11

Στην αντίστοιχο πίνακα (11.2) για την πρώτη ερώτηση του ερωτηματολογίου που απαντήθηκε από παιδιά της πόλης της Λάρισας, το 50% (11 από τα 22 παιδιά) ήξερε 5 από τα 24 παιχνίδια ποσοστό αρκετά χαμηλό αλλά τουλάχιστον μας δίνει την ελπίδα ότι υπάρχουν ακόμα γενιές που γνωρίζουν παιχνίδια και ίσως τα μεταφέρουν και στις επόμενες γενιές. Το 36,36% (8 από τα 22 παιδιά) ήξεραν 3 από τα 24 παιχνίδια και υπήρχαν και 3 ερωτηματολόγια με απάντηση 1 μόνο παιχνίδι από τα 24.

Ερώτηση 2^η : Έχετε κατασκευάσει ποτέ κάποιο παιχνίδι μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο;

Πίνακας 12.1: Παιδιά επαρχιακών περιοχών

Ναι	Όχι
1 Εύλινο καράβι	
	2
	3
	4
5 Εύλινο σπαθί	
6 Κάστρο	
7 Κούκλα	
8 Εύλινο καράβι	
9 Εύλινο καράβι	
10 Κούκλα	
	11
12 Παιχνίδι με κάρτες (επιτραπέζιο)	
	13
14 Φιδάκι	
	15
	16
	17
	18
	19
	20
21 Ζώο από εφημερίδες	
	22

Σ.

ΝΟ

ΝΑ

Στην δεύτερη ερώτηση (της οποίας τα αποτελέσματα φαίνονται στο πίνακα 12.1) στην οποία ρωτούσαμε αν έχουν κατασκευάσει ποτέ κάποιο παιχνίδι ακόμα και με την βοήθεια ενός ενήλικα σε ποσοστό 45% (10 από τα 22 παιδιά) μας απάντησε θετικά. Σε κάποια από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν ήταν παρόντες και οι γονείς με αποτέλεσμα να μπορούμε να ζητήσουμε κάποιες διευκρινήσεις για τις απαντήσεις των παιδιών. Τα περισσότερα από τα παιχνίδια που κατασκευάστηκαν έγιναν με πρωτοβουλία των παιδιών αλλά με την συμμετοχή και ενός ενήλικα σε όλες

τις περιπτώσεις. Οι γονείς μας εξήγησαν πως τα παιδιά χάρηκαν πολύ με την διαδικασία και προτίθενται να την επαναλάβουν.

Πίνακας 12.2: Παιδιά της πόλης της Λάρισας

Ναι	Όχι
	1
	2
	3
	4
	5
	6
	7
	8
9 Μπάλα	
10 Σπαθί	
	11
	12
	13
	14
	15
	16
	17
	18
19 Εύλινη παιχνίδι σαν κουδουνίστρα	
20 Επιτραπέζιο παιχνίδι με ερωτήσεις	
	21
	22
Σ:	Δ
	Σ

Τα αποτελέσματα της δεύτερης ερώτησης όπου μέσω του άνωθεν πίνακα (12.2) τα εξετάζουμε συγκεντρωμένα, παρατηρούμε ότι το 81,81% απάντησε αρνητικά και μόλις 4 ερωτηματολόγια είχαν θετική απάντηση σχετικά με το αν έχουν κατασκευάσει κάποιο παιχνίδι.

Ερώτηση 3^η: Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι;

Πίνακας 13.1 : Παιδιά επαρχιακών περιοχών

Ναι	Όχι
1 Κρυφτό	
2 Κούκλα	
3 Κούκλα	
4 Κρυφτό	
5 Αρκουδάκι	
	6
	7
	8
	9
	10
	11
	12
13 Αρκουδάκι	
14 Πλέϊ μομπίλ	
	15
	16
	17
	18
	19
	20
	21
22 Αρκουδάκι	

5α:

8

14

Στον πίνακα 13.1 βλέπουμε αν έχουν ή είχαν αγαπημένο συναισθηματικά παιχνίδι μας τα παιδιά των επαρχιακών περιοχών. Μας απάντησαν θετικά 36% (8 στα 22 παιδιά) και ακόμα και αυτά τα παιδιά μας ανέφεραν και ομαδικά παιχνίδια και όχι μόνο παιχνίδια – αντικείμενα.

Πίνακας 13.2: Παιδιά της πόλης της Λάρισας

Ναι	Όχι
	1
	2
	3
4	
Ποδόσφαιρο	
5	
Ποδόσφαιρο	
6	
Ποδόσφαιρο	
7	
Μπάσκετ	
8	
Επιτραπέζιο: Cluedo	
9	
Βόλει	
10	
Επιτραπέζιο: Abalon	
11	
Επιτραπέζιο: Μονόπολη	
12	
Ποδόσφαιρο	
13	
Ποδόσφαιρο	
14	
Βόλει	
15	
Επιτραπέζιο γνώσεων	
16	
Παιχνίδι στον υπολογιστή	
17	
Επιτραπέζιο γνώσεων	
18	
Βόλει	
	19
	20
21	
Βόλει	
22	
Παιχνίδι στον υπολογιστή	

Σ:

Δ'

5

Ο πίνακας 13.2 με τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων των παιδιών από την πόλη της Λάρισας σχετικά με το αν είχαν ή έχουν αγαπημένο παιχνίδι, το 72,2% (17 από τα 22 παιδιά) έγραψαν παιχνίδια ομαδικά, επιτραπέζια αλλά και παιχνίδια στον υπολογιστή. Στα υπόλοιπα πέντε ερωτηματολόγια υπήρχε αρνητική απάντηση.

Ερώτηση 4^η: Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια;

Πίνακας 14.1: Παιδιά επαρχιακών περιοχών

Ναι	Όχι
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
	9 Υπάρχουν αρκετά μέρη στο χωριό μου για να παίξω
	10 Θέλω πιο πολλά νετ –καφέ
	11 Θέλω πιο πολλά νετ – καφέ
	12 Υπάρχουν αρκετοί χώροι
13	
14	
15	
	16 Δεν βγαίνω έξω για να παίξω
	17 Δεν βγαίνω έξω για να παίξω
	18 Δεν βγαίνω έξω για να παίξω
	19 Υπάρχουν αρκετοί χώροι
	20 Θέλω πιο πολλά νετ –καφέ
	21 Θέλω πιο πολλά νετ –καφέ
	22 Υπάρχουν αρκετοί χώροι

52

31

33

Στην τέταρτη ερώτηση για το αν θέλανε να υπάρχουν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και τις γειτονιές για να παίζουν ομαδικά παιχνίδια περίμενα ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που δεν συνέβη. Στον πίνακα 4.2 βλέπουμε ότι μόλις το 50% (11 από τα 22 παιδιά) απάντησαν θετικά. Βλέποντας τις απαντήσεις οδηγηθήκαμε στο να ρωτήσουμε τα παιδιά που απάντησαν αρνητικά για ποιο λόγο απαντούν έτσι, η

απάντηση ήταν αφοπλιστική, διότι υπάρχουν αρκετοί τέτοιοι χώροι και ότι καλύτερα θα ήταν να ανοίξουν περισσότερα net café που υπάρχουν πολλά στις κεντρικές πόλεις.

Πίνακας 14.2: Παιδιά της πόλης της Λάρισας

Ναι	Όχι
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
	15 Δεν νομίζω ότι χρειάζονται
	16 Δεν βγαίνω έξω να παίξω
17	
18	
19	
20	
21	
22	

Σ:

Σο

Σ

Στην τέταρτη ερώτηση τα αποτελέσματα για το αν θέλανε να υπάρχουν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές απεικονίζονται στον 14.2 πίνακα. Το 90,9% (20 από τα 22 παιδιά) απάντησαν θετικά και μόλις 2 πως όχι. Σε αυτή την ερώτηση αν παίρναμε τα αντίθετα αποτελέσματα θα αποδεικνυόταν πως στη ζωή των παιδιών έχει εντυπώσει η ιδέα του παιδότοπου, του net café ή ο οποιοσδήποτε άλλος κλειστός χώρος για παιχνίδι που δεν θα γινόταν εύκολα να ανατραπεί, αυτές λοιπόν οι απαντήσεις μας δίνουν την δυνατότητα να σκεφτούμε πως τα παιδιά έχουν ανάγκη να βρεθούν (ειδικά στις πόλεις) χώροι για να αρχίσουν πάλι να παίζουν έξω.

Ερώτηση 5^η : Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Πίνακας 15.1: Παιδιά επαρχιακών περιοχών

Μόνος/η	Φίλους
	1 Γιατί μόνος/η βαριέμαι
	2 Δεν έχω αδέρφια
	3 Δεν έχω αδέρφια
	4 Γιατί μόνος/η βαριέμαι
5 Μου αρέσει	
6 Μου αρέσει	
	7 Γιατί μόνος/η βαριέμαι
	8 Διασκεδάζω
	9 Διασκεδάζω
10 Παίζω υπολογιστή και video games	
	11 Τα παιχνίδια παίζονται με πολλούς
12 Παίζω υπολογιστή και video games	
	13 Γιατί μόνος/η βαριέμαι
	14 Διασκεδάζω
	15 Διασκεδάζω
	16 Τα παιχνίδια παίζονται με πολλούς
	17 Δεν έχω αδέρφια
	18 Διασκεδάζω
	19 Γιατί μόνος/η βαριέμαι
20 Μου αρέσει	
21 Έχω τα αδέρφια μου	
	22 Γιατί μόνος/η βαριέμαι

5.

6

16.

Στον πίνακα 15.1 για το αν συνηθίζουν να παίζουν μόνοι/ες ή με φίλους θετικά απάντησε το 72,7% (16 από τα 22 παιδιά). Η ερώτηση είχε και δεύτερο σκέλος στο οποίο υπήρχε ένα επεξηγηματικό γιατί της απάντησης. Τα παιδιά που απάντησαν θετικά εξήγησαν πως θέλουν τους φίλους τους είτε γιατί βαριούνται μόνοι, είτε γιατί δεν έχουν άλλα αδέρφια, είτε γιατί θα διασκεδάζουν πιο πολύ με τους φίλους, είτε γιατί τα περισσότερα παιχνίδια παίζονται με πολλά άτομα. Από την άλλη πλευρά τα παιδιά που απάντησαν αρνητικά το αιτιολόγησαν είτε πως τους αρέσει να περνούν χρόνο μόνοι τους, είτε γιατί θέλουν να παίζουν video games και στον υπολογιστή στα οποία είναι καλύτερα να είσαι μόνος.

Πίνακας 15.2: Παιδιά της πόλης της Λάρισας

Μόνος/ή	Φίλους
1 Βλέπω τηλεόραση	
2 Παίζω υπολογιστή και video games	
3 Διαβάζω περιοδικά	
4 Παίζω υπολογιστή και video games	
5 Παίζω υπολογιστή και video games	
6 Βλέπω τηλεόραση	
7 Ξεκουράζομαι	
8 Μου αρέσει	
9 Βλέπω τηλεόραση	
10 Μου αρέσει	
	11 Διασκεδάζω
	12 Αγαπώ τους φίλους μου
	13 Διασκεδάζω
14 Βλέπω τηλεόραση	
	15 Διασκεδάζω
	16 Βαριέμαι μόνος/η
	17 Βαριέμαι μόνος/η
	18 Διασκεδάζω
	19 Διασκεδάζω
	20 Διασκεδάζω
	21 Διασκεδάζω
	22 Διασκεδάζω

Σ:

11

11

Ερώτηση 6^η: Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

Πολύ 100-80%	Αρκετά 79-50%	Λίγο 49-20%	Ελάχιστα 19-0%
	1		
		2	
		3	
		4	
		5	
	6		
		7	
	8		
		9	
		10	
		11	
	12		
		13	
		14	
	15		
	16		
		17	
	18		
		19	
		20	
		21	
		22	

Στην έκτη και τελευταία ερώτηση, στην οποία ρωτούσαμε σε τι ποσοστό πιστεύουν οι ερωτηθέντες ότι ο υπολογιστής και τα video games έχουν αντικαταστήσει το παιχνίδι στην ζωή τους το 50% (11 από τα 22 παιδιά) απάντησε

40%, το 27,27% (7 από τα 22 παιδιά) απάντησε 60% και μόλις το 13,63% (3 από τα 22 παιδιά) απάντησαν ένα μικρό ποσοστό δηλαδή 20% τα οποία βλέπουμε και στον πίνακα 16.1. Αυτό βέβαια ήταν κάτι που το περιμέναμε καθώς ακόμα και στο μικρά χωριά τα παιδιά ζουν στους ρυθμούς της τεχνολογίας.

Πίνακας 16.2: Παιδιά της πόλης της Λάρισας

Πολύ 100-80%	Αρκετά 79-50%	Λίγο 49-20%	Ελάχιστα 19-0%
	1		
	2		
	3		
	4		
5			
			6
			7
	8		
	9		
	10		
	11		
	12		
	13		
	14		
15			
			16
	17		
	18		
	19		
	20		
	21		
	22		

Σ: 2 14 0 3

Στον πίνακα 16.2 για την έκτη και τελευταία ερώτηση για τα video games και τους υπολογιστές το 50% (11 από τα 22 παιδιά) απάντησε πως τα παιχνίδια έχουν αντικατασταθεί κατά 70% και το 27,27% (6 από τα 22 παιδιά) απάντησε 60%, ενώ υπήρχαν 2 ερωτηματολόγια με απάντηση 100% αντικατάσταση, και μόλις 3 ερωτηματολόγια με απάντηση 10% αντικατάσταση των παιχνιδιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ:
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

5.1 Α΄ ΦΑΣΗ: Καταγραφή των παραδοσιακών παιδικών παιχνιδιών του νομού Λάρισας

Στην Α΄ φάση συγκεντρώσαμε τα σημαντικότερα παραδοσιακά παιχνίδια του νομού Λάρισας και διαπιστώσαμε μέσα από την έρευνα την ποικιλία και την φαντασία των παιδιών εκείνης της εποχής. Κύριο χαρακτηριστικό όλων των παιχνιδιών είναι η αλληλεπίδραση των παιδιών με την φύση αλλά και η απαραίτητη ύπαρξη μεγάλων ομάδων παιδιών. Παρατηρήσαμε στην πορεία της έρευνας μας και από τα στοιχεία που προέκυπταν πως κάθε παιχνίδι είχε τους δικούς του πολύ συγκεκριμένους κανόνες και αφορούσε διαφορετικές ηλικίες και φύλα το καθένα. Μέσω των παιχνιδιών γίνεται σαφές πως τα παιδιά βίωναν μια δύσκολη από άποψη υλικών αγαθών ζωή η οποία επηρέαζε και το παιχνίδι τους. Κάτι το οποίο μας προξένησε εντύπωση το γεγονός ότι κάποια παιχνίδια είχαν συγκεκριμένο τόπο διεξαγωγής (κάποιο λόφο κλπ) ή ώρα μέσα στην ημέρα (π.χ. σούρουπο). Την λίστα την οποία συγκεντρώσαμε με την βοήθεια του λαογραφικού μουσείου αλλά και του βιβλίου του Σκρουμπή Βύρωνα (όπως ειπώθηκε και στο κεφάλαιο 3) την χρησιμοποιήσαμε ως εργαλείο γνώσης αλλά και ως αφετηρία και σημαντική βοήθεια στις επόμενες φάσεις της έρευνας.

5.2 Β΄ ΦΑΣΗ: Συνεντεύξεις ατόμων διαφόρων ηλικιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια

Στην Β΄ φάση και όσον αφορά τις οκτώ συνεντεύξεις που πήραμε από κατοίκους του νομού Λάρισας διαπιστώσαμε πως οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, ήξεραν τα περισσότερα από τα παραδοσιακά παιχνίδια, τα οποία είχαμε συγκεντρώσει στην έρευνα της πρώτης φάσης. Οι συνεντευξιζόμενοι μικρότερης ηλικίας ανέφεραν και τα παραδοσιακά παιχνίδια (αισθητά πιο λίγα) αλλά και καινούργια ομαδικά παιχνίδια όπως και μεγάλη αναφορά έγινε σε ποικιλία ατομικών παιχνιδιών. Ειδικότερα, οι δύο τελευταίες συνεντεύξεις ατόμων ηλικίας 28 και 25 δεν περιείχαν σχεδόν κανένα από τα παραδοσιακά τοπικά παιχνίδια. Επίσης αξίζει να σημειωθεί πως διαφορές υπήρχαν στα παιχνίδια που παιζόταν ανάμεσα στα δύο φύλα, καθώς άλλα έπαιζαν τα αγόρια και άλλα τα κορίτσια, κάτι το οποίο δεν είχα αντιληφθεί πλήρως στην πρώτη φάση της έρευνας.

Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε τα συγκεντρωτικά συμπεράσματα μας για την κάθε συνέντευξη ξεχωριστά.

1η συνέντευξη

Η συνέντευξη αυτή είναι με το μεγαλύτερο ηλικιακά άτομο με το οποίο μίλησα και έχει αρκετές διαφορές από τις υπόλοιπες συνεντεύξεις. Είναι 83 ετών, άνδρας και μεγάλωσε στον Τύρναβο Λάρισας όπου και μένει μέχρι σήμερα. Η συνέντευξη αυτή ήταν από τις πιο σύντομες διότι δυσκολευόταν να θυμηθεί πολλά πράγματα αλλά δεν είχε και πάρα πολλά να μου πει (όπως ο ίδιος μου εξέφρασε αρχικά).

Τα παιχνίδια που μου περιέγραψε είναι μέσα σε αυτά που αναφέρει ο κατάλογος των παιχνιδιών που έχω συγκεντρώσει. Βέβαια στην περιγραφή κάποιων από αυτά υπάρχουν διαφορές, αυτό μπορεί να συνέβη είτε από το πέρασμα των χρόνων είτε επειδή συνήθιζε με τους φίλους του να τα παίζουν κάπως διαφορετικά. Παραδείγματος χάρη το παιχνίδι ψηλή, μου το ανέφερε ως ψηλή γκαμιλίτσα και επίσης μου το περιέγραψε και κάπως διαφορετικά απ' ότι το είχα καταγράψει στην Α' φάση.

Μου απάντησε κατηγορηματικά στην ερώτηση αν έπαιζε σε μεικτές ομάδες λέγοντας μου πως η κλειστή κοινωνία στην οποία μεγάλωσε δεν επέτρεπε να παίζουν όλα μαζί τα παιδιά από κάποια ηλικία και μετά. Επίσης μου διαχώριζε τα παιχνίδια σε ανδρικά και γυναικεία, όπως το κουτσό π.χ. ήταν καθαρά γυναικείο παιχνίδι και ο μπίτσκας για αγόρια. Τέλος μου έκανε εντύπωση πως ακόμα και όταν τον ρώτησα για το κρυφτό και το κυνηγητό αν υπήρχαν και τότε μου είπε πως ναι αλλά τα αγόρια μεγαλώνοντας τα απέφευγαν αυτά τα παιχνίδια.

Στην ερώτηση για τα ατομικά παιχνίδια και αν υπήρχαν, περιμένοντας όμως μια αρνητική απάντηση μου είπε πως χρησιμοποιούσαν μόνο αντικείμενα της φύσης για να παίζουν και πως αυτό δεν τους στεναχωρούσε καθόλου, γιατί αυτά όπως μου είπε τα ήξεραν πολύ καλά να τα χειριστούν και τους ήταν οικεία.

Η εντύπωση που μου άφησε αυτή η συνέντευξη είναι πως εκείνη την εποχή υπήρχαν παιδιά που δεν είχαν χρόνο για πολύ παιχνίδι καθώς έπρεπε να δουλέψουν από μικροί πράγμα που μου επιβεβαίωσε ότι συνέβη και στον ίδιο. Βέβαια αυτό είχε να κάνει με την ανάγκη της κάθε οικογένειας, και όπως μου είπε και ο

συνεντευξιαζόμενος, τα κορίτσια είχαν περισσότερα χρόνια παιδικότητας και περισσότερα υλικά και τρόπους να φτιάξουν παιχνίδια (κουρέλια για κούκλες κλπ).

2η συνέντευξη

Η δεύτερη συνέντευξη έγινε με μία κυρία 80 ετών η οποία γεννήθηκε και μεγάλωσε σε χωριό της Λάρισας όπου ζει μέχρι σήμερα.

Μου έκανε αναλυτική περιγραφή το πώς έφτιαχναν τις κούκλες και τι έβαζαν σε κάθε σημείο ώστε να μην καταστρέφεται, μου διευκρίνισε πως είχαν από μία κούκλα η καθεμία και αν τους χαλούσε φτιάχνανε καινούργια καθώς από κάποιο σημείο και μετά μάθαιναν να την φτιάχνουν και μόνες τους και δεν απευθύνονταν στις μητέρες. Επίσης για να δημιουργήσουν σπίτι και φαγητό για τις κούκλες τους χρησιμοποιούσαν χώμα και πέτρες κάτι το οποίο έρχεται σε πλήρη συμφωνία με τον προηγούμενο συνεντευξιαζόμενο για χρήση αντικειμένων της φύσης.

Στην ερώτηση μου αν έπαιζε και με αγόρια μου απάντησε πως ναι καθώς είχε 3 αδερφούς αλλά περισσότερο με κορίτσια κάτι το οποίο μου προκάλεσε έκπληξη αλλά μου διευκρίνισε πως σημαντικό ρόλο έπαιζε η σύνθεση της οικογένειας. Αν δηλαδή υπήρχαν αδερφοί όπως στην δική της περίπτωση ήταν ανεκτό να παίζει κάποιες φορές σε μεικτές ομάδες και να συμμετέχει σε αγορίστικα παιχνίδια. Και σε κάθε περιγραφή ομαδικού παιχνιδιού ο αριθμός των ατόμων ήταν το λιγότερο 4, αυτό μας δείχνει την ανάγκη των παιδιών για να βρίσκονται μαζί και να μοιράζονται στιγμές.

Μέσα σε όλα τα άλλα μου αφηγήθηκε και ένα περιστατικό που αξίζει να ειπωθεί καθώς εκφράζει χαρακτηριστικά των παιδιών που υπάρχουν στις μικρές ηλικίες. Κάποια στιγμή ήρθε στα χέρια της ως δώρο ένα βραχιόλι που και αυτό ακόμα χρησιμοποιούνταν ως παιχνίδι και όχι ως κόσμημα και της το πήρε η καλύτερη της φίλη, όπως το ίδιο έκανε και με τις κούκλες. Αυτό συμβαίνει ακόμα και σήμερα γι' αυτό μπορούμε να υποθέσουμε πως δεν είχε να κάνει με την έλλειψη παιχνιδιών αλλά με την αντιζηλία μεταξύ των μικρών παιδιών. Όπως μου είπε της στοίχισε συναισθηματικά καθώς μην έχοντας την δυνατότητα να έχει συχνά έτοιμα αντικείμενα για να παίζει (χωρίς δηλαδή να χρειάζεται να τα φτιάχνει δεν μπόρεσε να το ξεχάσει μέχρι και σήμερα πόσο πολύ στεναχωρήθηκε. Και μάλιστα είχε να

αντιμετωπίσει τις επιπλήξεις και τις φωνές της οικογενείας, καθώς τότε τα παιδιά έπρεπε να είναι υπεύθυνα για τα παιχνίδια τους.

Τα παιχνίδια ρόλων ήταν καθημερινά στο παιχνίδι τους και συνήθως υποδύονταν τον ρόλο της μητέρας έχοντας ως παιδιά τις κούκλες τους. Το ίδιο και τα αγόρια που υποδύονταν διάφορα επαγγέλματα όπως βοσκός. Ενώ τα ομαδικά παιχνίδια που έπαιζαν είχαν να κάνουν πιο πολλοί με το σώμα τους, την αντοχή και την δύναμη (τραβούσαν με τα χέρια για να δουν ποιος θα νικήσει, πηδούσαν ο ένας πάνω στον άλλο και ανάλογα με το ποιος άντεχε νικούσε κλπ).

Όταν την ρώτησα για τα παιχνίδια που έπαιζαν οι αδερφοί της μου ανέφερε παιχνίδια αρκετά ριψοκίνδυνα, όπως πετροπόλεμος, σφεντόνα για να σκοτώνουν πουλιά κ.α. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι μέσω αυτών των παιχνιδιών τα αγόρια επιδείκνυαν την σκληρότητα τους και επιβάλλονταν στις εκάστοτε ομάδες που δημιουργούνταν ως δυνατοί.

Τέλος, στην συζήτηση μας αναφερθήκαμε και στο σχολείο και την ρώτησα αν υπήρχαν διαφορές στα παιχνίδια που έπαιζαν στο σχολείο με αυτά που έπαιζαν στο σπίτι και μου απάντησε πως ναι και ότι το κρυφό ήταν ένα από αυτά που δεν μπορούσαν να παίξουν όπως και με τις κούκλες, και συνηθιζόταν το κουτσό.

3η συνέντευξη

Μία αρκετά μεγάλη συνέντευξη που μου έδωσε πολλές πληροφορίες. Ο συνεντευξιαζόμενος ηλικίας 78 ετών γεννημένος στον Τύρναβο όπου ζει μέχρι και σήμερα.

Από τον κατάλογο των παιχνιδιών που είχα ήδη καταγράψει διαπίστωσα πως μέσα στην συνέντευξη υπήρχαν σχεδόν όλα. Αυτό φανερώνει μεγάλη ενεργητικότητα ως παιδί και συμμετοχή σε πολλά διαφορετικά πράγματα. Μπορούμε βέβαια να υποθέσουμε ότι σε αυτό μπορεί να συμβάλει ο τόπος κατοικίας του ατόμου και ότι συγκριτικά με την πρώτη και την δεύτερη συνέντευξη (ατόμων με μικρή ηλικιακή διαφορά) που ζούσαν σε μικρότερα χωριά είχε την ευκαιρία να γνωρίσει περισσότερα παραδοσιακά παιχνίδια.

Μου έκανε σαφές από τα πρώτα λεπτά της συνομιλίας μας πως τα ομαδικά παιχνίδια που ήταν για τα αγόρια ήταν όλα «σκληρά» όπως χαρακτηριστικά είπε. Είχαν να κάνουν με επιβολή κυριαρχίας στην γειτονιά ή στο σχολείο από ομάδες αγοριών. Έπαιζαν πετροπόλεμο για να εκφοβίζουν μικρότερες ομάδες. Λόγω του Β' πολέμου τα παιδιά αναγκάζονταν να αλλάζουν συνεχώς σχολείο και κάθε φορά στο νέο σχολείο έπρεπε να κάνουν αισθητή την παρουσία τους. Επίσης μου διευκρίνισε πως φρόντιζαν πάντα να κυκλοφορούν σε ομάδες για να μην τους βρει μόνους κάποιος από άλλες ομάδες. Έφτιαχναν σπαθιά από ξύλο, όπλα, βάζοντας ακόμα και αληθινό μπαρούτι και φρόντιζαν να έχουν πάντα στον λαιμό τους μία σφεντόνα.

Μου περιέγραψε πως στην εποχή της εφηβείας του άρχισαν να ανοίγουν κάποια μαγαζιά που πουλούσαν παιχνίδια αλλά ήταν περισσότερο για τα κορίτσια γιατί πουλούσαν πιο πολύ κούκλες. Ακόμα και τα αυτοκινητάκια όπως μου περιέγραψε τα φτιάχνανε μόνοι τους από τενεκέ και καρούλια. Οι μπάλες οι οποίες φτιάχνανε ήταν από αφρολέξ και πανιά, τρόπος πιο ανεπτυγμένος σε σχέση με τους τρόπους των προηγούμενων συνεντεύξεων που τις φτιάχνανε μόνο με κουρέλια.

Η απάντηση που μου έκανε εντύπωση ήταν στην ερώτηση για το αν υπήρχαν παιδιά που παίζαν μόνα ή όλα μαζί, μου απάντησε λοιπόν πως τίποτα τότε και κανένας δεν ήταν απομονωμένος όπως σήμερα τα παιδιά με τα κομπιούτερ. Αυτό αποδεικνύει πως οι μεγαλύτεροι άνθρωποι παρατηρούν έντονα την αλλαγή των παιδιών και την στροφή τους προς το μοναχικό παιχνίδι στην σημερινή εποχή.

Τέλος για τα παιχνίδια ρόλων μου απάντησε πως υπήρχαν και για τα αγόρια και για τα κορίτσια αλλά εκείνος δεν ασχολιόταν ιδιαίτερα με αυτά τα παιχνίδια.

4η συνέντευξη

Η τέταρτη συνέντευξη ήταν με μία κυρία 67 ετών, μεγαλωμένη σε χωριό του νομού Λάρισας και που τα τελευταία 30 χρόνια ζει στο κέντρο της πόλης της Λάρισας. Η συνέντευξη της ήταν ίσως η μεγαλύτερη από άποψη έκτασης. Μας αφηγήθηκε πολλά που είχαν να κάνουν με τα παιχνίδια που έπαιζε μικρή αλλά και πράγματα και γεγονότα από την καθημερινή της ζωή στο χωριό. Η αφήγηση της είχε ροή και μπορέσαμε να πάρουμε αρκετές πληροφορίες σχετικά με την εποχή που ήταν εκείνη μικρή.

Αρχικά από τα παιχνίδια που προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε αλλά και από την ανάλογη βιβλιογραφία μας περιέγραψε μέσα στην συζήτηση μας πολλά από αυτά, όπως την τσιλικά – τσουμάκα, την γλίστρα, το γέο βαγκέο, το περνά περνά η μέλισσα κλπ.

Και σε αυτή την συνέντευξη πήραμε θετική απάντηση σχετικά με το αν τα δύο φύλα έπαιζαν σε διαφορετικές ομάδες και διαφορετικά παιχνίδια. Κύριο χαρακτηριστικό του παιχνιδιού των κοριτσιών όπως μας είπε ήταν να υποδύονται ρόλους. Με αποτέλεσμα πολλές φορές να συμβαίνουν και ατυχήματα, καθώς μέσα στα πλαίσια του «ρόλου» έκαναν πραγματικότητα τις φανταστικές πράξεις μίας μαμάς ή μίας κομμώτριας (π.χ. η μαμά να κόψει τα μαλλιά του παιδιού της). Μέσα από αυτό καταλάβαμε ότι οι μεγάλοι δεν έθεταν όρια στο παιχνίδι των παιδιών και γνώριζαν όλοι πως επιτρέπονται τέτοια περιστατικά στα πλαίσια του παιχνιδιού, ακόμα και όταν είχε να κάνει με την περιουσία κάποιου (καταστροφή κολοκύθων για δημιουργία φαναριών).

Για έτοιμα παιχνίδια ούτε λόγος, καθώς τα έφτιαχναν μόνοι τους, ωστόσο όμως δεν είχαν και πολλά υλικά στην διάθεση τους. Με κουρέλια όπως χαρακτηριστικά μου είπε φτιάχνανε τις κούκλες τους, τα λουλούδια από τις λαγομηλιές τα κεντούσαν για να προσποιηθούν τις μοδίστρες και τα ξύλα ήταν μερικά από τα παιχνίδια τους.

Η διασκέδαση που βίωναν μεγάλη, και μου έγινε φανερό από την πρώτη της κουβέντα. Δεν ένιωσα στο ελάχιστο πως ντρεπόταν που δεν είχε παιχνίδια ή ένιωθε μειονεκτικά και όταν μιλούσε για το σήμερα λυπόταν που δεν υπάρχουν πια τα παιχνίδια που έπαιζε εκείνη.

Μεγάλη εντύπωση μου έκανε η ασφάλεια που μου είπε πως ένιωθαν οι γονείς όταν τα παιδιά λείπανε πολλές ώρες από το σπίτι, γιατί όπως μου εξήγησε ξέρανε πως κάποιος από τους γείτονες θα τους πρόσεχε και θα φρόντιζε να φάνε και να κοιμηθούνε.

Επιπλέον ήταν απόλυτη στην ερώτηση αν έπαιζε μόνη ή με φίλους πιο πολύ, καθώς και όλες οι αναφορές στα παιχνίδια εμπεριείχαν πολλά άτομα.

Τέλος κάτι που αξίζει να ειπωθεί είναι πως στην ερώτηση μου για αν την στεναχωρούσε όταν της χαλούσε κάποιο παιχνίδι π.χ. η κούκλα της μου απάντησε

αρνητικά. Δεν έχαναν ούτε τότε την όρεξη τους για να δημιουργήσουν ένα νέο παιχνίδι.

5η συνέντευξη

Η πέμπτη συνέντευξη είναι με άτομο ηλικίας 55 ετών, άνδρα όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε στον Τύρναβο και τώρα ζει στην πόλη της Λάρισας. Η συνέντευξη αυτή ήταν από τις πιο εκτενείς και μου εξασφάλισε αρκετές χρήσιμες πληροφορίες.

Αυτό που αλλάζει εντελώς με τις προηγούμενες συνεντεύξεις είναι ότι πλέον η συζήτηση για τα παιχνίδια ξεκινάει έχοντας ως δεδομένο πια την ύπαρξη των μαγαζιών με παιχνίδια και την εμφάνιση καινούργιων ομαδικών παιχνιδιών που έρχονται να κερδίσουν έδαφος σε σχέση με τα παραδοσιακά.

Μας εξηγεί εξαρχής πως μαγαζιά υπήρχαν και αρκετά, οπότε όποιος είχε την οικονομική δυνατότητα αγόραζε. Ο συνεντευξιαζόμενος συνεχίζει λέγοντας μας πως εκείνος χαρακτηριστικά με την παρέα του αγόραζε μια μπάλα για να παίζουν όλοι μαζί. Η μπάλα πλέον ήταν βιομηχανικά κατασκευασμένη οπότε τα παιδιά μπορούσαν να επενδύσουν περισσότερο στα παιχνίδια με μπάλα. Μας εξηγεί πως το ποδόσφαιρο, το μπάσκετ και το βόλεϊ ήταν αγαπημένα παιχνίδια ειδικά στο σχολείο που είχαν την επιτήρηση των γυμναστών. Βέβαια στις περιγραφές του υπάρχουν πολλά από τα υπόλοιπα παραδοσιακά παιχνίδια που έχουμε ήδη καταγράψει και παρουσιάσει παραπάνω αλλά μας διευκρίνισε πως αυτά τα έπαιζαν κυρίως στις γειτονιές.

Όσον αφορά το συναισθηματικό δέσιμο με τα παιχνίδια η απάντηση του ήταν θετική, καθώς όπως μας εξήγησε αν μια μπάλα που μόλις αγόραζαν χάλαγε εξαιτίας των δύσκολων συνθηκών (ανωμαλία εδάφους, έλλειψη χόρτου στις αλάνες) υπήρχε απογοήτευση και δυσαρέσκεια καθώς δεν ήταν ότι πιο εύκολο να αγοράσουν καινούργια.

Στην αφήγηση του συνεντευξιαζόμενου συναντάμε και εδώ κατασκευή παιχνιδιών από τα ίδια τα παιδιά όπως αυτοκινητάκια και καρότσια από κορμούς δέντρων επειδή δεν μπορούσαν να τα αγοράσουν. Ποδήλατα με το πέρασμα των χρόνων βλέπουμε ότι είχαν όλες οι οικογένειες πλέον αλλά, μπορούσαν τα παιδιά να

τα πάρουν μόνο όταν ήταν ελεύθερα. Συναντάμε και σε αυτή την γενιά επικίνδυνα παιχνίδια όπως ξύλινα σπαθιά, τοξομαχίες, πετροπόλεμο κλπ

Τέλος συναντάμε σε αυτή την συνέντευξη περισσότερα ατομικά παιχνίδια πλέον και για τα αγόρια, όπως έτοιμα αυτοκινητάκια και στρατιωτάκια. Που όμως δεν στερούν την φαντασία των παιδιών αλλά λειτουργούν ως επιπλέον παιχνίδια.

6η συνέντευξη

Στην επόμενη συνέντευξη, η συνεντευξιαζόμενη ηλικίας 38 ετών γεννήθηκε και ζει στην πόλη της Λάρισας.

Πλέον στην αφήγηση δεν συναντάμε κατασκευή παιχνιδιών από τα παιδιά καθώς όπως μας λέει η συνεντευξιαζόμενη τα μαγαζιά με παιχνίδια ήταν πολλά και τα παιδιά είχαν την δυνατότητα να αγοράζουν πολλά πράγματα, τα κορίτσια όχι μόνο κούκλες, αλλά και καροτσάκια, ρούχα, και εξοπλισμό για τις κούκλες, τα αγόρια από την άλλη αυτοκινητάκια, όπλα πλαστικά και σιδερένια, στρατιωτάκια, μπάλες κλπ. Μάλιστα οι κούκλες πλέον ήταν παραπάνω από μία για κάθε κορίτσι και πλέον κυκλοφορούσαν με την γνωστή επωνυμία που υπάρχει μέχρι και σήμερα.

Το ποδήλατο όπως μας εξηγεί δεν ήταν πλέον προνόμιο αλλά κλασικό παιχνίδι από πολύ μικρές ηλικίες. Φυσικά τα παραδοσιακά παιχνίδια δεν έλειπαν ούτε σε αυτή την συνέντευξη. Όπως χαρακτηριστικά μας είπε μέχρι την ηλικία 10-12 ετών στις γειτονιές υπήρχε άπλετο χώρος για να παίζουνε.

Επίσης οι παρέες μας περιέγραψε ότι ήταν περισσότερο μεικτές (σε σχέση και με τις προηγούμενες συνεντεύξεις) και μάλιστα η συνεντευξιαζόμενη εξαιτίας των πολλών αγοριών στην γειτονιά συμμετείχε όπως μας είπε περισσότερο σε αγορίστικα παιχνίδια, όπως κυνηγητό, σκλαβάκια, στρατιωτάκια ακούνητα, κλπ.

Τέλος στην ερώτησή μου για το κατά πόσο υπήρχε συναισθηματικό δέσιμο με τα παιχνίδια μου εξήγησε ότι παρότι υπήρχαν παραπάνω από μία κούκλες σε κάθε κοριτσίστικο δωμάτιο αυτό δεν σήμαινε ότι μπορούσαν να μην νοιάζονται για το αν θα του χαλάσει, τις πρόσεχαν ιδιαίτερα και όπως χαρακτηριστικά μου είπε τις έπλεναν (τις κούκλες) σε μία λεκάνη ώστε να μένουν καθαρές και περιποιημένες.

Εννοείται πως για το συναισθηματικό δέσιμο με το εκάστοτε παιχνίδι είχε να κάνει και με το ποιος το δώριζε.

7η συνέντευξη

Στην έβδομη συνέντευξη η συνεντευξιαζόμενη τελευταία από τα πέντε παιδιά της οικογένειας της και σε ηλικία 28 ετών, γεννημένη στην Λάρισα όπου ζει μέχρι σήμερα μας μίλησε για τα παιδικά της χρόνια και τα παιχνίδια που έπαιζε μικρή.

Σε αυτή την συνέντευξη συναντάμε κάτι που στις υπόλοιπες συνεντεύξεις δεν υπήρχε και που δεν το αναμέναμε. Όταν ρώτησα την συνεντευξιαζόμενη με τι ατομικά παιχνίδια έπαιζε μας αποκρίθηκε πως δεν είχε δικά της παιχνίδια καθώς έπαιρνε τα παιχνίδια των μεγαλύτερων αδερφών της όταν δεν τα ήθελαν πια ή τα δανείζονταν για λίγο. Αυτό της στοίχιζε συναισθηματικά καθώς δεν της δινόταν η ευκαιρία να δεθεί με ένα παιχνίδι. Η μόνη φορά που μπόρεσε να έχει κάτι ξεχωριστό ήταν όταν η μητέρα της, της χάρισε ένα λαχανόπαιδο (η νέα μόδα εκείνης της εποχής, όπου όλα τα μικρά κοριτσάκια είχαν κούκλες που αναπαριστούσαν μικρά παιδιά ή μωρά και τα έπαιρναν για να τα φρόντιζαν σαν δικά τους παιδιά).

Τα παραδοσιακά παιχνίδια που συγκεντρώσαμε στην Α' φάση σχεδόν λείπουν από τις περιγραφές των ομαδικών παιχνιδιών που έπαιζε μικρή. Στο σχολείο όπως μας είπε μπορούσαν να παίζουν συγκεκριμένα παιχνίδια εξαιτίας της επιτήρησης της γυμνάστριας, μπάσκετ, βόλεϊ κλπ. Κάτι που συναντήσαμε και στις δύο προηγούμενες συνεντεύξεις. Εκτός από αυτά μου ανέφερε και 3-4 άλλα παιχνίδια τα οποία είναι γνωστά ακόμα και σήμερα και τα έπαιζαν στον ελεύθερο τους χρόνο στις γειτονιές αλλά συγκεκριμένες ώρες. Κάτι το οποίο επίσης συναντάμε πρώτη φορά στις συνεντεύξεις καθώς όλοι οι προηγούμενοι συνεντευξιαζόμενοι μας έλεγαν με περισσή χαρά ότι μπορούσαν να παίζουν όλη μέρα και δεν είχαν να φοβηθούν ούτε παρατηρήσεις, ούτε τα αυτοκίνητα, καθώς υπήρχαν και πολλοί χώροι για παιχνίδι. Στην παρούσα συνομιλία έχουμε σιγά σιγά και την εμφάνιση του φαινομένου των παιδιών στα σπίτια. Η ίδια μας είπε πως οι γονείς της είχαν φροντίσει να δημιουργήσουν μια παιδική χαρά στο πίσω μέρος του σπιτιού στην αυλή για να παίζει με τα αδέρφια της και να καλούν και φίλους. Όμως σχετικά με αυτό μου δήλωσε πως

δεν της άρεσε καθόλου το μοναχικό παιχνίδι και ότι προτιμούσε ακόμα και αν ήταν στο σπίτι της να είναι με τις φίλες της.

Οι ομάδες στις οποίες συμμετείχε στο παιχνίδι ήταν μεικτές αν και οι αναμνήσεις της από την συμπεριφορά των αγοριών ήταν ότι της φερόταν επιθετικά.

Η δημιουργία παιχνιδιών πλέον σε αυτή την γενιά έχει την μορφή μόνο ως κατασκευή στα πλαίσια του μαθήματος των καλλιτεχνικών στο σχολείο. Η συνεντευξιαζόμενη πίστευε ότι αυτό είχε να κάνει με το ότι δεν της έλειπαν παιχνίδια ώστε να αναγκαστεί να δημιουργήσει και πως δεν τα κατάφερνε πολύ καλά με αποτέλεσμα να βαριέται την όλη διαδικασία, την οποία όμως χαρακτήρισε πολύ δημιουργική για τα παιδιά.

Τέλος συνηθισμένο παιχνίδι ήταν το παιχνίδι ρόλων, όπου όμως τον εξέλιξαν και σαν μικρό θεατράκι. Συνάθροιση 4-5 κοριτσιών που φορούσαν ρούχα των γονιών τους, περούκες και οτιδήποτε άλλο τους βοηθούσε να δώσουν μορφή στο χαρακτήρα που είχαν φανταστεί και έβγαιναν στην γειτονιά και παίζανε, βάζοντας πολλές φορές και τους γείτονες στην όλη διαδικασία.

8η συνέντευξη

Η όγδοη και τελευταία από τις συνεντεύξεις είναι με το πιο μικρό ηλικιακά άτομο, 25 ετών που γεννήθηκε και μεγάλωσε στην πόλη της Λάρισας. Αυτό εκ των πραγμάτων μας ωθεί στο να κάνουμε την υπόθεση πως οι ευκαιρίες για παιχνίδι στις γειτονιές δεν ήταν πολλές.

Παρ' όλα αυτά μας είπε πως του άρεσε εξίσου να παίζει ομαδικά παιχνίδια και ατομικά καθώς από ατομικά διέθετε ποικιλία και ποσότητα. Βέβαια μας διευκρίνισε πως ποτέ δεν του άρεσε το μοναχικό παιχνίδι και πάντοτε αναζητούσε να βρίσκεται με άλλα παιδιά. Οι ομάδες με τις οποίες έπαιζε ήταν κυρίως μεικτές καθώς όπως μας εξήγησε μόνο το ποδόσφαιρο ήταν αφιερωμένο στους αγόρια.

Ο υπολογιστής υπάρχει μόνο σε αυτή την συνέντευξη καθώς μας είπε ο συνεντευξιαζόμενος πως από στα τέλη δημοτικού προς γυμνάσιο απέκτησε και ότι από τότε αφιερώνει ώρες και μας τόνισε πως πιστεύει πως ο υπολογιστής μείωσε τις ώρες παιχνιδιού του αλλά χωρίς αυτό να σημαίνει ότι άλλαξε κάτι ριζικά την ζωή

του. Μάλιστα τον λυπεί το γεγονός που βλέπει σήμερα τα net café γεμάτα από παιδιά δημοτικού και γυμνασίου να παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια και όχι ομαδικά.

Στο σχολείο έπαιζε συνήθως αυτά τα παιχνίδια που επιτρεπόταν στα πλαίσια της γυμναστικής, καθώς τα διαλείμματα δεν ήταν αρκετά σε ώρα για παιχνίδι.

Επίσης την ερώτηση για το αν έχει κατασκευάσει ποτέ κάποιο παιχνίδι, την εισέπραξε ως ερώτηση για κατασκευή παιχνιδιού που να προβλέπεται από την συσκευασία του, π.χ. τουβλάκια και μου απάντησε θετικά.

Σημαντική ήταν η αναφορά του συνεντευξιαζόμενου στην αναγκαιότητα των κανόνων στα παιχνίδια οποιουδήποτε είδους, ομαδικά, επιτραπέζια, και πως τους τηρούσαν όλοι διότι χωρίς αυτούς δεν μπορεί να υφίσταται και το παιχνίδι.

Τέλος, στην ερώτηση μου για το κατά πόσο προλάβαινε να δεθεί συναισθηματικά με κάποιο παιχνίδι, η απάντηση μάλλον προδίδει την ποσότητα των ατομικών παιχνιδιών που είχε. Μου απάντησε λοιπόν πως δεν στεναχωριόταν διότι πήγαινε και έπαιρνε ένα άλλο και πως θεωρεί πως δεν ήταν προσωπική συμπεριφορά αλλά γενική καθώς σύμφωνα με την άποψη του τα παιδιά δεν δίνουν σημασία στα παιχνίδια για πολύ και αναζητούν την αντικατάστασή τους.

Συμπερασματικά, η αντίθεση με το σήμερα μεγάλη, καθώς τα λιγοστά παιχνίδια αλλά από την άλλη η μεγάλη δημιουργικότητα και η φαντασία δεν μοιάζουν σε τίποτα με την πληθώρα των υλικών που έχουν σήμερα τα παιδιά. Ένα συνολικό σχόλιο που θα μπορούσε να γίνει για τις συνεντεύξεις είναι πως οι ομοιότητες των πρώτων τεσσάρων συνεντεύξεων (όπου και οι συνεντευξιαζόμενοι ήταν κοντά ηλικιακά) ήταν στην κατασκευή των παιχνιδιών από τα ίδια τα παιδιά, στην έλλειψη μαγαζιών με παιχνίδια, στον διαχωρισμό αγορίστικων και κοριτσίστικων παιχνιδιών όπως και στις ομάδες που οργάνωναν τα παιδιά για να παίζουν ήταν χωρισμένες φυλετικά, στο συναισθηματικό δέσιμο των παιδιών με τα αντικείμενα, στην ελευθερία από πλευράς γονέων και στην πολύωρη ενασχόληση τους με το παιχνίδι καθώς η πληθώρα διαθέσιμων χώρων στις γειτονιές το επέτρεπε. Οι υπόλοιπες τρεις συνεντεύξεις εμφανίζουν και αυτές με την σειρά τους κάποιες ομοιότητες μεταξύ τους όπως η εμφάνιση πολλών ατομικών παιχνιδιών, η δημιουργία μαγαζιών αποκλειστικά για παιχνίδια, η δημιουργία ολοένα και περισσότερων μεικτών ομάδων, η μείωση συναισθηματικού δεσίματος με τα παιχνίδια, η ανοδική

εμφάνιση παιχνιδιών με κύριο χαρακτηριστικό την μπάλα (ποδόσφαιρο κλπ) και η αντικατάσταση παιχνιδιών από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Ωστόσο υπάρχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία τα εντοπίζουμε και στις οκτώ συνεντεύξεις και αυτά είναι: η όρεξη των παιδιών για παιχνίδι (όποια μορφή και αν έχει), η ανάγκη για ομαδικές δραστηριότητες και όχι τόσο ατομικές και τέλος η ύπαρξη (με διαφορετική συχνότητα στην κάθε συνέντευξη) των παραδοσιακών παιχνιδιών.

5.3 Γ' ΦΑΣΗ: Ερωτηματολόγια σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών για τα παραδοσιακά παιχνίδια

Στην Γ' φάση της έρευνας, στα ερωτηματολόγια τα οποία χορηγήσαμε σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών, εισπράξαμε αποδοχή και μεγάλη συμμετοχή. Τα παιδιά στα οποία απευθυνθήκαμε πιστεύαμε πως δεν θα μας απαντούσαν στην ερώτηση σχετικά με τα παραδοσιακά τοπικά παιχνίδια διότι δεν θα τα γνώριζαν. Οι ενδοιασμοί μας όμως δεν επαληθεύτηκαν καθώς τα παιδιά όχι μόνο μας απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις αλλά τις περισσότερες φορές αιτιολογούσαν και τις απαντήσεις τους. Τα παιδιά των επαρχιακών περιοχών με αυτά του κέντρου είχαν αρκετές διαφορές ακόμη και στην σημερινή εποχή που η διαφήμιση και τα ΜΜΕ έχουν εντυπώσει μια νέα νοοτροπία στην σκέψη των ανθρώπων αρκετά σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές.

Σχετικά με την λίστα που τους δόθηκε για να κυκλώσουν ποια παραδοσιακά παιχνίδια γνωρίζουν τα ποσοστά των αποτελεσμάτων ήταν κατατοπιστικά καθώς μαρτυρούν την διαφορετική αντιμετώπιση των παιδιών στην παράδοση. Γεγονός που δηλώνει περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως η αντιμετώπιση της οικογένειας, σχολείου αλλά και της ίδιας της κοινωνίας που ανάλογα με το γεωγραφικό μέρος επιτρέπει ή όχι να εξαφανιστούν τα παραδοσιακά στοιχεία ακόμα και αν μιλάμε για τα παιχνίδια. Συγκεκριμένα τα παιδιά από επαρχιακές περιοχές απάντησαν με μεγαλύτερα ποσοστά γνώσης παραδοσιακών παιχνιδιών σε σχέση με τα παιδιά της πόλης της Λάρισας των οποίων ο μέσος όρος ήταν ότι γνώριζαν μόλις 4 από τα 24 παραδοσιακά παιχνίδια.

Στην δεύτερη ερώτηση σχετικά με την κατασκευή παιχνιδιών παρατηρήσαμε πως και σε αυτό προηγούνται σε ποσοστό θετικής απάντησης τα παιδιά από επαρχιακές περιοχές.

Στην τρίτη ερώτηση για το αγαπημένο συναισθηματικά παιχνίδια οι όροι αντιστρέφονται και παρατηρούμε τον διπλάσιο αριθμό παιδιών που δήλωσαν ότι έχουν αγαπημένο παιχνίδι (είτε ομαδικό είτε ατομικό) στην πόλη της Λάρισας από αυτά των επαρχιακών περιοχών.

Σημαντικά και μη αναμενόμενα αποτελέσματα πήραμε από την τέταρτη ερώτηση σχετικά με τους αν επιθυμούν οι ερωτηθέντες περισσότερους χώρους για παιχνίδι. Περιμέναμε πως η απάντηση θα ήταν θετική ανεξαρτήτου γεωγραφικής θέσης, παρ' όλα αυτά όμως αρκετά παιδιά των επαρχιακών περιοχών απάντησαν αρνητικά με αιτιολόγηση την ήδη ύπαρξη ανάλογων χώρων. Με τον ίδιο τρόπο απάντησαν και τα παιδιά της πόλης της Λάρισας με όμως μικρότερα ποσοστά αρνητικής απάντησης.

Στην πέμπτη ερώτηση τα αποτελέσματα ίσως μας δίνουν δείγματα των επιπτώσεων των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και υπολογιστή στην καθημερινότητα των παιδιών και των εφήβων αλλά και την αντικατάσταση των ομαδικών παιχνιδιών με ατομικά. Έξι από τα παιδιά των επαρχιακών περιοχών απάντησαν ότι προτιμούν να παίζουν και γενικά να περνούν χρόνο μόνοι τους, ενώ στα παιδιά της πόλης της Λάρισας συγκεντρώσαμε από τις απαντήσεις τον διπλάσιο αριθμό παιδιών.

Σημαντική ερώτηση του ερωτηματολογίου και τελευταία ήταν σχετικά με την χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και την αλλαγή που έχει προκαλέσει στην ζωή των παιδιών σχετικά με τα παιχνίδια. Χωρίς να απορρίπτουμε την χρησιμότητα του υπολογιστή οι απαντήσεις των παιδιών ήταν αποκαρδιωτικές καθώς λάβαμε και ως απάντηση το 100% από το δείγμα των παιδιών της πόλης της Λάρισας. Στις επαρχιακές περιοχές τα ποσοστά αντικατάστασης ήταν λίγο χαμηλότερα.

Συνοψίζοντας, συνολικά στα ερωτηματολόγια όλων των περιοχών παρατηρήσαμε πως τα παιδιά που δήλωναν ότι επιλέγουν να μένουν μόνοι τους τις περισσότερες ώρες είχαν μεγαλύτερα ποσοστά αντικατάστασης των παιχνιδιών από τους υπολογιστές και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση για συναισθηματικά αγαπημένο παιχνίδι. Ενώ τα παιδιά που ήταν θετικά

στην παρέα των φίλων είχαν και θετικές απαντήσεις και στην δημιουργία περισσότερων χώρων για παιχνίδι αλλά και στο συναισθηματικά αγαπημένο παιχνίδι. Τέλος παρατηρήσαμε πως τα παιδιά που γνώριζαν αρκετά έως πολλά από τα παραδοσιακά παιχνίδια ήταν αυτά που είχαν επιχειρήσει να κατασκευάσουν μόνα τους το δικό τους παιχνίδι.

Η όλη πορεία της έρευνας μας απέδειξε πως όντως τα παραδοσιακά παιχνίδια έχουν ελαττωθεί σε σημαντικά μεγάλο ποσοστό, αλλά όχι πλήρως. Αυτό μας δίνει την δυνατότητα να δημιουργήσουμε από την αρχή συνδετικούς κρίκους με την παράδοση. Την δουλειά αυτή μπορούν να την αναλάβουν τα σχολεία με τους εκπαιδευτικούς αλλά και οι γονείς. Τα παιδιά, ειδικά στην προσχολική ηλικία, είναι έτοιμα να δεχθούν την αλλαγή και μέσα τους αποζητούν την πραγματική εμπλοκή με το παιχνίδι, να το δημιουργήσουν τα ίδια -είτε όσον αφορά την υλική μορφή ενός παιχνιδιού είτε να επινοήσουν ένα νέο ομαδικό παιχνίδι- και να παίξουν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συνοψίζοντας και ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, θα ήταν χρήσιμο να καταγράψω τα συνολικά συμπεράσματα μου.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας παρατίθενται το θεωρητικό υπόβαθρο της στο οποίο στηρίχθηκα και λειτούργησε ως θεμέλιο για την πραγματοποίηση της έρευνας. Οι διάφορες θεωρίες για το παιχνίδι, οι κατηγοριοποιήσεις του αλλά και οι αποκλίσεις που προκύπτουν ανάλογα με την ηλικιακή εξέλιξη του ατόμου ή με το φύλο του με βοήθησαν στο να μπορέσω να αποσαφηνίσω με μεγαλύτερη ευκολία τα αποτελέσματα τα οποία συγκέντρωσα από τις τρεις φάσεις της έρευνας. Το σημαντικότερο που αποκόμισα από το θεωρητικό μέρος της εργασίας είναι η σημαντικότητα του παιχνιδιού στην πολύπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και ότι αποτελεί πηγή έκφρασης για μεγάλο μέρος της ζωής του.

Τα υπόλοιπα τέσσερα κεφάλαια της εργασίας πραγματεύονται το ερευνητικό μέρος το οποίο πραγματοποίησα σε τρεις φάσεις: Α' την καταγραφή παραδοσιακών παιχνιδιών του νομού Λάρισας, Β' συνεντεύξεις ατόμων διαφόρων ηλικιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια και Γ' ερωτηματολόγια σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών. Ήταν μια αρκετά απαιτητική διαδικασία η οποία χρειαζόταν συνδυασμό δεδομένων και τη λεπτομερή παρατήρηση τους. Έχοντας καταγράψει και την συζήτηση των αποτελεσμάτων σχετικά με τις τρεις φάσεις της έρευνας κατέληξα πως το κάθε στάδιο ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με το άλλο. Τις συνεντεύξεις τις μελέτησα και συνέκρινα τα αποτελέσματα τους σε σχέση με τα παραδοσιακά παιχνίδια που ήδη είχα βρει στην πρώτη φάση, με παρόμοιο τρόπο και τα ερωτηματολόγια αναλύθηκαν σε σχέση με την Α' φάση (καταγραφή παραδοσιακών παιχνιδιών) και την Β' φάση (συνεντεύξεις των μεγαλύτερων ηλικιών).

Συγκεκριμένα διαπίστωσα μία αισθητή μείωση του ενδιαφέροντος των σημερινών παιδιών για τα παραδοσιακά παιχνίδια σε σχέση με τους μεγαλύτερους ηλικιακά ανθρώπους και αυτό συνδέεται με την πληθώρα υλικών αντικειμένων, πολυκαταστημάτων με παιχνίδια (που υπάρχουν στην σημερινή εποχή) και φυσικά την έντονη εισβολή του ηλεκτρονικού υπολογιστή στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Ωστόσο πιστεύω (πράγμα που φάνηκε και από τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων) πως τα σημερινά παιδιά αποζητούν την δημιουργία περισσότερων

χώρων για παιχνίδι και την αύξηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των συνομήλικων, όπως γινόταν τα παλαιότερα χρόνια (αποτελέσματα συνεντεύξεων).

Η έλλειψη γνώσης των παραδοσιακών παιχνιδιών στους νέους αποτελεί κίνητρο για δραστηριοποίηση όλων μας με μοναδικό στόχο την σύνδεση του κλασικού- παραδοσιακού παιχνιδιού με το σύγχρονο. Οι γενιές που έπονται οφείλουν, για την συνέχιση των παραδοσιακών στοιχείων του πολιτισμού μας, να ενδιαφέρονται για καθετί που εμπεριέχει οτιδήποτε ιστορικό και μας μεταφέρει πληροφορίες από το «χθες». Από την άλλη και οι προηγούμενες γενιές οφείλουν να μεταφέρουν τις πληροφορίες και τις γνώσεις τους και όχι μόνο να αρκούνται στην παρατήρηση της παρακμής της σημερινής κοινωνίας.

Τα παραδοσιακά παιχνίδια δεν αποτελούν μόνο την ψυχαγωγία των παιδιών των παλιότερων χρόνων αλλά μας μαρτυρούν πληροφορίες για την καθημερινή ζωή, τις συνήθειες και τις προτιμήσεις των παιδιών αλλά και την σχέση που είχαν μεταξύ τους τα παιδιά αλλά και με το γύρω περιβάλλον (κοινωνικό και φυσικό). Γνωρίζοντας τις ρίζες μας όλοι μπορούμε να πορευτούμε με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στην αλλοτριωμένη από άποψη ηθικών αξιών κοινωνία και στον υλικό καταναλωτισμό που διέπει κάθε δραστηριότητα μας.

Εάν και εφόσον λοιπόν τα παιδιά αποκτήσουν μία πιο στενή επαφή με το παραδοσιακό και συγκεκριμένα με τα παραδοσιακά παιχνίδια, θα δημιουργήσουν καλύτερες σχέσεις με τους συνομήλικους τους (καθ' ότι από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώσαμε πως τα παραδοσιακά παιχνίδια είχαν ως απαραίτητη προϋπόθεση την ύπαρξη μεγάλων ομάδων, οι οποίες στηριζόταν στην εμπιστοσύνη και στην αλληλεγγύη), θα αποκτήσουν ξανά μεγαλύτερη επαφή με την φύση και την αλληλεπίδραση με αυτή (καθώς τα παραδοσιακά παιχνίδια απαιτούσαν εξωτερικούς χώρους κοντά στην φύση) και θα αντισταθούν στην αλόγιστη αγορά συνεχώς καινούργιων ατομικών παιχνιδιών ή στην πολύωρη έκθεση στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και στα ηλεκτρονικά παιχνίδια ψάχνοντας εικονικούς φίλους (καθώς το σημαντικότερο που μένει από τις συνεντεύξεις που πήραμε για τα παραδοσιακά παιχνίδια είναι η επιθυμία των παλιότερων παιδιών για εμπλοκή στην δημιουργία των παιχνιδιών, πράγμα που σημαίνει μεγαλύτερη συναισθηματική ανάμειξη με το αντικείμενο και τους συνομήλικους).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bandura A., (1963) *Social learning and personality development* / Albert Bandura, Richard H. Walters Δημοσίευση: New York Chicago: Holt, Rinehart and Winston, 1963
- Brostrom, S., (2001), Οι νηπιαγωγοί και τα πεντάχρονα παιδιά παίζουν μαζί, σελ. 271-300 στο Αυγητίδου Σ. (επιλ.) *Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: εκδ. Τυπωθήτω.
- Cole, M. & Cole, R., (2002), *Η ανάπτυξη των παιδιών*, Αθήνα: Εκδ. Τυπωθήτω.
- Garvey, C., (1990), *Το παιχνίδι: η επίδραση στην εξέλιξη του παιδιού*. Αθήνα: Κουτσομπός Α.Ε.
- Geldard David & Geldard K., (2009), *Η συμβουλευτική ψυχολογία στα παιδιά*. Αθήνα: Εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
- Hayes, N., (1998), *Εισαγωγή στην ψυχολογία, 'Βασικά εγχειρίδια ψυχολογικής γνώσης'*, Αθήνα: «Ελληνικά Γράμματα».
- Huizinga. J., (1989), *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι* (μτφ. Ροζάνης, Σ., Λυκιαρδόπουλος), Αθήνα: Γνώση.
- Klein, M., (1975), *The writings of Melanie Klein*, London: Hogarth.
- Smith, P., (2001), Το παιχνίδι και οι χρήσεις του παιχνιδιού, σελ. 203-228 στο Αυγητίδου Σοφία (επιμ.), *Το παιχνίδι, Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Εκδ. Τυπωθήτω.
- Vygotsky L.S., (1997), *Νους στην κοινωνία*, (μτφ. Μπίμπου Α. Βοσνιάδου Σ.), Αθήνα: Gutenberg.
- Wood, E. & Bennett, N., (2001). Οι θεωρίες των εκπαιδευτικών για το παιχνίδι. Κονστρουκτιβισμός ή Κοινωνικός Κονστρουκτιβισμός, σελ. 301-328 στο Αυγητίδου Σοφία (επιμ.), *Το παιχνίδι, Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Εκδ. Τυπωθήτω.
- Αντωνιάδης, Α., (1994). *Το παιχνίδι*, University Studio Press: Θεσσαλονίκη.

Αυγητίδου, Σ., (2001) *Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*, (μτφ. Ά. Γολέμη), Αθήνα: Εκδ. Τυπωθήτω.

Γερμανός, Δ., (1998). *Χώρος και Διαδικασίες Αγωγής : η παιδαγωγική ποιότητα του χώρου*, 'Παιδαγωγική Σειρά', Αθήνα: Εκδ. Gutenberg.

Γέρου, Θ., (1984), *Το συμβολικό παιχνίδι*, Αθήνα: Δίπτυχο.

Γκουγκούλη Κ., (2000), *Παιδί και Παιχνίδι στην Νεοελληνική κοινωνία (19^{ος} – 20^{ος} αιώνας)*, Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτη.

Διαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός νηπιαγωγού*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Δεληγιάννη, Β. & Ζιώγου, Σ., (1994) *Εκπαίδευση και φύλο*, Θεσσαλονίκη: Εκδ. Βάνιας.

Διαδίκτυο: Πρόγραμμα αγωγής υγείας 4^{ου} γυμνασίου Κοζάνης, (n.koz.sch.gr/sub4agogi_paixnidi.htm).

Διαδίκτυο: Virtual School: The Sciences of education online, τόμος 2, τεύχος 1 Κοτσακώστα Μ., Καρανταΐδου Στ., Μιχαλόπουλος Γ., Σωμαράκης Σ. (2000) (<http://virtualschool.web.auth.gr/2.1/Praxis/Kotsakosta.html>).

Διαδίκτυο: Κουτούκη, Η., () *Παιδί και Παιχνίδι* (<http://www.baby.gr/index.cfm/doc/181/cat/16>).

Κακανά, Δ., *Χώρος και φύλο: στερεότυπα για το ρόλο των δύο φύλων μέσα από τη χρήση του χώρου στο νηπιαγωγείο, στο Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, τεύχος 36, σελ. 44.

Κιτσαράς, Δ. Γ (1991). *Εισαγωγή στην Προσχολική Παιδαγωγική*, Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση.

Κοντογιάννη. Άλ., (2000), *Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Μαραγκουδάκη, Ε., (1995), *Εκπαίδευση και διάκριση των φύλων, Παιδικά αναγνώσματα στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα: Εκδ. Οδυσσέας.

Ματσαγγούρας, Η., (1982), *Ψυχοπαιδαγωγικά θέματα προδημοτικής και πρωτοδημοτικής αγωγής*, Αθήνα: Εκδ. Φελέκη.

Ματσαγγούρας, Η., (1999), *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας*, Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρη.

Νάκου, Ειρ., (2001), *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*, Αθήνα: Εκδ. Νήσος.

Πανταζής, Σ. (1997). *Η Παιδαγωγική και το Παιχνίδι – Αντικείμενο στο Χώρο του Νηπιαγωγείου*, Αθήνα: Gutenberg.

Παπαδόπουλος, Ν., (1991), *Ψυχολογία: Σύγχρονα θέματα: σπουδές, εφαρμογές, κοινωνικοποίηση, παιχνίδι, μάθηση, επιθετικότητα, ωριμότητα, κληρονομικότητα, περιβάλλον, προσωπικότητα, εφηβεία, πειθαρχία, αυτοχειρία, ναρκωτικά*, Εκδ.3^η, Αθήνα: (Χ.Ο.).

Τσιαντζή, Σ. Μ., (1996) *Αγωγή της προσχολικής ηλικίας 'Παιδαγωγική σειρά'* Αθήνα: Εκδ. Gutenberg.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ

Συνέντευξη: 1

Ετών: 83

1. Ε: Πόσο χρονών είστε?
2. Σ: 83
3. Ε: Θέλω να σας ρωτήσω για τα παιχνίδια που παίζατε μικρός. Θέλω να μου πείτε παιχνίδια ως αντικείμενα είχατε?
4. Σ: Όχι
5. Ε: Ούτε στρατιωτάκια ούτε τίποτα?
6. Σ: Τίποτα , τίποτα όλο πρακτικά.
7. Ε: Δηλαδή?
8. Σ: Παίζαμε τα σένγκια, τα σένγκια ήταν τα κότσια από τα πρόβατα, τα φτιάχναμε σένγκια και παίζαμε με αυτά.
9. Ε: Οπότε χρησιμοποιούσατε από την φύση πράγματα για να παίζετε?
10. Σ: Ναι, ναι, από την φύση.
11. Ε: Μπάλα είχατε?
12. Σ: Όχι, παίζαμε έναν άλλο που το λέγαμε μπίτσκα φτιάχναμε ένα σόϊρα (γούρνα) μεγάλο και είχαμε τα ξύλα και βαρούσαμε ένα παλιοτενεκέ τον μαζεύαμε ρολό και παίζαμε μ' αυτό.
13. Ε: Το κρυφτό, το κυνηγητό αυτά τα παίζατε?
14. Σ: Βέβαια, τα παίζαμε και αυτά αλλά συνήθως τα αγόρια μεγαλώνοντας τα απέφευγαν αυτά.
15. Ε: Ναι, πόλεμο και τέτοια παίζατε?
16. Σ: Παίζαμε πόλεμο.
17. Ε: Χωριζόσασταν σε ομάδες?
18. Σ: Πετροπόλεμο κιόλας, με πέτρες, τραβούσαμε πέτρες.
19. Ε: Πάλι δηλαδή με πράγματα από την φύση? Με τις πέτρες δηλαδή. Μάλιστα, ποδόσφαιρο?
20. Σ: Ποδόσφαιρο όχι, όταν ήμουν παιδί εγώ δεν ασχολιόταν ο κόσμος με το ποδόσφαιρο, μιλάω για πολύ νέα χρόνια.
21. Ε: Κανένα άλλο παιχνίδι που παίζατε να μου πείτε.
22. Σ: Δεν είχαμε τίποτα άλλο κορίτσι μου μόνο πρακτικά είχαμε.
23. Ε: Τα κορίτσια? Η αδερφή σας?

24. Σ: Τα κορίτσια έπαιζαν κουτσό, με κούκλες, πρακτικές κούκλες.
25. Ε: Οι ίδιες της έφτιαχναν αυτές?
26. Σ: Ναι, και έφτιαχναν και τόπες μικρές με νήματα, νήματα κουβαράκι και το έλεγαν τόπα δηλαδή δεν είχαν άλλο τίποτα να παίζουν.
27. Ε: Παίζατε αγόρια κορίτσια? Ή μόνο αγόρια?
28. Σ: Μπαα, τότε δεν ανακατευόμασταν κορίτσια με παιδιά.
29. Ε: Μάλιστα, κανένα άλλο παιχνίδι που να μην υπάρχει σήμερα και να το παίζατε τότε?
30. Σ: Ψηλή γκαμιλίτσα, σκαμνάκια, γονατίσαμε και πηδούσαν τα παιδιά ο ένας πάνω από τον άλλο.
31. Ε: Α, όπως είναι η μακριά γαϊδούρα?
32. Σ: Όχι.
33. Ε: Πως ήταν?
34. Σ: Ένας εδώ γονατίζε, άμα ήμασταν πέντε ο άλλος ήταν πιο πέρα 3 μέτρα, ο άλλος πιο πέρα, ρίχνονταν τον πρώτο, τον δεύτερο, τον τρίτο, και άμα δεν μπορούσε να πηδήσει τον τέταρτο έχανε.
35. Ε: Α, μάλιστα. Έπρεπε να τους πηδάει με την σειρά?
36. Σ: Έπρεπε να τους πηδάει με την σειρά.
37. Ε: Σαν εμπόδια?
38. Σ: Ναι, και η ψηλή γκαμιλίτσα καθόμασταν τέσσερεις και αγκαλιαζόμασταν έτσι.. (μου δείχνει) και ένας φύλαγε με το λουρί. Η άλλη ομάδα πηδούσε να έρθει καβάλα στην άλλη που ήταν έσκυβε. Αν κατάφερναν και πηδούσαν καβάλα κάθονταν καβάλα αν δεν κατάφερναν και τους χτυπούσε η μάνα που έπιανε το λουρί έπεφταν αυτοί κάτω και οι άλλοι απ' έξω.
39. Ε: Μάλιστα, ωραία. Ευχαριστώ.

Συνέντευξη 2

Ετών: 80

1. Ε: Γεια σας
2. Σ: Γεια σου
3. Ε: Πόσο χρονών είστε?
4. Σ: 80
5. Ε: Θα ήθελα να σας κάνω μερικές ερωτήσεις για το τι παίζατε όταν ήσασταν μικρή.
6. Σ: Να σας πω
7. Ε: Παιχνίδια είχατε?
8. Σ: Όχι
9. Ε: Όχι? Και για να παίζετε τι χρησιμοποιούσατε?
10. Σ: Κούκλες πάνινες.
11. Ε: Τις οποίες φτιάχνατε εσείς φαντάζομαι.
12. Σ: Σ' ένα ξύλο, και έπαιρνε η μαμά μου ένα πανί και το 'βαζε μαλλί μέσα και το έραπτε, πως είναι η κούκλα το κεφάλι και το κεντούσε. Κεντούσε τα φρύδια, κεντούσε το στόμα, τα μάτια, τη μύτη και έφτιαχνε και τα χέρια και τα πόδια. Τα πόδια ξύλινα και τα τύλιγε με πανί να μην φαίνονται. Φτιάχναμε.. είχαμε κοντά εκεί ένα μέρος, ένα ρεματάκι που είχε χώμα σαν πηλό και πηγαίναμε και φτιάχναμε σπιτάκια.
13. Ε: Με τον πηλό?
14. Σ: Με τον πηλό. Και αυλές και παίρναμε και τις κούκλες αυτές, μαζεύαμε κορόμηλα, παίρναμε μια πέτρα πλακέ, μια κεραμίδα, δεν είχαμε τίποτα άλλο και το φτιάχναμε φαγητό και βάζαμε πετρούλες γύρω γύρω και απάνω αυτό ήταν το τραπέζι και τρώγαμε.
15. Ε: Τρώγανε οι κούκλες..
16. Σ: Οι κούκλες
17. Ε: Για μπάλα είχατε? Υπήρχε κάτι? Ή και αυτό το φτιάχνατε εσείς?
18. Σ: Μπάλα όχι, τέτοιες.. με πανιά. Και παίζαμε *κουτσό*.
19. Ε: Το κουτσό πως το παίζατε?
20. Σ: Φτιάχναμε τετραγωνάκια και πηδούσαμε
21. Ε: Ρίχνατε την πετρούλα
22. Σ: Την πετρούλα ναι, άμα έβγαινε η πετρούλα απ' το τετραγωνάκι έχανε. Παίζαμε *κρυφτό*, κρυφτό πολύ κρυφτό, παίζαμε *ψηλή γκαμιλίτσα*

23. E: Η ψηλή γκαμιλίτσα πως παιζόταν?
24. Σ: Καθόμασταν στη σειρά 2-3 κορίτσια και άλλα 2-3, πηδούσε το ένα πηδούσε το άλλο και άμα δεν μπορούσε να πηδήσει έχανε.
25. E: Α, μάλιστα. Παίζατε πιο πολύ με αγόρια ή με κορίτσια ή παίζατε όλοι μαζί?
26. Σ: Με κορίτσια και με αγόρια, αλλά περισσότερο με κορίτσια.
27. E: Τι άλλα παιχνίδια παίζατε ομαδικά?
28. Σ: E, τα παιχνίδια αυτά που σου είπα, με τις κούκλες.
29. E: Ομαδικά άλλα εκτός από κρυφό και κουτσό? Που να παίζατε στο σχολείο..
30. Σ: E, στο σχολείο τα παίζαμε αυτά, το κρυφό όχι, το παίζαμε στο σπίτι.
31. E: Άλλα παιχνίδια δεν είχατε?
32. Σ: Δεν είχαμε.
33. E: Δεν υπήρχαν τότε μαγαζιά να αγοράσεις?
34. Σ: Όχι, όχι, δεν υπήρχαν.
35. E: Ήσασταν δεμένοι με τα παιχνίδια? Αν σας χαλούσε ένα στεναχωριόσασταν?
36. Σ: Εδώ σου λέω έκλαιγα 2 μέρες για το βραχιόλι, τόσο πολύ με ήρθε ζόρι, δεν το φόρεσα ούτε μια μέρα, δεν πρόλαβα να το φορέσω με το πήρε, η γιαγιά μου φώναξε, πολύ φώναξε και η μάνα μου.
37. E: Κουκλάκια και τέτοια είχατε?
38. Σ: Σου λέω όλα από πανί, με έφτιαχνε την κούκλα η μάνα μου, την έλεγα εγώ θέλω να μου φτιάξεις και ένα μικρό κουκλάκι, μου το έκανε η καημένη.
39. E: τα αγόρια με τι παίζανε? Είχανε αυτοκινητάκια και τέτοια?
40. Σ: Είχαν σένγκια και μάζευαν κορόμηλα και έπαιζαν δήθεν είχαν πρόβατα, τα έφτιαχναν με πέτρες σαν μαντρί τα έβγαζαν τάχα τα άρμεγαν είχαν τενεκέδες από γάλα από NOYNOY ήταν τότε, έπαιρναν λίγο χώμα, το ανακάτωναν, το έφτιαχναν και τάχα το έπηζαν, έφτιαχναν τέτοια πράγματα. Τα σένγκια τα έπαιζαν πολύ.
41. E: Κυνηγητό παίζατε?
42. Σ: Αν παίζαμε? Ξεποδαριάζόμασταν.
43. E: Τι άλλο παιχνίδι να σας ρωτήσω αν παίζετε.. ας πούμε αργότερα παίζανε τυφλόμυγα.
44. Σ: Παίζαμε..

45. Ε: Τα μήλα
46. Σ: Παίζαμε..
47. Ε: Υπήρχαν δηλαδή τότε?
48. Σ: Υπήρχαν, πάλι παίζαμε αυτό.. ήταν μια ομάδα από κει 5-6 παιδιά κορίτσια και 5-6 από δω και πια ομάδα θα νικήσει πιάνονταν από τα χέρια και τραβούσαν και ποιος ήταν δυνατότερος τον τραβούσε τον έπαιρνε και νικούσε.
49. Ε: Μάλιστα επίσης το άλλο που θα ήθελα να σας ρωτήσω είναι εσείς αργότερα να φτιάχνατε τα παιχνίδια μόνη σας ή λέγατε πάντα στους γονείς σας να σας φτιάξουν παιχνίδια?
50. Σ: Εγώ έμαθα και την έφτιαχνα μόνη μου (την κούκλα) και την έφτιαχνα και με μαλλί ύστερα, είχε η μάνα μου μαλλί και έφτιαχνα πρώτα το σώμα και ύστερα έφτιαχνα το κεφάλι, στο κεφάλι έβαζα ξύλο για να σταματήσει, τα χέρια τα έφτιαχνα με πανί πάλι.
51. Ε: Από ξύλο φτιάχνατε σπαθιά ξέρω εγώ που έχουν τα παιδιά τώρα?
52. Σ: Έφτιαχναν τα παιδιά έφτιαχναν, ο αδερφός μου πήγαινε και τραβούσε και σκότωνε με σφεντόνα, γκαραβέλια τα έλεγαν τα πουλάκια αυτά, έρχονταν το χειμώνα, έπαιρναν μια κανέστρα, ένα πανέρι και έβαζαν κάτω λίγο ψωμί, οτιδήποτε και έβαζαν το πανέρι και το έδεναν με σχοινί στην αυλή και αυτοί ήταν από μέσα (τα αδέρφια της) και πήγαιναν, και ακόμα και τσόνια μικρά και τράβαγαν την κανέστρα και έπιαναν ένα δύο..
53. Ε: Οπότε τα παιχνίδια σας είχαν να κάνουν περισσότερο σχετικά με την φύση και το περιβάλλον?
54. Σ: Με το περιβάλλον δεν είχαμε τίποτα άλλο ούτε ηλεκτρικά ούτε τίποτα, πολύ δύσκολη ζωή.
55. Ε: Μάλιστα.. Ωραία, ευχαριστώ πολύ.

Συνέντευξη 3

Ετών: 78

1. Ε: Γεια σας. Πόσο χρονών είστε?
2. Σ: 78
3. Ε: Ήθελα να σας ρωτήσω κάποια πράγματα σχετικά με τα παιχνίδια που παίζατε μικρός.
4. Σ: Ναι
5. Ε: Παιχνίδια είχατε κατ' αρχήν? Ή τα φτιάχνατε μόνοι σας?
6. Σ: Ναι μόνοι μας τα φτιάχναμε, παιχνίδια δεν είχαμε, αλλά τα φτιάχναμε μόνοι μας, *μπάλα* φτιάχναμε μόνοι μας. Λοιπόν.. παίρναμε νήματα και βάζαμε ένα αφρολέξ μέσα, το τυλίγαμε και κάναμε *μπάλα*. Άλλο..
7. Ε: Στρατιωτάκια και τέτοια υπήρχανε ή τα φτιάχνατε και αυτά?
8. Σ: Όχι τίποτα, τα φτιάχναμε και αυτά αλλά ως επί των πλείστον παίζαμε *σκλαβάκια* τα οποία αν έχετε υπόψη τι είναι τα *σκλαβάκια*, κρυφτό, τσέγκι – τσέγκι.
9. Ε: Το τσέγκι – τσέγκι τι ήτανε?
10. Σ: Το *τσέγκι – τσέγκι* ήταν δηλαδή δυο ομάδες ανθρώπων από πέντε και όποιος θα έχανε, λέγαμε βάζουμε τα χέρια άσπρο –μαύρο έτσι, και όποιος έχανε δηλαδή στο κορώνα – γράμμα, έσκυβε στα τέσσερα και όλοι (από την ίδια ομάδα) και ένας καθότανε σαν μάνα και ακουμπούσαν όλοι και πηδούσαν απάνω. Άμα βαστούσαν λοιπόν απάνω κερδίζαμε άμα έπεφταν χάνανε. Ύστερα παίζαμε το *μπίτσκα*. Ήτανε ένα παιχνίδι δηλαδή όπως είναι τα μπαλάκια, είχαμε ένα τενεκέ ο οποίος είχα μια τρύπα. Όποιος το βάλει μέσα στην τρύπα κέρδιζε πάλι, παίζαμε τέτοια παιχνίδια.
11. Ε: Φτιάχνατε κάτι από ξύλο ή από πέτρες, ας πούμε σπαθιά και τέτοια?
12. Σ: Κοίταξε να δεις φτιάχναμε δηλαδή, πώς να σου πω.. *Τσιλίκια* παίζαμε αν έχεις υπόψη τι θα πει *τσιλίκια*. Είχαμε ένα τσιλικόξυλο και μια *τσιλίκια*, ένα ξύλο τέτοιο πελεκημένο μπροστά στη μύτη λοιπόν.. και χτυπούσαμε κάτω και σηκώνονταν αυτό και όποιος έπαιζε τα περισσότερα *τακ τακ τακ...* μετά το πετούσαμε μακριά και το έπαιρνε άλλος πάλι..
13. Ε: Και συνέχιζε, παίζατε αγόρια, κορίτσια ή μόνο αγόρια?
14. Σ: Μόνο αγόρια
15. Ε: Μόνο αγόρια.. Στην γειτονιά ή σε σπίτια?

16. Σ: Στην γειτονιά, *πετροπόλεμο* κάναμε.
17. Ε: Α, μάλιστα.
18. Σ: Γειτονιές με γειτονιές *πετροπόλεμο*, αυτά τα παιχνίδια είχαμε.
19. Ε: Τα παιχνίδια που παίζουν σήμερα τα παιδιά υπήρχανε? Τα μήλα ας πούμε..
20. Σ: Μπα
21. Ε: Δεν υπήρχαν ε?
22. Σ: Τίποτα, δεν υπήρχαν. Κούκλες για τα κορίτσια υπήρχαν, για μας ήταν, πώς να σου πω, σκληρά παιχνίδια. Παίζαμε ύστερα το *λουρί*, πάλι μια ομάδα ανθρώπων έσκυβε κάτω και ένας είχε 2-3 *λουριά* ενωμένα ή μια *τριχούλα* και φύλαγε και οι άλλοι *πηδούσαν*.
23. Ε: Πάνω από το *λουρί* δηλαδή..?
24. Σ: Όχι, το *λουρί* το είχε αυτός για να έχει ευχέρεια για να *πηγαίνει γύρω γύρω* και να μας *κυνηγάει*. *Ασχολούνταν* ένας να *πάει από κει* *πηδούσαν* οι άλλοι από δω. *Γκίλια* μετά είχαμε.
25. Ε: Τα *γκίλια* τι ήτανε?
26. Σ: Είχαμε *στεφάνι* από *ποδήλατο* και είχαμε και μία *βέργα*, το *στεφάνι* δεν είχε το *λάστιχο* το *σπρώχναμε*.
27. Ε: Και *κυλούσε*, ναι ναι.. *Βόλους* και τέτοια είχατε?
28. Σ: Είχαμε κάτι *βόλους*, είχαμε τέτοια πράγματα. *Κορώνα* ύστερα..
29. Ε: Η *κορώνα*?
30. Σ: Η *κορώνα*, ένα *κέρμα* των 5 *δραχμών* ή των 10 *δραχμών* τα *πετούσαμε* *απάνω* και *που λες* και *παίζαμε* *κορώνα* *γράμματα*. Τι *θέλεις?* *Κορώνα*, *ήμασταν* 4-5 *κάτω*. Ήταν *πολλά* τέτοια..
31. Ε: Τι άλλο? Για πείτε μου *κανένα* άλλο παιχνίδι.
32. Σ: *Νταμπατζούζ*
33. Ε: Τι ήταν αυτό?
34. Σ: *Καθόσουν* έτσι (*καλύπτει* τα *πρόσωπο* του με το ένα *χέρι* και *αφήνει* *ελεύθερο* το άλλο) και σε *χτυπούσαν*.
35. Ε: Έκλεινες τα *μάτια*?
36. Σ: Με *κλεισμένα* τα *μάτια* εσύ σε *χτυπούσαν*, *πόσα* είναι *απάνω*, *τρία*, *έχασες*, *ντασαν* *ξανά* πάλι σε *χτυπούσαν*.
37. Ε: *Μαγαζιά* με παιχνίδια δεν υπήρχαν *φαντάζομαι*?
38. Σ: Υπήρχαν μόνο για *κορίτσια* *κούκλες*. Για μας τι να *υπάρχει?* Τίποτα.
39. Ε: Οπότε *ομαδικά* ήταν *περισσότερο* τα παιχνίδια?

40. Σ: Ομαδικά, δεν ήταν απομονωμένα.
41. Ε: Δεν έπαιζε το κάθε παιδί μόνο του στα σπίτια όπως είναι σήμερα?
42. Σ: Όχι, όπως κάθονται στο κομπιούτερ, όχι, όχι.
43. Ε: Άλλα παιχνίδια? Κρυφτό, κυνηγητό?
44. Σ: Ναι και αυτό που είπες, το *κρυφτό* και *τυφλοπανίτσα*
45. Ε: Α, είναι όπως η τυφλόμυγα?
46. Σ: Όπως η τυφλόμυγα, ένα πανί και όποιον έπιανε μετά κυνηγούσε. Τυφλοπανίτσα γιατί βάζαμε ένα πανί πάνω.
47. Ε: Παιχνίδι που να υποδύεστε κάποιον? Όπως τα κορίτσια παίζανε τις κουμπάρες να παίζετε εσείς τον κυνηγό?
48. Σ: Υπήρχαν αλλά δεν ήταν σ' αυτά που ασχολιόμουν εγώ περισσότερο. Υπήρχαν τα *σένγκια*, δηλαδή τα κότσια από τα αρνιά, αυτά τα παίζαμε και που λες, είχαμε το καλύτερο το νουμά τον οποίο δηλαδή είχε τσιούφα και λακ και κάζα (θέσεις που έπαιρνε το σένγκι). Η κάζα ήταν όταν γύριζε, γιατί έχει δυο όψεις το κότσι (μου το αναπαριστά με τα χέρια), και είχες προτεραιότητα εσύ και χτυπούσαμε τον άλλο, το έκρυβε ο άλλος δίπλα σε καμιά πέτρα, ρίχναμε τα καόρια.
49. Ε: Το ρίχνατε δηλαδή?
50. Σ: Ναι το ρίχναμε, είχαμε πάρα πολλά.
51. Ε: Θυμόσαστε κανένα άλλο?
52. Σ: Λοιπόν, αυτά ήταν. Ύστερα από αλητεία υπήρχε αρκετός κόσμος παιδικός από το σχολείο γιατί εμείς εκείνα τα χρόνια όταν πηγαίναμε στα σχολεία, ανάλογα δεν λειτουργούσαν όλα οπότε όταν το δικό μας το δεύτερο το επιτάζαν και κατοικούσαν γερμανοί μέσα, πηγαίναμε σε άλλο σχολείο. Εκεί τα άλλα τα παιδιά μας έκαναν μπλόκο και μας έπαιρναν ότι είχαμε απάνω μας. Και γινόμασταν ομάδες και γι' αυτό ξεκινούσαμε και κάναμε πετροπόλεμο. Έτσι ξεκινούσε ο πετροπόλεμος.
53. Ε: Έτσι λειτουργούσε και η ομάδα και σαν ασφάλεια.
54. Σ: Άμα ήταν κανένας μόνος του απομονωμένος γινόταν αυτή η δουλειά, ή αν αργούσες ή αν είχες κάποια δουλειά και δεν πήγαινες στην ώρα σου και αργούσες τότε σου κάνανε αυτή τη δουλειά. Αν ήσουν παρέα με 2-3 δεν έκαναν τίποτα.

55. Ε: Οπότε εσείς σαν παιδάκι δεν ήσασταν δεμένος, όπως κάποια παιδιά είναι με αρκουδάκι, δεμένοι με παιχνίδια? Γιατί δεν είχατε κάτι για να δεθείτε συναισθηματικά?
56. Σ: Όχι, όχι τίποτα.
57. Ε: Μάλιστα
58. Σ: Ξεκινάς από μικρός με μπάλα. Και οι μπάλες δεν ήταν αυτές οι φουσκωτές ήταν τοπάκια, τόπα. Αλλά μπάλα μεγάλη έτσι να παίζουμε δεν είχαμε τίποτα.
59. Ε: Εσείς κατασκευάζατε κάτι με τα αδέρφια σας παιχνίδια?
60. Σ: Μπάλα.
61. Ε: Μόνο μπάλα ε?
62. Σ: Μπάλα φτιάχναμε, φτιάχναμε και όπλα, βάζαμε μπαρούτι μέσα σε μια σωλήνα μπαμπα πουμπα..
63. Ε: Σε σωλήνα, σφεντόνα και τέτοια?
64. Σ: Σφεντόνες, σφεντόνες είχαμε πάντα κρεμασμένες σαν κολιέ από τον λαιμό.
65. Ε: Για να το έχετε πάντα. Τότε είχατε και μεγάλες εκτάσεις για να παίζετε.
66. Σ: Ήταν όλα αυτά εδώ πίσω από αυτό το σπίτι όλα περιβόλια. Παίζαμε, εδώ στην γειτονιά δεν περνούσε αυτοκίνητο, ήταν καλντερίμι και δεν περνούσε τίποτα και παίζαμε εδώ πέρα. Στο δρόμο παίζαμε σκλαβάκια, από την μια κολώνα στην άλλη.
67. Ε: Ποδήλατα υπήρχαν?
68. Σ: Υπήρχαν, αλλά ποιος θα το πάρει όμως? Τότε πηγαίναμε μαθαίναμε, ήταν ποδηλατάδες και τα νοίκιαζαν, λοιπόν και τα παίρναμε 3 δραχμές την ώρα. Εκεί μάθαμε ποδήλατο. Έμαθα ποδήλατο σε ποδηλατά, άσε όταν πήρα εγώ ήμουν 20 χρονών. 18-19 ήμουν.. και πήρα ποδήλατο.
69. Ε: Μέχρι ποια ηλικία παίζατε?
70. Σ: Παίζαμε μεγάλοι, 16-17, δεν βγαίναμε έξω όπως είναι τώρα δεν μας δέχονταν τα καφενεία. Στα καφενεία έπρεπε να είσαι ηλικιωμένος, 20 χρονών και, δεν σε δέχονταν μέσα.
71. Ε: Αυτοκινητάκια και τέτοια υπήρχαν?
72. Σ: Εε, αυτοκινητάκια υπήρχαν κανά δυο αλλά δεν είχαμε αργότερα υπήρξαν στην ηλικία της κόρης μου. Τότε τους έπαιρνα πολλά αλλά για μας τίποτα.
73. Ε: Δεν υπήρχαν ή δεν είχατε εσείς?
74. Σ: Ήταν όλα τεχνικά, τα φτιάχναμε εμείς.
75. Ε: Ένα αυτοκινητάκι πως το έφτιαχνες τότε?

76. Σ: Ένα τενεκέ είχαμε βάζαμε ένα σίδερο από κάτω παίρναμε καρούλια και κάναμε ρόδες και το τραβούσαμε.
77. Ε: Μάλιστα, ωραία.
78. Σ: Παίζαμε και τις σβούρες, δηλαδή ένα καρφάκι κάτω το τυλίγαμε και το ρίχναμε μετέπειτα και το παίρναμε στο χέρι έτσι.. βουου (και μου δείχνει πως γύριζε). Και το αλογάκι με καρέκλα, βάζαμε τον επιβάτη επάνω
79. Ε: Και τον τραβούσατε..
80. Σ: Είχε δυο σχοινιά και κάναμε έτσι. Μην τα ρωτάς..

Συνέντευξη 4

Ετών: 67

1. Εγώ: Καλημέρα
2. Συνεντευξιαζόμενη: Καλημέρα σας
3. Ε: Τι ηλικία έχετε?
4. Σ: 67
5. Ε: Ωραία. Θα ήθελα να σας κάνω μερικές ερωτήσεις σχετικά με τα παιχνίδια.
6. Σ: Ευχαρίστως
7. Ε: Καταρχήν με ενδιαφέρει να μου πείτε αν παίζατε περισσότερο ομαδικά παιχνίδια ή παίζατε παιχνίδια μόνη σας?
8. Σ: Ομαδικά
9. Ε: Ομαδικά. Τα παιχνίδια που παίζατε τα φτιάχνατε μόνοι σας ή υπήρχε κάποιο μαγαζί που τα αγοράζατε?
10. Σ: Όχι μόνοι μας.
11. Ε: Εσείς δεν αγοράζατε ή δεν υπήρχε γενικά μαγαζί με παιχνίδια?
12. Σ: Δεν υπήρχε μαγαζί γιατί ζούσα σε χωριό.
13. Ε: Α, μάλιστα, και τα παιχνίδια που φτιάχνατε με τι υλικά τα φτιάχνατε?
14. Σ: Με κλωστές, με κουρέλια, φτιάχναμε κούκλες με κουρέλια, με κλωστές υφαίναμε κάναμε αργαλειό, δήθεν υφαίναμε, ήταν μια παρέα από την μια πλευρά η άλλη παρέα από την άλλη και να κάναμε τις κυρίες κουμπάρες, παίζαμε τακτικά. Αφού παίζαμε έτσι, τόσο όμορφα και ωραία, και ήμασταν αγαπημένες μια μέρα θελήσαμε να βαφτίσουμε μιας κυρίας το παιδί, είχε ένα αγοράκι, και να το βαφτίσουμε, τώρα εγώ ήμουν κουμπάρα άλλες ήταν.. κάλεσε όλες τις φίλες μας, ήμασταν ομάδα μεγάλη, κάποια έγινε παπάζ βάφτισε το παιδί, αλλά πήγαμε στο σπίτι της φίλης μας, είχε μεγάλο, όλοι στα χωριά είχαμε, γιατί ζούσα σε χωριό, και πήγαμε λοιπόν στην φίλη μου το σπίτι να κάνουμε τα βαφτίσια. Αφού κάναμε τα βαφτίσια, έπρεπε οι γονείς να μας κάνουν το τραπέζι, και είχε η μάνα της σαρμάδες τυλιγμένοι μέσα σ' ένα ταντούρι, δεν ξέρω αν το ξέρετε. Ήταν μια τρύπα βάζανε φωτιά και βάζανε το τσουκάλι μέσα και έβραζε το φαγητό. Αφού το έβγαλε αυτή το φαγητό όλο και το έβαλε στα πιάτα, εμείς τώρα σαν παιδάκια που ήμασταν, σαν χαρά που είχαμε φάγαμε όλες τις σαρμάδες, μετά έρχεται η μάνα της, γιατί τα μεσημέρια δεν μας βάζανε οι γονείς μας να κοιμηθούμε και όπου βρισκόμασταν και καθόμασταν μέχρι το βράδυ εκεί. Ήρθε η μάνα της το

βράδυ και φωνάζει: «Ελισάβετ Ελισάβετ που είναι το φαγητό?». Μόλις ακούσαμε εμείς το φαγητό άλλη από δω άλλη από κει σηκωθήκαμε και φύγαμε και έφαγε το ξύλο της χρονιάς της η Ελισάβετ γιατί δεν έμεινε ούτε ένας σαρμάς, ολόκληρο τσουκάλι το φάγαμε. Αυτό έχω από την παιδική μου.. να σου πω και άλλα άμα θες.

15. Ε: Ναι να μου πείτε και άλλα παιχνίδια.

16. Σ: Πήγαινα στις ξαδέρφες μου, στο κάτω χωριό, γιατί ήταν χωριό προσφυγίτικο και χωριό ντόπιο, και πήγαινα στην ξαδέρφη μου στο κάτω χωριό και παίρναμε φύλλα, τα λαγόμηλα πως τα λένε εδώ τώρα; Ήταν ένα δέντρο που το λέγανε λαγομηλιά, έβγαζε κάτι ροζ λουλουδάκια, και παίρναμε τα μεγάλα φύλλα και ένα αγκάθι και τα κεντούσαμε. Εγώ γινόμουνα μοδίστρα και είχα αυτά τα κεντημένα φύλλα και τα πουλούσα δήθεν στους πελάτες που ερχόταν και παίζαμε από το πρωί μέχρι το βράδυ αυτό το παιχνίδι. Μετά.. έχω πολλά να σου πω! Μετά μας φώναζε η θεία μου, η μάνα της ξαδέρφης μου τρώγαμε εκεί, αφού τρώγαμε, κοιμόμασταν όλα μαζί στρωματσάδα στο κρεβάτι, στο πάτωμα και αρχινούσαμε. Γιατί όταν πήγαινα εκεί καθόμουνα και τα βράδια, δεν με απαγόρευε η μαμά μου, πήγαινα στα ξαδέρφια μου και καθόμουνα. Τα βράδια αρχινούσαμε λέγαμε αινίγματα, λέγαμε παραμύθια, ότι να φανταστείς ξέραμε και λέγαμε, πολλά, κάθε ένας έλεγε και από ένα αίνιγμα και άμα τα βρίσκαμε ύστερα το πρωί σηκωνόμασταν πρωί πρωί, πλενόμασταν, πίναμε το γάλα μας και ξανά πάλι στον κήπο για παιχνίδι.

17. Ε: Τι άλλα παιχνίδια παίζατε? Κρυφτό και τέτοια υπήρχαν?

18. Σ: Παίζαμε κρυφτό, παίζαμε να σου πω και ένα παιχνίδι, την *τσιλίκα* – *τσουμάκα* την ξέρεις?

19. Ε: Όχι

20. Σ: Ήταν ένα μικρό ξυλάκι που το χτυπούσαμε στην άκρη και είχαμε εμείς ένα μεγάλο ξύλο, μόλις σηκωνόταν πάνω το χτυπούσαμε και έφευγε και πήγαινε στην άλλη την ομάδα, μακριά, και όποιος το έπιανε εκεί πέρα το ξαναχτυπούσε και ερχόταν και είχαμε μια τρύπα και έπρεπε να μπει μέσα σε εκείνη την τρύπα.

21. Ε: Ποιος? το ξυλάκι?

22. Σ: Το ξυλάκι το μικρό. Λοιπόν, ώρες ολόκληρες παίζαμε, μετά από αυτό το παιχνίδι, παίζαμε τους *τενεκέδες*. Λοιπόν, ήμασταν δύο ομάδες, μία ομάδα από την κάτω την πλευρά δηλαδή 100 μέτρα απόσταση η μία ομάδα με την άλλη,

και η άλλη ομάδα από την πάνω την πλευρά και στήναμε τενεκέδες. Και όποια πετούσε την μπάλα από την μια ομάδα μέχρι την άλλη και ρίχναμε τον τενεκέ αφαιρούσαμε και τα άτομα που είχανε στην απέναντι ομάδα, ε αυτό γινότανε, όποιος όμως χτυπούσε τον πρώτο τενεκέ ακυρώνονταν η ομάδα η απέναντι και κέρδιζε η άλλη η ομάδα. Αυτό ήταν το ένα το παιχνίδι, τελειώσαμε μ' αυτό. Θα σου πω ένα άλλο παιχνίδι που δεν το βλέπω τώρα στα μικρά παιδάκια, κάναμε την *γλίστρα*, εμείς εκεί στο χωριό, έχουμε ανήφορους και πηγαίναμε ομάδες ομάδες, τρία τρία κορίτσια, η μία καθόταν έτσι κούκου και οι άλλοι την τραβούσαν από τα χέρια, μία από δω μία από και την τραβούσαν απ' τα χέρια. Τα κιλοτάκια μας γινόταν όλο λάσπη, (γέλια) μας φορούσαν οι γονείς μας καθαρά καθαρά αλλά εμείς για να παίζουμε, ήταν με την γλίστρα αυτή γιατί πρέπει να είναι η γλίστρα μετά την βροχή για να γλιστράμε καλά. Γλιστρούσαμε.. άντε πήγαινα εγώ έπιανα την άλλη, μετά πήγαινε η άλλη, δεν υπήρχε κοριτσάκι με καθαρό βρακί, ήμασταν λασπωμένες, πηγαίναμε στα σπίτια, αρχινούσαν οι μάνες μας «Πάλι παίζατε γλίστρα?» «Πάλι μαμά παίζαμε γλίστρα». Μας έδινε κάνα δυο στον κώλο και φεύγαμε εμείς και το βιολί βιολάκι μας δεν την ακούγαμε καθόλου. Παίρναμε το ψωμί να φάμε, τρώγαμε, φεύγαμε πάλι, μαζευόμασταν όλες μαζί. Τελείωσε και αυτό, θα σου πω ένα άλλο παιχνίδι που παίζαμε, τη *σαραντόπιτα*, εκεί που λες μαζευόμασταν πολλά κορίτσια, άλλη πήγαινε ζάχαρη, άλλη πήγαινε αβγά, άλλη πήγαινε αλεύρι, άλλη πήγαινε λάδι, άλλη πήγαινε.. οτιδήποτε, τυρί και κάναμε σαραντόπιτα, πως κάνουν τώρα οι μεγάλες οι κυρίες αλλά δεν κάνουν σαραντόπιτα. Εμείς μαζευόμασταν πολλά κορίτσια και αγόρια και βάζαμε ένα αγόρι και ένα κορίτσι να τους παντρέσουμε και κάναμε τον γάμο, το τι ωραία περνούσαμε δεν φαντάζεσαι. Πηγαίναμε σε ένα σπίτι το κάναμε άνω κάτω, καίγαμε την γάστρα, ψήναμε πίτα, κάναμε πίτες, κάναμε κουλούρια, να φανταστείτε μόνοι μας, το πώς γινόταν αυτά τα κουλούρια και τι γεύση είχανε εμείς το ξέραμε, παίρναμε και τα *χλαπακίζαμε* όλα (γέλια) δεν αφήναμε τίποτα, και έτσι μέχρι το βράδυ παίζαμε τη σαραντόπιτα, ύστερα τελείωνε το παιχνίδι, φεύγαμε.

23. Ε: Το κρυφτό και αυτά είχαν την ίδια μορφή έτσι όπως τα παίζουν τώρα?
24. Σ: Το κρυφτό το παίζαμε με την ίδια μορφή, κρύβονταν ένα κοριτσάκι και οι άλλες σκορπούσαμε στα σπίτια της γειτονιάς εκεί, τρέχανε να μας βρούνε, ώσπου να μας βρουν αυτοί πηγαίναμε εμείς φυτούσαμε και ξανά πάλι την ίδια

την είχαμε, ώρες ολόκληρες την παιδεύαμε αυτή που φύλαγε. Αφού τελείωνε και αυτό το παιχνίδι τα βράδια έτσι όπως καθόμασταν, εκεί στο χωριό μας είχανε μποστάνια πάρα πολλά, και εμείς μαζευόμασταν δύο ομάδες και λέγαμε «θα πάμε στα μποστάνια να πάρουμε καρπούζια?» «Ναιαι» φωνάζαμε. Η αρχηγός της ομάδας ήμουνα εγώ, το πιο ζωνρό και το πιο παλαβό παιδί. Και εκεί που πηγαίναμε και μαζεύαμε στα μποστάνια, καταστρέφαμε τα μποστάνια, ούτε που ξέραμε, μαζεύαμε καρπούζια όχι γινομένα τα αδειάζαμε από μέσα και τα κάναμε φαναράκια και ερχόμασταν το βράδυ ανάβαμε ένα κερί οτιδήποτε μέσα, παίρναμε και κεράκια, βάζαμε ένα κεράκι μέσα και μας έβλεπαν οι γονείς μας. Τότε καθόταν όλοι έξω στο δρόμο, δεν ήταν όπως είναι τώρα ο κόσμος κλεισμένος, μέχρι τις 11 η ώρα το βράδυ καθότανε στο δρόμο και μιλούσανε, όλοι, όλες οι γειτονιές, και βλέπανε τώρα μια ομάδα με φαναράκια να έρχεται από πάνω. «Άντε» λέγανε «ποιανού μποστάνι κατέστρεψαν τα μικρά?». Μας παίρναμε, μας φωνάζανε και κείνη την ημέρα..... (παρεμβάλλεται η διήγηση ενός περιστατικού με ένα τσακωμό της συνεντευξιαζόμενης με μία φίλη της). Τώρα θα σου πω ένα γεγονός δικό μου, όπως παίζαμε στην αυλή του σπιτιού μας, ήταν η αδερφή μου, οι ξαδέρφες μου, οι γειτόνισσες όλες, εγώ ήμουν μαμά και είχα ένα ξαδερφάκι μικρό, την έλεγαν Νίκη αυτή. Και την λέω «Νίκη έλα να σε χτενίσω» και κει που πήγα να την χτενίσω είχε μια πλεξούδα στο πλάι και τα μαλλιάκια της τα άλλα ήτανε μακριά, παίρνω και την κόβω γύρω γύρω όλα τα μαλλιά της, την άφησα δύο πόντους, τόσο πολύ την κούρεψα, κανένας δεν μιλούσε που κούρευα εγώ την κόρη μου, δήθεν την είχα παιδί, και όταν έφτασα να λύσω την πλεξούδα της τρέχει η αδερφή μου η προδότρια στη μαμά μου (γέλια) και λέει «Μαμά, η Μαρία κούρεψε την Νίκη», έξω πως κάθονταν εκεί οι γυναίκες, ήρθε η μάνα μου, ήρθε η μαμά της, ήρθε η γιαγιά μου, και γω μπήκα κάτω από τα φουστάνια της γιαγιάς μου, γιατί είχανε τότε οι μικρασιτιάτισσες φορούσανε φαρδιές φούστες και μπήκα κάτω από την φούστα της γιαγιάς μου για να μην με χτυπήσουν, αλλά εντέλει δεν έφαγα ξύλο γιατί αυτή την πράξη μου την είπε μια γειτόνισσα από απέναντι από το παράθυρο, μια πιο μεγάλη, 12 ετών θα ήταν αυτή η κοπέλα και μου έλεγε «Μαρία πάρε το ψαλίδι και κούρεψε την» και γω νόμιζα ότι έτσι πρέπει να κάνουν οι μανάδες και πήρα το ψαλίδι να την κουρέψω γιατί είχε μακριά μαλλιά και δεν μπορούσα να την χτενίσω και από τότε ακόμα με φωνάζει η ξαδέρφη μου κομμώτρια.

25. Ε: Μάλιστα, τώρα θέλω να σας ρωτήσω τα παιχνίδια, τα αντικείμενα, οι κούκλες και αυτά υπήρχανε?
26. Σ: Όχι, όχι τις φτιάχναμε μόνοι μας.
27. Ε: Μόνοι σας.
28. Σ: Με κουρέλια.
29. Ε: Φτιάχνατε πολλές? Είχατε πολλές ή είχατε από μία η καθεμία?
30. Σ: Από μία η καθεμία δεν είχαμε την πολυτέλεια για πολλές.
31. Ε: Τι άλλα παιχνίδια ως αντικείμενα είχατε?
32. Σ: Ως αντικείμενα αυτά, είχαμε και κάτι καρούλια που καρφώναμε τα καρφάκια γύρω γύρω και πλέκαμε κορδόνια, και κάναμε και αργαλειό δήθεν υφαίναμε.
33. Ε: Α. μάλιστα. Μπάλες?
34. Σ: Μπάλες συνήθως εμείς δεν παίζαμε, μόνο παίζαμε το τόπι, λεγόταν τσάλτι μα τοπ, δηλαδή το χτυπούσαμε και πήγαινε μακριά στην άλλη την ομάδα, ήμασταν δύο ομάδες, η μία ομάδα χτυπούσε την τόπα στην άλλη, και όποιος την έπιανε κέρδιζε και πήγαινε άλλαζε ομάδα, αυτό είχαμε και το λέγαμε τσάλτι μα τοπ.
35. Ε: Αδέρφια είχατε? Αγόρια, αδερφό είχατε?
36. Σ: Είχα μια αδερφή και έναν αδερφό.
37. Ε: Ο αδερφός σας με τι αγορίστικα παιχνίδια παίζανε?
38. Σ: Ο αδερφός μου με μπάλα έξω και τέτοια.
39. Ε: στρατιωτάκια και τέτοια υπήρχανε?
40. Σ: Όχι, όχι, δεν υπήρχανε τέτοια πράγματα, στρατιωτάκια δεν υπήρχανε.
41. Ε: Αν σας χαλούσε ένα παιχνίδι τι κάνατε? Φτιάχνατε καινούργιο ή στεναχωριόσασταν?
42. Σ: Όχι, όχι, φτιάχναμε καινούργιο γιατί ήμασταν οι μόνες που τα κατασκευάζαμε και δεν μας στεναχωρούσε αυτό.
43. Ε: Μάλιστα.
44. Σ: Το μόνο που ζητούσαμε ήταν κουρέλια από τους γονείς. Παίζαμε ένα παιχνίδι, ήμασταν δύο ομάδες, παίζαμε το γέο βαγκέο, δήθεν η μία η ομάδα ήθελε να πάρει από την άλλη την ομάδα ένα κοριτσάκι να την παντρεύει. Θες να σου πω το τραγούδι? Δεν το θυμάμαι πως αρχινάει... (το σιγοψιθυρίζει προσπαθώντας να το θυμηθεί).
45. Ε: Δεν πειράζει, δεν πειράζει.

46. Σ: Λέγαμε ένα τραγούδι γέο βαγκέο την δίνουμε σε ένα ναύτη φράξε φραζέο
πηγαίναμε παίρναμε από την μια ομάδα ένα κοριτσάκι. Το άλλο το παιχνίδι
περνά περνά η μέλισσα με τα μελισσόπουλα και με τα κλωσσόπουλα.
47. Ε: Και πως παιζόταν αυτό το παιχνίδι?
48. Σ: Όλοι μία ή από την άλλη κρατιόμασταν από την μέση και γυρνούσαν γύρω
γύρω ένα κοριτσάκι που το είχαμε σαν φυλακισμένο και γυρνούσαμε γύρω
γύρω από το κοριτσάκι.

Συνέντευξη: 5

Ετών: 55

1. Ε: Γεια σας
2. Σ: Γεια σας
3. Ε: Πόσο χρονών είστε?
4. Σ: 55 χρονών
5. Ε: Θα ήθελα να σας ρωτήσω κάποια πράγματα σχετικά με τα παιχνίδια που παίζατε μικρός. Αρχικά θα ήθελα να μου πείτε τι παίζατε περισσότερο ατομικά ή ομαδικά παιχνίδια?
6. Σ: Στα παιδικά μου χρόνια επειδή οι δυνατότητες των γονέων μας ήταν οικονομικά πολύ μικρές δεν είχαμε ατομικά παιχνίδια και αναγκαστικά αναπτύσσονταν τα ομαδικά.
7. Ε: Όσον αφορά όμως τα παιχνίδια ως αντικείμενα τι είχατε? Εννοώ είχατε ας πούμε στρατιωτάκια, είχατε μπάλες, είχατε..
8. Σ: Η μπάλα ναι ήταν και τότε βασικό παιχνίδι.
9. Ε: Τα φτιάχνατε μόνοι σας ή τα αγοράζατε?
10. Σ: Την μπάλα την αγοράζαμε συνήθως όλοι μαζί, αγοράζαμε μια μπάλα..
11. Ε: Και παίζατε.. Υπήρχαν δηλαδή μαγαζιά με παιχνίδια που πουλούσανε?
12. Σ: Βεβαίως, βεβαίως..
13. Ε: Φαντάζομαι όχι με την ίδια συχνότητα που υπάρχουν τώρα?
14. Σ: Όχι
15. Ε: Και αφού λοιπόν μου είπατε ότι παίζατε περισσότερο ομαδικά θέλετε να μου πείτε μερικά ομαδικά παιχνίδια που παίζατε?
16. Σ: Όπως σας είπα βασικά παιχνίδια ήτανε γύρω από την μπάλα, *ποδόσφαιρο*, *μπάσκετ*, *βόλεϊ* αλλά παράλληλα με αυτά υπήρχανε παιχνίδια όπως τα *σκλαβάκια*, *η μακριά γαϊδούρα*, άλλα παιχνίδια που παίζαμε ήταν *η τσιλίκα*.
17. Ε: Τα *μήλα* υπήρχαν ας πούμε?
18. Σ: Τα *μήλα* υπήρχανε, παίζανε περισσότερο τα κορίτσια.
19. Ε: *Τυφλόμυγα*?
20. Σ: Και αυτό περισσότερο κοριτσίστικο παιχνίδι ήτανε. Εμείς παίζαμε επίσης ένα άλλο παιχνίδι που το λέγαμε *βατραχάκια*. Άλλο ένα παιχνίδι που παίζαμε τα βράδια ήτανε το *κρυφτό* ή μια παραλλαγή από το *κρυφτό* ήτανε ο *κρυφτοτενεκές*.
21. Ε: Ο οποίος πως παιζόταν?

22. Σ: Είχαμε ένα τενεκεδένιο κουτί σ' ένα κύκλο στην αλάνα και κάποιος από την παρέα τα φύλαγε όπως κάνουμε και στο κρυφτό οι άλλοι ήταν κρυμμένοι και αυτός προσπαθούσε να τους βρει εάν έβρισκε κάποιον έτρεχε και πατούσε πάνω στο τενεκεδένιο κουτί αν προλάβαινε ο άλλος έφευγε από το παιχνίδι εάν δεν προλάβαινε να φτάσει πρώτος στο τενεκεδένιο κουτί και ερχόταν ο άλλος που ήταν κρυμμένος και το κλωτσούσε μακριά, τότε ξανάρχιζε το παιχνίδι από την αρχή.
23. Ε: *Τα βατραχάκια* που μου είπατε πριν πως παιζόταν?
24. Σ: Ήτανε δυο ομάδες παιδιών, μία ήταν σκυφτή στο έδαφος με το ένα τους χέρι να ακουμπάει στο έδαφος, και η άλλη (ομάδα) ήταν όρθια και προσπαθούσε να χτυπήσει αυτούς που ήταν κάτω στο έδαφος στο κεφάλι. Και αυτοί που ήταν κάτω προσπαθούσαν να τους χτυπήσουν με τα πόδια. Εάν χτυπούσαν κάποιον με το πόδι έφευγε από το παιχνίδι ομοίως και αν κάποιος χτυπούσε από τους όρθιους χτυπούσε κάποιον στο κεφάλι από αυτούς που ήταν κάτω έφευγε εκείνος από το παιχνίδι, και κέρδιζε η ομάδα που μένανε οι πιο πολλοί.
25. Ε: Μάλιστα, τα αγόρια και τα κορίτσια παίζανε μαζί ή συνήθως ήταν χωριστά?
26. Σ: Κυρίως τα παιχνίδια που παίζαμε ήταν σκλαβάκια, τα μήλα που είπες προηγουμένως, τυφλόμυγα, λίγο πιο σπάνια, συνήθως παίζανε αγόρια με αγόρια και κορίτσια με κορίτσια. Επίσης άλλα παιχνίδια που παίζαμε ήταν *οι μπίλιες ή βόλοι* οι λεγόμενοι, *τα κότσια* εδώ στην περιοχή μας τα λέγαμε *σένγκια*.
27. Ε: το οποίο παιχνίδι ήτανε?
28. Σ: Παίρναμε τα κότσια από τα πρόβατα το ρίχναμε και αν στεκόταν όρθιο κέρδιζε, αν έπεφτε πλαγιαστά το κότσι έχανε αυτός που το έριχνε και ανάλογα με την στάση που έπεφτε είχαμε και διάφορες λέξεις που το ονομάζαμε, πλαγιαστά λεγότανε ντουτ, αν έπεφτε μπρούμυτα λακ, αν ήταν όρθιο από την μια μεριά λεγόταν σιόλα και από την άλλη κάζα.
29. Ε: Μάλιστα, αυτό που ήθελα να σας ρωτήσω επίσης είναι, συνήθως τα παιδιά όταν τους χαλάει ένα από τα παιχνίδια δένονται συναισθηματικά και ίσως στεναχωριούνται, Εσείς είχατε τέτοια παιχνίδια τότε ώστε να το έχετε συνεχώς μαζί σας?

30. Σ: Αυτό συνέβαινε μόνο με μια καλή μπάλα αν μας τρυπούσε γιατί τότε οι μπάλες δεν ήταν κατασκευασμένες τόσο καλά όσο σήμερα, ήταν ένα δερμάτινο εξωτερικό περίβλημα το οποίο μέσα είχε μια σαμπρέλα όπως είναι των ποδηλάτων και επειδή οι αλάνες που παίζαμε δεν ήταν σε χόρτο μπορούσε να χαλάσει.
31. Ε: Ποδήλατα, αυτοκινητάκια ή οτιδήποτε, υπήρχανε?
32. Σ: Ποδήλατα ατομικά σαν παιδιά δεν είχαμε, των γονιών μας παίρναμε τα ποδήλατα και παίζαμε όταν ήταν ελεύθερα.
33. Ε: Αυτοκινητάκια ίσως? Είτε σε παιχνίδι, είτε σε μεγάλα για να ανεβαίνετε?
34. Σ: Φτιάχναμε *καρότσια*, παίρναμε κορμούς δέντρων, τους κόβαμε λεπτές φέτες στρόγγυλες τα τρυπούσαμε και φτιάχναμε ρόδες πάνω σε αυτό στήναμε ένα καρότσι και πηγαίναμε σε κατηφόρες και παίζαμε. Ένα άλλο παιχνίδι που ήταν πολύ απλό και συχνό κυρίως στις μικρές ηλικίες ήταν το λεγόμενο *γκίλι* παίρναμε μία ρόδα από ποδήλατο είτε ένα στεφάνι από βαρέλι και με μια βέργα ή ένα μεταλλικό αντικείμενο το κυλούσαμε στο δρόμο. Ήτανε πολύ συχνό στις μικρές ηλικίες
35. Ε: Μάλιστα. Παιχνίδια ρόλων υπήρχανε?
36. Σ: Άλλο παιχνίδι ήταν η *σβούρα* ήταν ένα ξύλινο αντικείμενο με μύτη από μέταλλο τυλίγαμε τον σπάγκο κυκλικά γύρω από την σβούρα και την πετούσαμε και αυτή γύριζε και ανάλογα πόση ώρα κρατούσε ήσουν νικητής ή χαμένος.
37. Ε: Ναι, και αυτό που ρώτησα ήταν αν υπήρχαν παιχνίδια ρόλων? Ας πούμε στρατιώτες ή πόλεμο, παίζατε?
38. Σ: Είχαμε στρατιωτάκια και στήνονταν ένα παιδί σε μια απόσταση οχτώ με δέκα μέτρα έβαζε τα στρατιωτάκια του και ένας άλλος απέναντι και πετούσαμε κεραμίδες και προσπαθούσαμε να χτυπήσουμε τα στρατιωτάκια του αλλουνού. Εάν τα χτυπούσαμε, και το στρατιωτάκι έπεφτε ανάσκελα θεωρούσαμε ότι είναι νεκρός στρατιώτης και τον βγάζαμε από το παιχνίδι, αν έπεφτε μπρούμυτα θεωρούσαμε ότι είναι τραυματισμένος, τον ρίχναμε ψηλά και έπεφτε κάτω, αν έπεφτε μπρούμυτα σήμαινε ότι επέζησε από τα τραύματα του και τον ξαναβάζαμε στο παιχνίδι, αν ήταν ανάσκελα υπέκυπτε στα τραύματα του και τον βγάζαμε από το παιχνίδι. Και νικητής ήταν αυτός που του έμεναν τα περισσότερα στρατιωτάκια.

39. Ε: Μάλιστα. Ξέρετε να κατασκευάζετε εσείς παιχνίδια, ας πούμε σπαθιά με ξύλο ή οτιδήποτε?
40. Σ: Ε, ναι τότε προσπαθούσαμε, επειδή δεν μπορούσαμε να πάρουμε αυτοκινητάκια και τέτοια παιχνίδια, εγώ προσωπικά έπαιρνα καρούλια από κλωστές, οι κλωστές τότε κυκλοφορούσαν σε ξύλινα καρούλια, και σύρμα και τενεκεδάκια από κονσέρβες έφτιαχνα αυτοκινητάκια, ή μικρά ξύλινα σπαθιά. Πολλές φορές παίζαμε και παιχνίδια που μπορεί να ήταν επικίνδυνα παραδείγματος χάριν κάναμε μάχες με τόξα ομάδες παιδιών με κίνδυνο να χτυπήσουμε, να τραυματίσουμε κάποιον στο μάτι.
41. Ε: Βέβαια τότε υπήρχαν και πολλοί χώροι φαντάζομαι για να παίζετε έξω..?
42. Σ: Ναι
43. Ε: Τα παιχνίδια διαφοροποιούνταν αυτά που παίζατε στον ελεύθερο χρόνο σας με αυτά που παίζατε στο σχολείο?
44. Σ: Ναι, στο σχολείο ήταν κυρίως ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ και σε μικρότερες ηλικίες παίζαμε και σκλαβάκια.
45. Ε: Ενώ στον ελεύθερο χρόνο σας? Ποια ήταν η διαφορά δηλαδή? Το θέμα του χώρου?
46. Σ: Ε, ναι. Κυρίως στα ομαδικά παιχνίδια του σχολείου συνέτρεχε και το γεγονός ότι μας επιτηρούσαν οι γυμναστές. Τα άλλα τα παιχνίδια τα παίζαμε κυρίως σε εκδρομές του σχολείου, μακριά γαϊδούρα μπορεί να παίζαμε, και τα υπόλοιπα στις αλάνες.
47. Ε: Μάλιστα.
48. Σ: Ένα άλλο παιχνίδι που παίζαμε πάλι στις αλάνες ήταν το λεγόμενο τζαμί. Τι ήταν αυτό... Παιζόταν περίπου όπως ο κρυφτοτενεκές που είπα προηγουμένως. Αυτός που τα φύλαγε έστηνε σε ένα κύκλο στην αλάνα ένα πύργο με κεραμίδες μικρές μία πάνω στην άλλη, αυτό το λέγαμε τζαμί. Εμείς προσπαθούσαμε οι υπόλοιποι με ένα μπαλάκι μικρό από απόσταση 10 περίπου μέτρων να το χτυπήσουμε όπως το μπόουλινγκ δηλαδή και να το ρίξουμε κάτω. Εάν το χτυπούσαμε και έπεφτε κάτω το τζαμί, αυτός που το έριχνε προσπαθούσε να το ξαναχτίσει, εάν δεν το πετύχαινε η μπάλα, έπαιρνε την μπάλα αυτός (που είχε το τζαμί) και προσπαθούσε να χτυπήσει κάποιον από τους άλλους, αν τον χτυπούσε έφευγε από το παιχνίδι.
49. Ε: Μάλιστα, ευχαριστώ!

Συνέντευξη 6

Ετών: 38

1. Ε: Γεια σας
2. Σ: Γεια σας
3. Ε: Τι ηλικία έχετε?
4. Σ: 38
5. Ε: Θα ήθελε να μου μιλήσετε λίγο για τα παιχνίδια που παίζατε όταν ήσασταν μικρή. Με ενδιαφέρει να μάθω κατά αρχήν αν είχατε δικά σας παιχνίδια ως αντικείμενα, δηλαδή αν είχατε κούκλες.
6. Σ: Ναι, κούκλες ναι είχα.
7. Ε: Μάλιστα. Είχατε αρκετά παιχνίδια σε ποσότητα?
8. Σ: Όχι, αρκετές κούκλες δεν μπορώ να πω ότι είχα αλλά δεν μου λείψανε και ιδιαίτερα.
9. Ε: Τι άλλα παιχνίδια είχατε?
10. Σ: από ατομικά παιχνίδια εγώ έπαιζα μόνο με κούκλες και **ποδήλατο** αν μπορούμε να το βάλουμε σαν παιχνίδι.
11. Ε: Μαγαζιά με παιχνίδια υπήρχανε?
12. Σ: Ναι, πάρα πολλά.
13. Ε: Πάρα πολλά?
14. Σ: Όχι τόσα όσο στην σημερινή εποχή αλλά υπήρχανε. Όποιος είχε την οικονομική άνεση μπορούσε να αγοράσει και αυτοκίνητα και κούκλες και στρατιωτάκια και για τα αγόρια.
15. Ε: Είχατε αδέρφια?
16. Σ: Ναι, έναν αδερφό?
17. Ε: Τι παιχνίδια έπαιζε?
18. Σ: Είχε στρατιωτάκια και έπαιζε σαν αγόρι, και τα όπλα, τα πλαστικά, τα σιδερένια υπήρχανε.
19. Ε: Ομαδικά παιχνίδια παίζατε?
20. Σ: Ναι, και στην γειτονιά μου μέχρι την ηλικία 10-12 και κυρίως στα διαλείμματα στην αυλή του σχολείου.
21. Ε: Μπορείτε να μου πείτε τι παιχνίδια παίζατε?
22. Σ: Στο σχολείο παίζαμε και αγόρια και κορίτσια βέβαια ομαδικά παιχνίδια αλλά κοριτσίστικα θα μπορούσα να χαρακτηρίσω το **δεν περνάς κυρά Μαρία**, ένα που ήμασταν δύο ομάδες, η μία αντικριστά με την άλλη και

τραγουδούσαμε ένα τραγουδάκι «δεν περνάς κυρά Μαρία, δεν περνάς, περνάς». Αυτό συνεχιζόταν μέχρι να διαλέξει η μία ομάδα τα άτομα της άλλης και να γίνει μεγαλύτερη, αυτός ήταν ο σκοπός, η διασκέδαση και να μεγαλώσει η μία ομάδα. Ένα άλλο παιχνίδι ομαδικό ήταν πάλι με τον ίδιο τρόπο, δύο ομάδες παιδιών αντικριστά η μία από την άλλη και λέγαμε «**ένα λεπτό κρεμμύδι, γεο βαγκεο**». Ήταν λίγο πιο διασκεδαστικό, πιο χιουμοριστικό και κοροϊδευτικό μπορώ να πω γιατί στο τέλος λέγαμε ότι, διαλέγαμε ένα παιδί από την άλλη ομάδα που αν θέλαμε να το επαινέσουμε το παντρεύαμε με ένα άτομο της αρεσκείας του, αν θέλαμε να το κοροϊδέσουμε λέγαμε κάτι πολύ κοροϊδευτικό, δηλαδή παντρεύουμε την Μαίρη με έναν ναύτη που όλο μύγες χάφτει, λέγαμε και έτσι γελούσαμε. Αυτός ήταν ο σκοπός πάλι και αυτού του παιχνιδιού η διασκέδαση και ίσως λίγο να κοροϊδέσουμε η μία ομάδα την άλλη. Ένα παιχνίδι που παίζαμε και αγόρια και κορίτσια και ήταν επίσης ομαδικό ήτανε **τα μήλα**, ήτανε δύο παιδιά, στις δύο άκρες και ορίζανε το γήπεδο, τυπικά ένα μέρος που το ονομάζαμε γήπεδο ένα παιδί από την μία πλευρά ένα από την άλλη και στην μέση ήταν τα υπόλοιπα παιδιά και παιζόταν με μία μπάλα. Η μπάλα έπρεπε να πηγαίνει από τα χέρια του ενός παιδιού και του άλλου που ήταν στις άκρες με αποτέλεσμα όμως τα παιδιά που τρέχουν στην μέση να προσπαθήσει να τα κάψει λέγαμε η μπάλα, δηλαδή να τα χτυπήσει η μπάλα και την μπάλα να μην μπορέσουν να την κρατήσουν να πέσει κάτω, τότε καιγόταν το παιδί που ήταν στην μέση και έφευγε. Ένας όμως το παιδί που ήταν στην μέση με το που του πετούσαν την μπάλα την έπιανε τότε κέρδιζε ένα μήλο και αυτομάτως αυτό σήμαινε ότι βάζω ξανά στο παιχνίδι έναν από την ομάδα μου που είχε καεί. Αυτό το συνεχίζαμε μέχρι να καούν όλα τα παιδιά που ήταν στην μέση ή αν κάποιος ήταν ικανός να πιάνει την μπάλα μετρούσαμε μέχρι δέκα μήλα, ένα έπιανε τα δέκα μήλα τότε κέρδιζε η ομάδα αυτή. Άλλο ομαδικό παιχνίδι που μπορούσαμε να παίζουμε στο σχολείο, στα διαλείμματα του σχολείου ήταν το **περνά περνά η μέλισσα** που ήταν δύο παιδιά αντικριστά το ένα με το άλλο πιάνανε τα χέρια τους και κάνανε σαν γέφυρα τα χέρια και από κάτω περνούσαν τα υπόλοιπα παιδιά σαν ένα τρενάκι, ώσπου στο τέλος διαλέγανε με ποιο παιδί θέλανε να πάνε, και αφού τέλειωνε η ομάδα και από πίσω μαζευόντουσαν διαφορετικές πλέον ομάδες τραβούσανε τα χέρια τους η μία ομάδα της άλλης, ποιος θα περάσει μία γραμμή, που είχαν φτιάξει μπροστά

τους, για να δούμε ποια ομάδα θα είναι νικήτρια. Ένα καθαρά κοριτσίστικο παιχνίδι ήτανε *η μικρή Ελένη* μαζευόμασταν σ' ένα γύρο και λέγαμε «η μικρή Ελένη κάθεται και κλαίει....» αυτό το τραγουδάκι. *Γύρω γύρω όλοι στην μέση ο Μανώλης* παίζανε και αγόρια και κορίτσια σε αυτό, γιατί εφόσον υπήρχε και το αντρικό όνομα έπρεπε να είναι ένα αγοράκι στην μέση.

23. Ε: Οπότε παίζατε και με αγόρια, δεν παίζατε μόνο κορίτσια?

24. Σ: Όχι παίζαμε, τα περισσότερα παιχνίδια ήταν μεικτά, δεν ήμασταν αποκομμένοι στο σχολείο τουλάχιστον, εγώ προσωπικά και στην γειτονιά μου έπαιζα με αγόρια. Και ένα άλλο παιχνίδι επίσης ομαδικό που παίζαμε στο σχολείο ήταν τα *στρατιωτάκια*, στρατιωτάκια ακούνητα, αμίλητα, αγέλαστα και όλα στην σειρά, ήταν ένα παιδί μπροστά που τα φύλαγε και οι υπόλοιποι ήταν από πίσω, κάναμε κάποια βηματάκια μπροστά, παίρναμε κάποιες στάσεις αλλά την στιγμή που το παιδί που τα φύλαγε γύριζε να μας δει έπρεπε να είμαστε εντελώς ακίνητοι σαν στρατιωτάκια ή σαν αγάλματα, και το παιχνίδι τελείωνε ενώ έπρεπε να φτάσουμε όλοι ή κάποιος από την ομάδα κοντά στο παιδί που τα φύλαγε και να του χτυπήσουμε την πλάτη και να τρέξουμε αμέσως να πάμε πίσω, εάν έπιανε κάποιο από τα παιδιά τότε εκείνο έμπαινε στην θέση του και τα φύλαγε και συνεχιζόταν το παιχνίδι με τον ίδιο τρόπο. Αυτά ήταν τα πιο συνηθισμένα παιχνίδια που παίζαμε στο σχολείο. Τώρα όταν ήμουν στο σπίτι μου, στην γειτονιά μου, επειδή δεν είχα και πολλά κορίτσια στην γειτονιά, ήταν περισσότερο αγόρια συμμετείχα περισσότερο στα αγορίστικα παιχνίδια, βέβαια δεν ήταν καθαρά αγορίστικα, ήταν το *κρυφτό* που ήταν βράδυ και μπορούσαμε να το παίζουμε ενώ στο σχολείο δεν μπορούσαμε μέρα να το παίζουμε, ήταν το *κυνηγητό* το παίζαμε και στο σχολείο αυτό το έπαιζα και στην γειτονιά μου, ήταν τα *σκλαβάκια* ένα παιχνίδι που έπαιζα στην γειτονιά μου και δεν το έπαιζα στο σχολείο. Τα σκλαβάκια παιζόταν με δύο ομάδες, μεικτό παιχνίδι και αυτό, και αγόρια και κορίτσια, κυρίως αγόρια το παίζαν περισσότερο γιατί πάντα στηριζόταν στο τρέξιμο. Ήταν δύο ομάδες σε αντικριστές γωνίες απόσταση 50 μέτρα μεταξύ τους μία απόσταση σχετικά ασφαλή για να μπορούμε να τρέξουμε. Βγαίναμε λοιπόν η κάθε ομάδα, έτρεχε και ο σκοπός του παιχνιδιού ήτανε να σκλαβώσει η ομάδα τους παίκτες της άλλης ομάδας. Ήταν μια μορφή μεικτού παιχνιδιού με κυνηγητό. Όταν πιάναμε κάποιον από την άλλη ομάδα σε μία απόσταση δέκα μέτρων, μετρούσαμε δέκα βήματα, τον βάζαμε δήθεν στην

φυλακή σαν σκλαβωμένο, η άλλη ομάδα τώρα έπρεπε να πάει να αγγίζει το χέρι του σκλαβωμένου και να τον ελευθερώσει και να τρέξουν και γυρίσουν πάλι στην γωνία τους χωρίς να τους πιάσει κάποιος από την αντίθετη ομάδα. Αυτά ήταν τα σκλαβάκια.

25. Ε: Όσον αφορά τα παιχνίδια τα ατομικά, ως αντικείμενα φτιάχνετε κάποιο εσείς?
26. Σ: Όχι, υπήρχαν έτοιμα στο εμπόριο, εγώ προσωπικά έπαιζα με *κούκλες* με κάποιες φίλες μου.
27. Ε: Είχατε κάποιο αγαπημένο παιχνίδι?
28. Σ: Τα κορίτσια είχαν τις κούκλες, είχαμε καροτσάκια..
29. Ε: Εννοώ αν είχατε κάποια συγκεκριμένη κούκλα ή οτιδήποτε που να είναι το αγαπημένο σας παιχνίδι που να κοιμόσαστε μαζί και αυτά?
30. Σ: Κάποια ιδιαίτερη μορφή κάποιας κούκλας όπως οι Barbie? Όχι, απλά κούκλες, γενικά κούκλες. Η διαφήμιση δεν είχε μπει τόσο πολύ στην ζωή μας, ίσως γιατί η τηλεόραση δεν ήταν τόσο διαδεδομένη, υπήρχε τηλεόραση στο σπίτι προσωπικά και πολλά σπίτια είχανε αλλά δεν επηρεαζόμασταν τόσο από τις διαφημίσεις, δεν είχαν μπει τόσο στην ζωή μας οι διαφημίσεις και παίζαμε περισσότερο έξω, υπήρχε ακόμα η αλάνα και τα παιχνίδια της αυλής, τα παιχνίδια του δρόμου.
31. Ε: Όποτε δεν είχατε πρόβλημα, να στεναχωριόσασταν αν σας χαλούσε κάποια κούκλα ώστε να θέλετε να την αντικαταστήσετε άμεσα?
32. Σ: Εντάξει πάντα υπάρχει πιστεύω στην ψυχολογία ενός παιδιού όταν χαλούσε μία κούκλα επειδή ήταν και λιγοστές, η οικονομική δυνατότητα ίσως, ίσως της συγκεκριμένης οικογένειας της δικής μου δεν υπήρχε η άνεση να αγοράζουμε τόσες πολλές κούκλες με αποτέλεσμα να τις προσέχουμε πάρα πολύ. Δεν υπήρχαν επίσης ρούχα έτοιμα στο εμπόριο όπως υπάρχουν σήμερα για να παίρνουμε και να αλλάζουμε στις κούκλες μας με αποτέλεσμα αν λερωνόντουσαν τα ρούχα τα βάζαμε σε μια λεκάνη και τα πλέναμε για να είναι καθαρά. Προσέχαμε πολύ περισσότερο από την στιγμή που ξέραμε ότι η δυνατότητα η οικονομική δεν ήταν τόσο μεγάλη για να αλλάζουμε..
33. Ε: Άρα υπήρχε συναισθηματικό δέσιμο με τα παιχνίδια?
34. Σ: Ναι υπήρχε.
35. Ε: Κάποιο άλλο ομαδικό παιχνίδι που να θυμάστε ότι το παίζατε?

36. Σ: Κάποιο άλλο εκτός από αυτά που σας είπα και από κάποια που ήταν καθαρά αγορίστικα και δεν τα έπαιζα όπως πόλεμο και δεν ξέρω και πως παιζόταν όχι. Μόνο οι βόλτες με τα ποδήλατα μερικές φορές.

37. Ε: Εντάξει, ευχαριστώ..

Συνέντευξη: 7

Ετών: 28

1. Ε: Γεια σας
2. Σ: Γεια σας
3. Ε: Πόσο χρονών είστε?
4. Σ: 28 θα γίνω.
5. Ε: Ωραία, θα ήθελα να σας ρωτήσω μερικά πράγματα για τα παιχνίδια που παίζατε όταν ήσασταν μικρή.
6. Σ: Ωραία.
7. Ε: Καταρχήν θα ήθελα να σας ρωτήσω ατομικά παιχνίδια? Αν είχατε σε ποσότητα κούκλες, στρατιωτάκια? Με τι παίζατε?
8. Σ: Βασικά εγώ δεν είχα πολλά δικά μου γιατί ήμασταν πολλά αδέρφια και συνήθως δανειζόμουν τα παιχνίδια των αδερφών μου και από τις αδερφές μου κλπ. Και πάντα δεν μου τα δίνανε, τα έπαιρνα κρυφά κλπ. Αλλά πάντα δανειζόμουν δικά τους ή ερχόταν ας πούμε στα χέρια μου μεταχειρισμένα.
9. Ε: Αυτό σας στοίχιζε ψυχολογικά και συναισθηματικά?
10. Σ: Ναι γιατί δεν ήτανε κάτι δικό μου, πάντα έπρεπε να δανείζομαι κάποιο, να το παίρνω κρυφά, να το επιστρέφω εκεί που ήτανε, κάποιες φορές τα χάλαγα, τα επέστρεφα έτσι με βγαλμένα κεφάλια και τέτοια. Θυμάμαι μια φορά ήταν ο Ken και η Barbie και είχα βγάλει το χέρι της Barbie και το κεφάλι του Ken και δεν ήξερα τι να τα κάνω και τα έβαλα πάλι στην ντουλάπα πίσω της αδερφής μου και ύστερα φοβόμουνα την ώρα και την στιγμή που θα το ανακαλύψει.
11. Ε: Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην έχετε δικό σας αγαπημένο παιχνίδι? Ή κάνω λάθος?
12. Σ: Θυμάμαι είχε πάει μια φορά η μητέρα μου είχε πάρει λαχανόπαιδα τότε το ενενήντα κάτι ας πούμε.
13. Ε: Τι είναι τα λαχανόπαιδα?
14. Σ: Είναι σαν μικρά μωράκια κουκλίτσες πλαστικές, έτσι φουσκωμένα μαγουλάκια είχαν και ήταν ανάλογα, και τα αγοράζες ανάλογα με την ηλικία τους, άλλα ήταν μωρά και άλλα ήταν πιο μεγάλα παιδάκια, ξέρω γω 2-3 χρονών αναπαριστούσαν ότι είναι έτσι. Είχε και πιστοποιητικό γεννήσεως και πιστοποιητικό υιοθεσίας και την έλεγαν λέει την δική μου Τάνια και την είχα αγαπήσει πάρα πολύ. Αλλά ήτανε σκληρή ενώ της αδερφής μου που λεγόταν

Ντέπυ και την έχει ακόμα σε πληροφορώ την είχε πάρα πολλά χρόνια και την έχει ακόμα στο κρεβάτι της. Ήταν πιο μαλακή, ήταν μωράκι εκείνο οπότε ήταν έτσι με υλικό πολύ μαλακό και μπορούσες να το παίρνεις και να κοιμηθείς μαζί του ενώ το δικό μου ήτανε πολύ σκληρό και θυμάμαι ότι το δικό μου δεν ήταν όμορφο ενώ της αδερφής μου ήταν όμορφο και πάντα η αδερφή μου και όλα μου τα αδέρφια είχαν πιο ωραία από μένα.

15. Ε: Μάλιστα, τώρα αυτά όσον αφορά το σπίτι, στο σχολείο με τι σας άρεσε να παίζετε?
16. Σ: Στο σχολείο συνήθως παίζαμε ομαδικά παιχνίδια στην αυλή, είχαμε έτσι ωραίο, μεγάλο στίβο κλπ και θυμάμαι παίζαμε πάρα πολλές φορές μήλα και όταν μεγαλώσαμε ξέρεις πιο πολύ εννοείται παίζαμε βόλεϊ κλπ αλλά όταν μεγαλώσαμε ειδικά παίζαμε *το γερμανικό* έτσι λεγότανε. Το ξέρεις?
17. Ε: Πως παιζότανε? Όχι
18. Σ: Είναι δύο ομάδες ξέρω γω από 15 παιδιά η καθεμία ο ένας ο αρχηγός της μίας ομάδας πάει έξω από την ομάδα και κάθεται δίπλα στην αντίθετη ομάδα. Κατάλαβες? Δηλαδή είναι ο αρχηγός ο ένας, είναι η ομάδα η αντίπαλη, η ομάδα που ανήκει στον ένα αρχηγό και μετά ένας αρχηγός από την άλλη ομάδα πάει στην αντίπαλη όχθη. Κατάλαβες? Και παίζετε με μπάλα και πιάνεις την μπάλα την πετάς στην αντίπαλη ομάδα αν χτυπήσεις τον άλλο και η μπάλα πέσει κάτω αυτός βγαίνει και πάει στην θέση του αρχηγού. Αν όμως χτυπήσεις τον άλλο με την μπάλα και την πιάσει ο άλλος μπορεί να στην πετάξει πάλι πίσω και να σε κάψει αυτός. Σκοπός δηλαδή είναι μην καείς από την μπάλα δηλαδή αν την πιάσεις δεν καίγεται.
19. Ε: Σαν τα μήλα κάπως?
20. Σ: Όχι ακριβώς, όχι γιατί στα μήλα κέρδιζες μήλα ενώ στο γερμανικό μπορούσες να πιάσεις και να επιτεθείς στον άλλο με την μπάλα σε εισαγωγικά να επιτεθείς στον άλλο. Και έτσι κέρδιζε όποιος τα άτομα της ομάδας του τελείωναν πρώτα, κατάλαβες..
21. Ε: Οπότε τα παιχνίδια τα ομαδικά είχαν να κάνουν περισσότερο με μπάλα στο σχολείο?
22. Σ: Ναι είχε πολύ μπάλα ναι ναι.. ή είχε και μαντήλι. Παίζαμε και *το μαντήλι*, αυτό που είναι με τους αριθμούς. Συνήθως παίζαμε ολόκληρη η τάξη αντίπαλη με μια άλλη τάξη παίζαμε, μαζευόμασταν έτσι στο μεγάλο εσωτερικό γυμναστήριο είχαμε και βάζαμε το μαντήλι και φώναζε η

γυμνάστρια το 1 ξέρω γω, το νούμερο 1 και πήγαινε η μία, το 1 από την κάθε ομάδα και ήταν όποιος πιάσει πρώτος το μαντήλι.

23. Ε: Μάλιστα, επίσης θέλω να σε ρωτήσω ήξερες όταν ήσουν μικρή ή με κάποιον ενήλικο ή όχι να φτιάχνεις κάποιο, να κατασκευάζεις κάποιο παιχνίδι μόνη σου? Είτε αυτό ήταν σαν κατασκευή είτε να είχες τις οδηγίες και να ήταν κάποιο παιχνίδι που εσύ το κατασκεύαζες?

24. Σ: Στο σχολείο ή στο σπίτι?

25. Ε: Γενικά αν μπήκες ποτέ στην περιέργεια να κάνεις κάτι τέτοιο, ακόμα και με την βοήθεια κάποιου ενήλικα?

26. Σ: Τι να σου πω.. συνήθως στα καλλιτεχνικά στο σχολείο ας πούμε είχαμε κατασκευάσει κούκλες από μπαλόνι και γυψόγαζα κλπ και ήταν πολύ δημιουργικό.

27. Ε: Σου άρεσε δηλαδή σαν διαδικασία?

28. Σ: Ήταν πολύ δημιουργικό, ναι. Βέβαια δεν τα κατάφερνα πολύ, είναι η αλήθεια αλλά ήταν πολύ έτσι, πέρναγε ωραία η ώρα πολύ δημιουργικά.

29. Ε: Πιστεύεις ότι αυτό έχει να κάνει με το γεγονός ότι όταν ήσουν μικρή υπήρχε πληθώρα αντικειμένων ως παιχνίδια?

30. Σ: Ποιο? Το ότι δεν κατασκεύαζα ή το ότι κατασκεύαζα?

31. Ε: Ότι δεν κατασκεύαζες.

32. Σ: Συνήθως όταν σου δίνουν ένα παιχνίδι συνήθως είναι έτοιμο κατασκευασμένο δηλαδή δεν χρειάζεται να κάνεις..

33. Ε: Ναι αυτό σου λέω, πιστεύεις ότι έχει να κάνει με το γεγονός ότι υπήρχαν πολλά έτοιμα παιχνίδια μέχρι και σήμερα. Γιατί έχουμε αυτό το φαινόμενο του να κατασκευάζουμε παιχνίδια το συναντάμε πιο παλιά, σε παλιότερες γενιές.

34. Σ: Κατάλαβα, κατάλαβα, αλλά τι να σου πω ακόμα και διάφορα που είναι με στρατιωτάκια και τέτοια που πρέπει να τα στήσεις και να τα βάλεις όλα μαζί δεν ξέρω, ακόμα και αυτό το βαριόμουνα μπορεί να έχει να κάνει και αυτό ή έχει να κάνει με το τι άνθρωπος μάλλον είσαι. Αν επιλέγεις να κατασκευάσεις το παιχνίδι που θέλεις ή αν βαριέσαι και θέλεις να το πάρεις έτοιμο να παίζεις. Δεν ξέρω..

35. Ε: Ναι, ναι κατάλαβα. Επέλεγες να παίζεις περισσότερο με κορίτσια ή με αγόρια? Ή σε μεικτές ομάδες?

36. Σ: Κοίταξε, απ' ότι θυμάμαι τα αγόρια ήταν πιο επιθετικά, οπότε ναι, κοίταξε, τώρα τι να σου πω, μεικτές ομάδες ναι.
37. Ε: Επίσης θέλω να σας ρωτήσω γενικά στον ελεύθερο χρόνο σας παίζατε στην γειτονιά σας σε πάρκα, είχατε χώρους στην γειτονιά σας για να παίζετε?
38. Σ: Κοίταξε, στο σπίτι μου πίσω στην αυλή είχαμε μπάσκετ και παιδική χαρά και είχαμε και μονόζυγα και τέτοια και επειδή είμαστε πολλά αδέρφια κατεβαίναμε όλοι μαζί πίσω και παίζαμε. Και τότε θυμάμαι είχαμε κάνει και ομάδα μπάσκετ και ήμασταν 5 άτομα γιατί ήταν ο πατέρας μου και τα αδέρφια μου και όλοι μία κάναμε μία ομάδα μπάσκετ, καλούσαμε και τους φίλους μας και παίζαμε έτσι μπάσκετάκι ή man to man που λένε ξέρεις δύο επί δύο ή παίζαμε βολές. Θυμάμαι στο Λουτράκι που πήγαινα διακοπές θυμάμαι έπαιζα ρακέτες με τον αδερφό μου και αυτό παιχνίδι δεν είναι?
39. Ε: Ναι, ναι
40. Σ: Επίσης τι άλλο?
41. Ε: Σας δινόταν όμως η ευκαιρία να παίζετε στον δρόμο που λένε..?
42. Σ: Ναι απλά όχι τις ώρες κοινής ησυχίας ξέρω γω..
43. Ε: Αλλά παίζατε?
44. Σ: Παίζαμε, παίζαμε.
45. Ε: Είχατε δηλαδή άλλα παιδιά από την γειτονιά ώστε να παίζετε και αυτά?
46. Σ: Ναι τώρα βέβαια έχουμε χαθεί αλλά ναι υπήρχε αυτή η δυνατότητα.
47. Ε: Υπήρχαν δηλαδή χώροι?
48. Σ: Και χώροι υπήρχαν και έτσι μαζευόμασταν, ήταν συγκεκριμένη ώρα, μαζευόμασταν και πριν το μεσημέρι και μετά τις 6 κλασικά μετά το μεσημεριανό ή στο μπάνιο όταν πηγαίναμε στην θάλασσα.
49. Ε: Απολαμβάνετε περισσότερο το παιχνίδι με άλλους ή το μοναχικό παιχνίδι?
50. Σ: Εννοείται το παιχνίδι με άλλους, εννοείται, ναι. Και θυμάμαι ότι όσο πιο πολύς κόσμος ήταν στο παιχνίδι τόσο πιο πού μου άρεσε ήθελα πάντα να έχω παρέα.
51. Ε: Θυμόσαστε άλλα ομαδικά παιχνίδια που να παίζατε μικρή?
52. Σ: Θυμάμαι μια φορά ήμουν με κάτι φίλες ήμασταν τέσσερα κορίτσια τώρα δεν ξέρω αν θεωρείται αυτό παιχνίδι και είχαμε πάει και είχαμε μεταμφιεστεί είχαμε βάλει όλα τα ρούχα των γονιών μας κλπ και είχαμε μεταμφιεστεί και είχαμε βγει σαν τις.. λίγο πώς να το πω τώρα λίγο έτσι ντυμένες σαν γύφτισσες σαν πώς να το πω τώρα δεν μπορώ να το πω έτσι πιο ευγενικά και

είχαμε πάει και παίζαμε έτσι σαν σκετσάκι να το πω σαν θέατρο ότι είμαστε τσιγγάνες να το πω έτσι και πηγαίναμε και κάναμε πλάκα στους ανθρώπους κλπ. Το είχαμε βρει πολύ διασκεδαστικό, είχαμε βγάλει και φωτογραφίες, τι σας λέω τώρα? Αυτά.

53. Ε: Γενικά στο παιχνίδι σας υπήρχε συχνά το να υποδύεστε ρόλους? Όπως η μαμά με το παιδί.

54. Σ: Ναι κατάλαβα. Σε ποιο μικρές ηλικίες. Αυτά εντάξει, όχι δηλαδή μεγάλη ήμουν σχετικά δηλαδή ήμουν στο λύκειο που το κάναμε αλλά το κάναμε για πλάκα, είχαμε περάσει θυμάμαι πολύ καλά. Είχαμε υποδυθεί ρόλους που ποτέ δεν θα μπορούσαμε ποτέ άλλοτε παρά μόνο στο θέατρο.

55. Ε: Ναι, ναι οπότε το είχατε υιοθετήσει και το κάνατε συχνά δηλαδή?

56. Σ: Ναι συνέβαινε συχνά δηλαδή να φοράμε ρούχα, περούκες, αντικείμενα πάνω μας, οτιδήποτε και να το βρίσκουμε πολύ αστείο. Δεν ξέρω, να διασκεδάζουμε έτσι, ακόμα και αυτό ήταν παιχνίδι δηλαδή παίζεις κάποιο ρόλο που δεν είσαι στην πραγματικότητα ή να υποδύσαι κάποιον άλλο.

57. Ε: Μάλιστα, άλλα ομαδικά.

58. Σ: Άλλα ομαδικά. Παίζαμε στο σχολείο θυμάμαι, παίζαμε χάντμπολ, εγώ δεν έπαιζα, γιατί δεν με είχανε βάλει στην ομάδα, παίζαμε βόλεϊ, μπάσκετ πάρα πολύ, που επίσης δεν με είχαμε βάλει στην ομάδα και το 'χω καημό. Παρόλο που ήμουν πολύ καλή. Είχαμε κάτι τεράστιες μπάλες οι οποίες ήταν πιο μεγάλες από το κανονικό μέγεθος ήταν πολύ βαριές, και έπρεπε να τις σέρνουμε ο ένας στον άλλο αλλά αυτό ήταν πιο πολύ στα πλαίσια της γυμναστικής αλλά και αυτό δεν έπαυε να είναι σαν ομαδικό παιχνίδι. Τώρα το κυνηγητό είναι πολύ κλασικό για να στο πω.

59. Ε: Όχι, όχι εντάξει εντάσσεται στα παιχνίδια. Απλά αυτό που με ενδιαφέρει να μου πεις είναι: τα παιχνίδια που έπαιζες με την ομάδα σου είχαν να κάνουν περισσότερο με τα τυποποιημένα, μπάσκετ, ποδόσφαιρο που είναι κάτι που μπορούν να το παίζουν και οι μεγάλοι, δεν είχατε παιχνίδια που να τα εφευρίσκετε οι ίδιοι, ας πούμε να δημιουργείτε κάτι εσείς?!

60. Σ: Όχι δεν είχαμε την δυνατότητα αυτή στο σχολείο ειδικά γιατί ήμασταν καθαρά καθοδηγούμενοι από την γυμνάστρια, κατάλαβες? Οπότε μας έλεγε χωριστείτε σε ομάδες θα παίζετε αυτό, τέλος. Όχι πως δεν το ευχαριστιόμασταν όμως, αυτό δεν σημαίνει πως δεν το ευχαριστιόμασταν, γιατί πολλές φορές μέσα από το παιχνίδι έβγαινε..

61. Ε: Διασκέδαση

62. Σ: Και διασκέδαση αλλά και άλλα συναισθήματα όπως ξέρω 'γω..

63. Ε: Ανταγωνισμός?

64. Σ: Ναι, το να θες να ανταγωνιστείς τον άλλο, να θες να του φερθείς λίγο πιο επιθετικά, στα όρια της λογικής εννοείται. Αυτά, τέτοια συναισθήματα. Αλλά συνήθως ήταν καθοδηγούμενο (το παιχνίδι).

65. Ε: Ωραία, ευχαριστώ.

66. Σ: Παρακαλώ.

Συνέντευξη: 8

Ετών: 25

1. Ε: Γεια σας
2. Σ: Γεια
3. Ε: Τι ηλικία έχετε?
4. Σ: 25
5. Ε: Ωραία, θα ήθελα να σας ρωτήσω κάποια πράγματα για τα παιχνίδια για το τι παίζατε όταν ήσασταν μικρός.
6. Σ: Βεβαίως.
7. Ε: Καταρχήν τι παίζατε περισσότερο ομαδικά ή ατομικά παιχνίδια?
8. Σ: Και τα δύο δεν είχα ιδιαίτερο πρόβλημα.
9. Ε: Ατομικά παιχνίδια εννοώντας αντικείμενα είχατε πολλά σε ποσότητα?
10. Σ: Αρκετά, αρκετά..
11. Ε: Ξέρετε μήπως να φτιάχνετε κάποιο μόνος σας να κατασκευάζετε κάτι, οτιδήποτε?
12. Σ: Με κατασκευές είχα ασχοληθεί αλλά όχι με τίποτα ιδιαίτερο, απλές κατασκευές, όπως με τουβλάκια με διάφορα κατσαβιδάκια, βίδες και τέτοια δεν είχα προχωρήσει σε μοντελισμό.
13. Ε: Ωραία, κατάλαβα. Ομαδικά παιχνίδια μπορείτε να μου πείτε μερικά που παίζατε?
14. Σ: Παίζαμε μπάλα, παίζαμε κρυφτό, παίζαμε μήλα, αυτά είναι κάποια που μπορώ να θυμηθώ αυτή την στιγμή.
15. Ε: Αυτά τα παίζατε σε ηλικία δημοτικού?
16. Σ: Μήλα ναι, παίζαμε δημοτικό, κρυφτό και μπάλα παίζαμε μέχρι το λύκειο.
17. Ε: Ο υπολογιστής σε τι ηλικία μπήκε στη ζωή σας?
18. Σ: Στο γυμνάσιο όταν βρισκόμουν, τέλη δημοτικού.
19. Ε: Αυτό τι άλλαξε στην ζωή σας σε σχέση με τα παιχνίδια?
20. Σ: Δεν άλλαξε πολλά για μένα πιστεύω ότι τα παιχνίδια τα ομαδικά στην φύση είναι το καλύτερο πράγμα δεν συγκρίνονται με τα video games απλά είναι κάτι συναρπαστικό και αυτό με τον δικό του τρόπο, σε καθηλώνει, σε κάνει να θες να ασχολείσαι με τις ώρες. Αν όμως έχεις δικιά σου προσωπική ζωή δεν μπορείς να την εγκλωβίσεις μέσα σε μία οθόνη.

21. Ε: Μάλιστα. Όταν σας χαλούσε κάποιο παιχνίδι σας αυτό στοίχιζε σαν παιδί δηλαδή ήσασταν συναισθηματικά δεμένος με τα παιχνίδια σας ή αδιαφορούσατε και απλά πηγαίνατε να αγοράσετε κάποιο άλλο?
22. Σ: Εντάξει όπως όλα τα παιδιά.. τώρα φαντάζομαι αναφέρεσαι στα χρόνια του δημοτικού, γιατί τότε ασχολιόμουν πιο πολύ με τα παιχνίδια
23. Ε: Ως αντικείμενα
24. Σ: Ναι. Κοίταξε κάθε παιδί τα πρώτα 5 λεπτά μπορεί να στεναχωρηθεί μετά όμως πιστεύω θα το ξεχάσει και θα πάει να πάρει ένα άλλο παιχνίδι.
25. Ε: Αυτό πιστεύετε ότι έχει να κάνει και με την ποσότητα των παιχνιδιών που είχατε?
26. Σ: Όχι, έχει να κάνει με το ότι το παιδί δεν θα καθίσει να στεναχωρηθεί τόσο πολύ γιατί του χάλασε ένα παιχνίδι, έχει πολύ εύκολο μέσα του τον όρο αντικατάσταση.
27. Ε: Όταν ήσασταν εσείς στην ηλικία που παίζατε με τα παιχνίδια τα μαγαζιά που πουλούσανε ήταν τόσα πολλά όσα είναι σήμερα?
28. Σ: Σίγουρα όχι, μιλάς τώρα για 15-20 χρόνια πριν. Όχι με μεγάλες διαφορές βέβαια αλλά υπήρχαν αρκετές διαφορές. Σίγουρα έχει προχωρήσει και η τεχνολογία και όλα, και παιχνίδια που βγαίνουν τώρα στο εμπόριο δεν έχουν καμία σχέση με αυτά που παίζαμε εμείς.
29. Ε: Σε σχέση με το σήμερα βλέπετε κάποιες διαφορές στον τρόπο που τα παιδιά παίζουν ομαδικά παιχνίδια έξω και αν βλέπετε να παίζουν με τον ίδιο τρόπο και με την ίδια συχνότητα?
30. Σ: Πλέον εγώ βλέπω τα net café γεμάτα από παιδιά ηλικίας 7 με 12, παιδιά που θα μπορούσαν να βρίσκονται έξω να παίζουν μεταξύ τους και να μπορούν να χτίζουν καθημερινά την σχέση τους με τους άλλους ανθρώπους αλλά το μόνο που κάνουνε είναι να επενδύουνε στην σχέση τους με τον υπολογιστή και αυτό το θεωρώ λάθος.
31. Ε: Κάτι που θέλω να σας ρωτήσω για τα ομαδικά παιχνίδια που παίζατε είναι οι κανόνες τι σχέση είχανε με το παιχνίδι σας? Υπήρχαν κανόνες, τους τηρούσατε, ήταν για σας κάτι σημαντικό στα ομαδικά παιχνίδια?
32. Σ: Φυσικά και υπήρχαν κανόνες, όπως στο ποδόσφαιρο αν κάποιος σου έδινε μια κλωτσιά έπαιρνε φάουλ έτσι και στο κρυφτό να τους βρεις όλους για να μην ξανά είσαι εσύ αυτός που θα τα φυλάει, έτσι και στα μήλα που παίζαμε αν

σε χτυπούσε η μπάλα καιγόσουνα, Φυσικά και τους τηρούσαμε τους κανόνες γιατί χωρίς κανόνες ένα παιχνίδι δεν υφίσταται.

33. Ε: Συνηθίζατε να παίζετε σε μεικτές ομάδες ή μόνο με αγόρια?

34. Σ: Δεν είχαμε ποτέ πρόβλημα μόνο το ποδόσφαιρο ήτανε ένα αφιερωμένο σε μας παιχνίδι, όλα τα άλλα, όχι δεν ήμασταν ούτε εντός εισαγωγικών ρατσιστές, παίζαμε όλοι μαζί.

35. Ε: Μάλιστα και κάτι τελευταίο που θα ήθελα να σας ρωτήσω αν και κατά πόσο είχε διαφοροποίηση το παιχνίδι στο σχολείο με το παιχνίδι στον ελεύθερο σας χρόνο?

36. Σ: Κοιτάζτε στο σχολείο αυτό που παίζαμε ήταν ποδόσφαιρό στην γυμναστική διότι στα διαλείμματα δεν προλαβαίνει κανείς να παίξει κάτι οπότε εμένα προσωπικά το ποδόσφαιρο ήταν το αγαπημένο μου παιχνίδι, αυτό ήθελα πιο πολύ να παίζω. Απλά η διαφορά ήτανε ότι στο σχολείο δεν μου έφτανε ποτέ η ώρα.

37. Ε: Στον ελεύθερο σας χρόνο οπότε παίζατε τα ίδια παιχνίδια. Δεν θέλατε κάποιο χρόνο για σας? Μόνος σας?

38. Σ: Κοιτάζτε ποτέ δεν μου άρεσε να κάθομαι μόνος μου και να παίζω πάντα αναζητούσα και την συντροφιά των φίλων μου.

39. Ε: Επιτραπέζια επιλέγατε να παίζετε?

40. Σ: Ναι μου αρέσουνε πάρα πολύ ειδικά τα επιτραπέζια με ερωτήσεις γνώσεων.

41. Ε: Το ίδιο ίσχυε και όταν ήσασταν μικρός?

42. Σ: Όταν ήμουν μικρός δεν είχα τόσες πολλές γνώσεις αλλά εντάξει τα κλασικά επιτραπέζια που παίζουν όλα τα παιδάκια, γκρινιάρη, φιδάκι όλοι πιστεύω από αυτά αρχίζουμε.

43. Ε: Ωραία, εντάξει. Ευχαριστώ πολύ.

44. Σ: Γεια

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΙΔΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκύλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

☐ Όχι

Ποιο:

ξυλινό καρτέι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

☐ Όχι

Ποιο:

κρυφό

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί:

Μονος μου παρτεφια

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - ☒ 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο: κούνια

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: δεν έχω αδέρφια

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 (30) - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο: *Λαίμα*

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: *Δεν είμαι αβρόγρια*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - ☒ 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι ✓

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα ✓
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό ✓
- Το κρυφό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι ✓

Ποιο: *αφύπτο*

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι ✓

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους ✓

Γιατί: *μόνη διασκέδαση*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - ~~20~~ 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: Ένα ξύλινο καρταλάκι

☐ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: ο παλιός παλιός μου

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίξετε περισσότερο μόνι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/η

☐ Με φίλους

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - ☒ 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: *Λιγόν*

☐ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☐ Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

☐ Με φίλους

Γιατί: *Παρεν*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - ☒ 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

7

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

☐ Όχι

Ποιο:

κουβάρια

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☐ Ναι

☒ Όχι

Ποιο:

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί:

μηνύ μου βαριέμαι

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - ☒ 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

8

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: 702110 Καράβι

☐ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☐ Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: Διασκεδάζω

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: *ψηλινο καραβάκι*

☐ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☐ Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☐ Ναι

☒ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☐ Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: *διασκεδάζω*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - ☒ 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

10

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: *κουελα*

☐ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☐ Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☐ Ναι

☒ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

☐ Με φίλους

Γιατί: *παίω υπολογιστή κ' video games*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - ☒ 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

11

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

☒ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: *γιατί τα πιο πολλά παιχνίδια θέλουν πολλούς*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - ☒ 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

12

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο: Ένα παιχνίδι με κάρτες.

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίξετε με φίλους ή περιβόητο μόνοι σας?

Μόνοι γιατί παίζω PC με φίλους.

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα ✓
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα ✓
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος) ✓
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό ✓
- Το κρυφό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες ✓
- Ο μπίτσας ✓
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια ✓
- Η σφεντόνα ✓
- Το σχοινάκι ✓
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: ΑΡΚΟΙΔΑΚΙ

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: ΜΟΝΗ ΜΟΥ ΒΑΡΚΑΛΙΑ

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - ☒ 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

124

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Όχι

Ποιο: φίλακι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Όχι

Ποιο: ηλεκτρονική

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί:

διακωσύω

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: Διασκεδάζω

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - ☒ 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

16

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό ✓
- Το κρυφό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι ✓

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους ✓

Γιατί: Τα παιχνίδια παίζονται με πολλούς

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

17

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: *δεν έχω αδερφια*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: ΟΛΑ ΣΚΕΔΑΖΩ

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

19

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- ✓ Η γαϊδούρα
- ✓ Τα γκίλια
- ✓ Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- ✓ Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- ✓ Κουκουναροπόλεμος
- ✓ Το κουτσό
- ✓ Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- ✓ Οι μπίλιες
- ✓ Ο μπίτσας
- ✓ Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- ✓ Τα σκαμνάκια
- ✓ Η σφεντόνα
- ✓ Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- ✓ Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι ✓

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους ✓

Γιατί: *Μόνος μου βαριέμαι*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: Μ'αρεσει

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

92

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια ✓
- Η γλίστρα ✓
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες ✓
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα ✓
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι ✓
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι ✓

Ποιο: *Ελέγοντας*

Όχι

*με
εφημερίδες*

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι ✓

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή ✓

Με φίλους

Γιατί: *Εχω ένα αδερφια μου*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

~~Όχι~~

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: Μόνη μου διαίεμαι

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

Ερωτηματολόγιο

Ⓟ

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: βλέπω TV.

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

☐ Με φίλους

Γιατί: Παιζω PC & Video games

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - ☒ 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι ✓

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα ✓
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος) ✓
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό ✓
- Το κρυφό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα ✓
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι ✓

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή ✓

Με φίλους

Γιατί: διαβάζω περιοδικά

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό ✓
- Το κρυφτό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο: 100-69 αϊρ

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: Παιζω στον υπολογιστή
και παιχνίδια στο PS2.

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - ☒ 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

5

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό ✓
- Το κρυφτό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- ✓ Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- ✓ Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

✓ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

✓ Ναι

Ποιο: Ποδόσφαιρο

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

✓ Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

✓ Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: Ναιω υπολογιστή + PS3

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

6

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό ✓
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια ✓
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: *100069010*

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

☐ Με φίλους

Γιατί: *Βαση TV*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - ☒ 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια ✓
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι ✓
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι ✓

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι ✓

Ποιο: Μίνα Γκετ

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι ✓

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή ✓

Με φίλους

Γιατί: Γελαρομοί

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

8

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: Cluedo

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

☐ Με φίλους

Γιατί: Μ'αρεσει

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - ☒ 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

9

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: ψηάρα

☐ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: βολέι

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

☐ Με φίλους

Γιατί: βάζω ταθεωραση

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - ☒ 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

10

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι
☐ Όχι

Ποιο: ΣΠΑΘΙ

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι
☐ Όχι

Ποιο: ABALON

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

☒ Μόνος/ή

☐ Με φίλους

Γιατί: ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο: Wii Sports

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: Διασκέδαζω

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο:

Ποδοσφαίρο

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: Αγανώ τους φίλους μου

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - ☒ 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο: Ποδοσφαίρο

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: Διασκεδάζω

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

Wii

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: *Βλέπω τηλεόραση*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο:

☐ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: ΣΚΑΚΙ

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιθυείτε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?
Μόνος/η Με φίλους διαδικτυακά

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσкас
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο:

Το Toy story 3 στον υπολ

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

☒ Όχι

5. Επιλέγετε να παίξετε περισσότερο μόνις σας ή με φίλους?

Μόνις

☒ Με φίλους

Βαρύ είμαι μόνος

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - ☒ 10 - 20 - 30 - ☒ 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι
Οχι

Ποιο:

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Οχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Οχι

5. Προτιμάτε να παίζετε περισσότερο μόνοι ή με φίλους?
Μόνος/η Με φίλους. βαρλεμει

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

18

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκύλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

voice

Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

Ναι

Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

Με φίλους

Γιατί: διασκεδάζω

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- ☒ • Τα γκύλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος

☒ • Το κουτσό

☒ • Το κρυφτό

- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☐ Ναι

☒ Όχι

Ποιο: Κουδουνίστρα για την αδερφή μου

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☐ Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίξετε περισσότερο μόνοι ή με φίλους?
Μόνος/η Με φίλους διασκεδάσω

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαϊδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφτό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκια
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

☒ Ναι
☐ Όχι

Ποιο: Επιτραπέζιο με ερωτήσεις

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☐ Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - ☒ 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- ~~Το κουτσό~~
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσкас
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φυσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

~~Όχι~~

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: *Βούρει*

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: *Περνάω καλά*

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - ☒ 60 - 70 - 80 - 90 - 100%

Ερωτηματολόγιο

(22)

Φύλο: Αγόρι / Κορίτσι

1. Γνωρίζετε κάποιο από τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια?

- Ο αραμπάς
- Η γαιδούρα
- Τα γκίλια
- Η γλίστρα
- Η κεραμίδα
- Κλέφτες και χωροφύλακες (πετροπόλεμος)
- Κουκουναροπόλεμος
- Το κουτσό
- Το κρυφό
- Το μπιζ ή νταμπατζούζ
- Οι μπίλιες
- Ο μπίτσκας
- Η σβούρα
- Ο κακαρδάκος
- Τα σένγκια
- Τα σκαμνάκια
- Η σφεντόνα
- Το σχοινάκι
- Η τσιλίκα
- Τα τρίγωνα
- Τα φουσέκια
- Τα φίτσια
- Τα χελιδόνια
- Κορώνα – γράμματα

2. Έχετε κατασκευάσει μόνοι σας ή με κάποιον ενήλικο κάποιο παιχνίδι?

Ναι

Ποιο:

☒ Όχι

3. Είχατε ή έχετε αγαπημένο (συναισθηματικά) παιχνίδι?

☒ Ναι

Ποιο: Παιχνίδια στο PC

☐ Όχι

4. Θα θέλετε να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στα σχολεία και στις γειτονιές για ομαδικά παιχνίδια?

☒ Ναι

☐ Όχι

5. Επιλέγετε να παίζετε περισσότερο μόνοι σας ή με φίλους?

Μόνος/ή

☒ Με φίλους

Γιατί: Διακείδη

6. Σε τι ποσοστό έχετε αντικαταστήσει τα παιχνίδια (ως αντικείμενα αλλά και το ομαδικό παιχνίδι) με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα video games?

0% - 10 - 20 - 30 - 40 - 50 - 60 - ☒ 70 - 80 - 90 - 100%

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000105455